

ความรับผิดในการผลิตและการจำหน่ายสินค้าในประเทศไทย

กล่าวได้ว่าในประเทศไทย ความรับผิดในการผลิตและการจำหน่ายสินค้านี้ไม่มีบัญญัติไว้เป็นกฎหมายพิเศษเฉพาะในกรณีความรับผิดในทางแพ่งของผู้ผลิตผู้จำหน่ายที่ต้องรับผิดในความเสียหายของผู้บริโภคหรือบุคคลใด ๆ เป็นผลจากสินค้าชำรุดบกพร่อง มีคุณภาพไม่ดีไม่ไต่มาตรฐาน เหมือนในบางประเทศซึ่งมีการกำหนดเป็นกฎหมายพิเศษเกี่ยวกับความรับผิดเช่นนี้โดยเฉพาะ เช่นในออสเตรเลีย¹ มีกฎหมาย The Trade Practices Act 1974-1978 The South Australian Manufacturers Warranties Act 1974; The ACT Law Reform (Manufacturers Warranties) Ordinance 1974 ในแคนาดา² มีรัฐบัญญัติ The New Brunswick Product Warranty and Liability Act 1978; The Saskatchewan Consumer Products Warranties Act 1977; The Ontario Products Warranties Bill (1976) ตามกฎหมายไทยนั้นมีเฉพาะแต่พระราชบัญญัติที่กำหนดถึงความรับผิดในทางอาญาของผู้ผลิตและผู้ขายสินค้าในบางประเภท เช่น พระราชบัญญัติยา อาหาร เครื่องสำอาง สำหรับสินค้าผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม มีพระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมกำหนดถึงความรับผิดในทางอาญาของผู้ผลิตหรือผู้ขายผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมที่ต้องเป็นไปตามมาตรฐานโดยกำหนดเป็นพระราชกฤษฎีกาส่วนพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคที่เพิ่งตราขึ้นใช้บังคับเมื่อปี 2522 นั้นเป็นกฎหมายที่บัญญัติครอบคลุมถึงการคุ้มครองผู้บริโภคในกานต่าง ๆ เป็นการทั่วไป แต่ก็มีได้กำหนดความรับผิดในทางแพ่งของผู้ผลิตหรือจำหน่าย ผู้ผลิตหรือจำหน่ายที่ประกอบธุรกิจกระทำการฝ่าฝืนกฎหมายนี้มีโทษทางอาญาและอาจมีมาตรการพิเศษ

¹ ดูได้จากที่กล่าวมาแล้ว เรื่องความรับผิดในการผลิตและการจำหน่ายสินค้าในออสเตรเลีย

² รายละเอียดดูได้จาก Bridge, "A Common Lawyer Looks at Kawitz McGill Law Journal 25(3)(1980):335-364.

อย่างอื่น เช่น ห้ามการขายสินค้าที่ทดสอบหรือพิสูจน์แล้วปรากฏว่าสินค้านั้นอาจเป็นอันตรายแก่ผู้บริโภค เพียงแต่กฎหมายฉบับนี้ได้บัญญัติรับรองสิทธิของผู้บริโภคไว้ คือสิทธิที่จะได้รับข่าวสารรวมทั้งคำพรรณนาคุณภาพที่ถูกต้องและเพียงพอเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการ สิทธิที่จะมีอิสระในการเลือกหาสินค้าหรือบริการ สิทธิที่จะได้รับความปลอดภัยจากการใช้สินค้าหรือบริการ และสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาและชดเชยความเสียหาย ซึ่งผู้บริโภคจะได้รับสิทธิเช่นนี้ทางหนึ่งก็โดยการดำเนินคดีในทางแพ่งเรียกค่าสินไหมทดแทนจากผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายสินค้า ที่สำคัญได้กำหนดถึงอำนาจดำเนินคดีของเจ้าหน้าที่คุ้มครองผู้บริโภคโดยการอนุมัติของคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคสามารถดำเนินคดีเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิของผู้บริโภคซึ่งเห็นว่าจะเป็นประโยชน์แก่ผู้บริโภคเป็นส่วนตัวได้ และในการดำเนินคดีนี้เจ้าหน้าที่ ๆ มีอำนาจฟ้องเรียกทรัพย์สินหรือค่าเสียหายให้แก่ผู้บริโภคที่ร้องขอให้ดำเนินคดีได้ด้วย และในทำนองเดียวกันให้อำนาจสมาคมที่มีวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองผู้บริโภคที่คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคได้รับรองแล้ว มีสิทธิฟ้องคดีแพ่ง คดีอาญา หรือดำเนินกระบวนการพิจารณาใด ๆ ในคดีเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคได้ และให้มีอำนาจฟ้องเรียกค่าเสียหายแทนสมาชิกของสมาคม เมื่อเจ้าหน้าที่ ๆ หรือสมาคม ๆ จะดำเนินคดีแพ่งเรียกค่าเสียหายเพื่อผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายก็ต้องอาศัยกฎหมายสารบัญญัติเกี่ยวกับความรับผิดชอบที่บัญญัติไว้เป็นการทั่วไปในเรื่องสัญญาและละเมิด

นอกจากพระราชบัญญัติที่กำหนดไว้เหล่านี้แล้วยังมีบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายอาญากำหนดความรับผิดในทางอาญาซึ่งสามารถปรับกรณีความรับผิดของผู้บริโภคได้ เช่น ตามมาตรา 271 เกี่ยวกับการขายของโดยหลอกลวง มาตรา 341 ฉ้อโกง มาตรา 236 ปลอมปนอาหาร ยา หรือเครื่องอุปโภคบริโภค มาตราต่าง ๆ เกี่ยวกับความผิดต่อชีวิตร่างกาย (มาตรา 288, 290, 291, 295, 297) ความผิดลหุโทษตามมาตรา 390 กระทำโดยประมาทและการกระทำนั้นเป็นเหตุใหญ่อันรับอันตรายแก่กายหรือจิตใจ และสุดท้ายความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์ตามมาตรา 358, 359 ด้วย

ดังกล่าวนี้ก็เห็นได้ว่ากรณีที่เรียกร้องให้ผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายสินค้านั้นรับผิดในทางแพ่งในความเสียหายที่เกิดจากสินค้าตามกฎหมายไทยจะต้องอาศัยหลักเกณฑ์ความรับผิดในทางสัญญาและละเมิดตามหลักกฎหมายแพ่ง ซึ่งจะได้กล่าวถึงรายละเอียดต่อไปนี้ รวมทั้งจะกล่าวถึงความรับผิดตามพระราชบัญญัติต่าง ๆ ด้วยพอสังเขป

วันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ๑๕๕

ความรับผิดชอบในทางสัญญา

วินิจฉัยการ แต่ เกินมาตามกฎหมายของไทยก่อนใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ผู้ขาย ไม่เคยมีกฎหมายบัญญัติถึงความรับผิดชอบในทางสัญญาของผู้ขายเพื่อความชำรุดบกพร่องของสินค้าที่ขายไว้เลย เมื่อใดที่ซื้อขายกัน ผู้ขายส่งมอบสินค้าและผู้ซื้อชำระราคาเสร็จแล้ว ผู้เป็นคู่สัญญาทั้งหมดมีความผูกพันต่อกัน แม้ภายหลังจะปรากฏว่าสินค้านั้นมีความชำรุดบกพร่องอย่างไรก็ตาม ผู้ซื้อก็ไม่อาจฟ้องร้องผู้ขายให้รับผิดชอบได้¹ ในการซื้อสินค้าผู้ซื้อต้องใช้ความระมัดระวังพิเคราะห์ตรวจสอบและเลือกสินค้าที่ตนต้องการเอง ซึ่งในสมัยก่อนก็สามารถทำเช่นนั้นได้ เพราะการซื้อสินค้านั้นเป็นการซื้อขายในตลาดโดยเปิดเผย ผู้ซื้อมีโอกาสที่จะตรวจสอบตราสินค้าได้โดยง่าย และย่อมจะรู้ถึงความชำรุดบกพร่องของสินค้าได้เมื่อใดที่ตรวจสอบตราสินค้าแล้วแต่คิดจิตใจซื่อสัตย์ตนเองผู้ซื้อจึงต้องรับเอาความเสี่ยงแห่งความชำรุดบกพร่องนั้นขึ้นก็เป็นธรรมดา แต่ในปัจจุบันนี้ การตรวจสอบตราสินค้าที่จะซื้อทำได้น้อยลง ผู้ซื้ออาจไม่มีความรู้ความสามารถที่จะพิจารณาถึงคุณภาพของสินค้าได้อย่างจริงจังทั้งสินค้าแบบใหม่ ๆ มากมายหลายประการก็มีส่วนประกอบที่ลับซับซ้อนยิ่งขึ้น ยากที่จะอาศัยการตรวจสอบพิเคราะห์ด้วยสายตาของคนธรรมดาให้รู้ถึงคุณภาพ ความชำรุดบกพร่องได้ การซื้อขายในบางครั้งก็มีได้ทำกันต่อหน้าแต่เป็นการสั่งซื้อสินค้าทางไปรษณีย์ ทางจดหมายหรือโทรเลข ไม่เปิดโอกาสให้ผู้ซื้อได้ตรวจสอบตราสินค้าได้ ทั้งนี้ถ้าจะให้ผู้ซื้อยังคงต้องใช้ความระมัดระวังอย่างมาก และให้ความเสี่ยงในความชำรุดบกพร่องเอง เช่นเดิมแล้วก็จะไม่เป็นการยุติธรรม เหตุนี้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในปัจจุบันจึงกำหนดหลักแต่เพียงว่าให้ผู้ซื้อมีหน้าที่ใช้ความระมัดระวังตรวจสอบตราพิพม์สินที่ซื้อขายตามสมควรเท่านั้นดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 473(1) และเมื่อการซื้อขายเจริญ

¹ ปรีชา สุมาวงศ์, คำบรรยายลักษณะวิชากฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยซื้อขาย แลกเปลี่ยนใน (กรุงเทพฯ นคร. สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตสภา, 2519), หน้า 69.
² มาตรา 473(1) ผู้ขายยอมไม่ตองรับผิดชอบ ถ้าผู้ซื้อไ้กรู้อยู่แล้วแต่ในเวลาซื้อขาย ว่ามีความชำรุดบกพร่อง หรือควรจะได้รู้เช่นนั้น หากได้ใช้ความระมัดระวังอันจะพึงคาดหมายได้แต่โดยวิญญูชน.

ซึ่งเชื่อถึงความไว้วางใจในความซื่อสัตย์ของพ่อค้ามากขึ้น เชื่อถือในชื่อเสียงของผู้ผลิตผู้จำหน่ายว่าจะไม่ทำสินค้าที่มีคุณภาพไม่ดี ชำรุดบกพร่อง หรือจะไม่ทำสินค้าที่ไม่คือออกจำหน่าย และขายให้แก่บุคคลทั่วไป ทั้งสินค้าที่ขายนั้นอยู่ในความครอบครองของผู้ขาย ๆ ย่อมมีโอกาสที่จะตรวจตราถึงความชำรุดบกพร่องต่าง ๆ ของทรัพย์สินในความครอบครองของตนได้ง่ายกว่าเมื่อ ยิ่งกว่านั้นในบางกรณีผู้ขายเป็นผู้ทำสินค้าขึ้นเองยิ่งมีโอกาสที่จะได้รู้ถึงความชำรุดบกพร่องของสินค้าที่ตนผลิตขึ้นนั้นได้ง่ายมาก กฎหมายในปัจจุบันจึงบัญญัติให้ผู้ขายต้องรับผิดชอบในความชำรุดบกพร่องของสินค้าไม่ว่าผู้ขายจะรู้ถึงความชำรุดบกพร่องนั้นหรือไม่ก็ตาม

ความรับผิดชอบในความชำรุดบกพร่องของสินค้า หลักเกณฑ์ความรับผิดชอบของผู้ขายในความชำรุดบกพร่องของสินค้านั้นกฎหมายได้กำหนดไว้ตามความในมาตรา 472 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ความว่า "ในกรณีที่ทรัพย์สินซึ่งขายนั้นชำรุดบกพร่องอย่างหนึ่งอย่างใดอันเป็นเหตุให้เสื่อมราคา หรือเสื่อมความเหมาะสมแก่ประโยชน์อันมุ่งจะใช้เป็นปกติคือประโยชน์มุ่งหมายโดยสัญญา ก็ ท่านว่าผู้ขายต้องรับผิดชอบ" วรรค 2 "ความที่กล่าวมาในมาตรานี้ย่อมใช้ได้ทั้งที่ผู้ขายรู้อยู่แล้วหรือไม่รู้อยู่" ความรับผิดชอบเพื่อความชำรุดบกพร่องของสินค้าที่ขายนั้นเป็นความรับผิดชอบอันสืบเนื่องมาจากสัญญาซื้อขายตามที่ยกผู้ขายมีต่อกันเป็นความรับผิดชอบในทางสัญญาของผู้ขายโดยผลของกฎหมาย แม้จะมีข้อตกลงให้รับผิดชอบประการใดหรือไม่ก็ตาม ผู้ขายก็อาจต้องรับผิดชอบได้ถ้าเป็นกรณีตามมาตรา 472 นี้

ตามความในมาตรา 472 ผู้ขายต้องรับผิดชอบเพื่อความชำรุดบกพร่องของสินค้านั้น

¹ ปรีชา สุมาวงศ์, คำบรรยายลักษณะวิชากฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้ซื้อขาย แลกเปลี่ยน หนี้, หน้า 170 ; เคื่อน จิตรกร, คำบรรยายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยแลกเปลี่ยนหนี้ซื้อขาย แลกเปลี่ยน หนี้ เจ้าทรัพย์ เจ้าหนี้ (พระนคร: โรงพิมพ์มงคลการพิมพ์, 2510), หน้า 53-54., วิริยะ เกิดศิริ, คำบรรยายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้ซื้อขาย แลกเปลี่ยน หนี้ (พระนคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2515), หน้า 71-72.

กึ่งต่อไป

(1) ความชำรุดบกพร่องที่เป็นเหตุให้สินค้าเสื่อมราคา ทำให้ราคาตกต่ำไปเพราะความชำรุดบกพร่อง เช่น ตกลงข้อชายแจกันใบหนึ่ง เมื่อผู้ซื้อรับแจกันมาแล้วปรากฏว่ามีรอยร้าวอยู่ในลายของแจกันนั้นโดยที่ถ้าไม่พิจารณาให้ดีแล้วไม่อาจเห็นได้ เช่นนี้การมีคำนิหรือรอยร้าวยอมทำให้แจกันดังกล่าวเสื่อมราคา ผู้ขายแจกันต้องรับผิดชอบต่อผู้ซื้อ หรือตกลงข้อชายสุนัขพันธุ์ตัวหนึ่ง ต่อมาปรากฏว่าสุนัขเป็นโรค ราคาก็ออมตกต่ำไปเป็นธรรมดาของผู้ขายสุนัขตัวนั้นต้องรับผิดชอบต่อ

(2) ความชำรุดบกพร่องเป็นเหตุให้เสื่อมความเหมาะสมแก่ประโยชน์อันมุ่งจะใช้เป็นปกติ หมายความว่า สินค้าไม่อาจใช้ประโยชน์ตามความมุ่งหมายของบุคคลทั่วไปไม่เหมาะสมในการใช้ตามธรรมดาของสินค้าประเภทนั้น เช่น ซื่อโทรทัศน์เครื่องหนึ่งก็ดูไร้ค่าอย่างโทรทัศน์ซึ่งดูรับได้ทั้งภาพและเสียง ภาพลอสภาพเสื่อมรับภาพไม่ได้ ก็ถือว่าเสื่อมความเหมาะสมแก่ประโยชน์อันมุ่งจะใช้เป็นปกติ หรือซื้อสินค้าประเภทอาหารก็ต้องเหมาะสมสำหรับรับประทาน ต้องไม่บูดเน่าเสียหรือมีพิษทำให้ผู้บริโภคเจ็บป่วย

(3) ความชำรุดบกพร่องเป็นเหตุให้เสื่อมความเหมาะสมแก่ประโยชน์ที่มุ่งหมายโดยสัญญา ซึ่งอาจกล่าวไว้ในสัญญาว่าผู้ซื้อต้องการสินค้าเพื่อใช้สำหรับเจตนาวัตถุประสงค์ใดหรือผู้ซื้อแจ้งให้ผู้ขายทราบว่าต้องการสินค้าเพื่อใช้ประโยชน์อย่างไร ซึ่งผู้ขายต้องขายสินค้าที่เหมาะสมกับความต้องการของผู้ซื้อ เช่น ผู้ซื้อต้องการเหล็กหนามากเพื่อใช้ประกอบเป็นโครงร่างค้ำรับน้ำหนักใดก็ตามที่ต้องการ แต่ผู้ขายส่งเหล็กที่หนาพอควรแต่ไม่ไคขนาดตามที่ผู้ซื้อต้องการ เช่นนี้แม้ตามธรรมดาเหล็กที่หนาพอควรนั้นใช้ก่อสร้างโคแตกไม่เหมาะกับการก่อสร้างในคราวนี้ จึงไม่เหมาะสมแก่ประโยชน์ที่มุ่งหมายโดยสัญญา

ความรับผิดชอบของผู้ขายสินค้าตามมาตรา 472 นี้คงมีอยู่แม้ว่าผู้ขายจะรู้หรือไม่รู้ถึงความชำรุดบกพร่องของสินค้าก็ตาม และสำหรับความชำรุดบกพร่องที่ซ่อนอยู่แม้ผู้ขายได้ใช้ความระมัดระวังตรวจตราแล้วยังไม่สามารถจะทราบถึงความชำรุดบกพร่องนั้นก็ได้ แต่ขายก็ไม่พ้นจากความรับผิดชอบไปก็ได้ ¹ กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ความรับผิดในทางสัญญาโดยนิตินัย

¹ มนูญานวิมลศาสตร์, พระ, " ฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยซื้อขาย, แลกเปลี่ยนให้," คำสอนชั้นปริญญาตรี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง, 2477(อัครสำเนา), หน้า 40.

กฎหมายนี้ไม่คำนึงถึงความผิดใด ๆ ของผู้ชาย แม้อายุจะไคชายสินค้าโดยสุจริตไม่รู้ถึง-
ความชำรุดบกพร่องของสินค้านั้นเลย ก็ต้องรับผิด ทั้งนี้ในการดำเนินคดีให้ผู้ชายรับผิดใน
ความเสียหายที่เกิดจากสินค้าชำรุดบกพร่อง เมื่อจึงไม่ต้องพิสูจน์ว่าผู้ชายใดรู้ความชำรุดบก-
พร่องในสินค้านั้น เมื่อมีการพิจารณาพิสูจน์เพียงว่ามีสัญญาซื้อขายสินค้านั้นระหว่างผู้ชายเมื่อ
และสินค้านั้นมีความชำรุดบกพร่องทำให้เสื่อมราคา หรือเสื่อมประโยชน์ก่อให้เกิดความเสียหาย
แก่คน

กรณีที่มีความเสียหายเกิดจากสินค้าซึ่งมีความชำรุดบกพร่องตั้งแต่ขึ้นการผลิต ทำ
 ประกอบมาจากโรงงาน เช่น รถยนต์ เครื่องจักร เครื่องกระป๋อง ยา เคมีภัณฑ์ต่าง ๆ
 ซึ่งผู้ชายเป็นเพียงรับสินค้านั้นมาขายอีกต่อหนึ่ง เท่านั้น ย่อมไม่สามารถจะรู้อถึงความชำรุด
 บกพร่องของสินค้าที่มีอยู่ตั้งแต่อยู่ในโรงงานผลิตได้ เช่นผู้ชายยังคงรับผิดหรือไม่ ทั้ง-
 กล่าวมาแล้วว่าความรู้เกี่ยวกับความชำรุดบกพร่องในสินค้าของผู้ชายไม่เป็นสาระสำคัญที่จะ
 ก่อให้ผู้ชายต้องรับผิด และในเรื่องนี้ปรากฏว่าไม่มีกฎหมายยกเว้นไว้ ผู้ชายจึงต้องรับผิด
 ตามกฎหมายอยู่ (ซึ่งเมื่อคนบริโภคสินค้าเสียหายแก่ผู้อื่นแล้วก็สามารถได้เบี่ยงเอาจากโรงงานผู้ผลิต
 ได้) อีกประการหนึ่งที่ควรพิจารณาคือ สินค้าที่ใช่แล้ว พอค้าขายของที่ใช่แล้วซึ่งมีความชำ-
 รุดบกพร่องก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นจะต้องรับผิดหรือไม่นั้น กล่าวได้ว่าแม่เป็นของที่ใช่
 แล้วแต่เมื่อนำมาขายก็หมายความว่าของนั้นยังใช่การได้อยู่ ฉะนั้นเมื่อของนั้นชำรุดบกพร่องใช้
 การไม่ได้ ผู้ชายก็ต้องรับผิดตามมาตรา 472 อยู่ดี¹

ความชำรุดบกพร่องของสินค้าที่นอกเหนือจาก 3 ประการที่กล่าวมา คือ ความชำ-
 รุดบกพร่องที่ไม่ถึงขนาดทำให้สินค้าเสื่อมราคาหรือเสื่อมความเหมาะสมแก่ประโยชน์อันมุ่งจะ

¹ ประพนธ์ ศาคะมาน และไพจิตร บุญยพันธ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและ
พาณิชย์ลักษณะซื้อขาย, พิมพ์ครั้งที่ 6. (กรุงเทพมหานคร. สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ, 2519),
 หน้า 151, สุวิทย์ นิเมื่อย และพูนศักดิ์ วรณพงษ์, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วย
ซื้อขาย แลกเปลี่ยน ได้ (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2521), หน้า 146.

ไซ้เป็นปกติ หรือประโยชน์มุ่งหมายโดยสัญญา ย่อมไม่อาจก่อให้เกิดข้อสงสัยตามมาตรา 472 ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าเป็นความชำรุดบกพร่อง เล็ก ๆ น้อย ๆ เช่น บั้วรยนต์หรือรถจักรยานยนต์มาคันหนึ่ง รถนั้นสีลอกเล็กน้อยยกงโยเซบซีได้ เช่นนี้ไม่ถือว่าเป็นความชำรุดบกพร่องอันผู้ขายจะต้องรับผิดชอบตามความในมาตรา 472 นี้ อีกประการหนึ่ง ผู้ขายย่อมไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบสำหรับความชำรุดบกพร่องของสินค้าที่เกิดขึ้นภายหลังจากซื้อขายสินค้านั้นเสร็จเรียบร้อยแล้ว เรื่องนี้มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 459/2514 (ระหว่าง บริษัทอินเตอร์เนชั่นแนลเมอร์แกนไคล จำกัด โดยนายวิสันติ คุปตะวินิจ โจทก์ นางอิง แซ่ลิ จำเลย นางอุณวรรณ จำกัด กิจการบางกอกมิราม่า จำเลยรวม) วินิจฉัยว่า ความชำรุดบกพร่องในทรัพย์สินซึ่งขายอันผู้ขายจะต้องรับผิดชอบตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 472 นั้นจะต้องเป็นความชำรุดบกพร่องที่มีอยู่ก่อนแล้วหรือมีอยู่ในขณะทำสัญญาซื้อขายหรือในเวลาส่งมอบทรัพย์สินที่ขาย ส่วนความชำรุดบกพร่องที่มิขึ้นภายหลังผู้ขายหาต้องรับผิดชอบ เมื่อข้อเท็จจริงทั้งได้ว่า เมื่อผู้ขายติดเครื่องปรับอากาศที่กิจการของผู้ออแล้ว เครื่องปรับอากาศให้ความเย็นได้เรียบร้อยดีตลอดมาไม่น้อยกว่า 3-4 เดือน จึงเห็นได้ว่าเครื่องปรับอากาศรายนี้มีดีมีความชำรุดบกพร่องอยู่ก่อนหรือขณะทำสัญญาซื้อขายหรือในเวลาส่งมอบเลย ผู้ขายจึงไม่ต้องรับผิดชอบ และผู้ออกไม่มีสิทธิเรียกร้องราคาที่ยังไม่ชำระไว้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 488ควย อย่างไรก็ตามผู้ขายอาจต้องรับผิดชอบในความชำรุดบกพร่องใด ๆ ของสินค้าที่นอกเหนือจากที่กำหนดตามความในมาตรา 472 นี้ได้ หากมีข้อตกลงเป็นสัญญาระหว่างกันให้รับผิดชอบพิเศษ ทั้งนี้เป็นไปตามหลักสัญญาทั่วไป เช่นอาจตกลงให้ผู้ขายต้องรับผิดชอบในความชำรุดบกพร่อง เล็ก ๆ น้อย ๆ ไม่ถึงขนาดตามที่กฎหมายกำหนดในมาตรา 472 หรือตกลงว่าผู้ขายต้องรับผิดชอบชำรุดบกพร่องภายหลังการขายแล้ว เช่นผู้ขายก็ต้องรับผิดชอบนั้น กรณีที่มีข้อตกลงพิเศษนี้อาจเป็นข้อสัญญาหรือคำรับรองคุณภาพของสินค้าว่าจะไม่ชำรุดบกพร่อง ซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งแห่งข้อสัญญาซื้อขายซึ่งผูกพันให้ผู้ขายต้องปฏิบัติตามการชำระหนี้ให้เป็นไปตามข้อสัญญานั้น และผู้อออาจฟ้องผู้ขายรับผิดชอบในทางสัญญาได้หากผู้ขายชำระหนี้โดยชำรุดบกพร่องไม่เป็นไปตาม

ข้อสัญญาที่ให้ไว้¹ ในเรื่องนี้มีคำพิพากษาฎีกาที่นำจะไกลดล่าวถึง คือ คำพิพากษาฎีกาที่ 1614/2522 (ระหว่างบริษัทบีบีอินชอปปิง โจทก์ กับ บริษัททรนทรนคร เจเนอรัล กับพวก จำเลย) ข้อเท็จจริงมีว่าจำเลยตกลงซื้อเครื่องคอมพิวเตอร์จากโจทก์โดยมีข้อตกลงเป็นเงื่อนไขว่าต้องเป็นเครื่องที่มีขีดความสามารถทำงานได้ 7 ระบบงาน คือ ระบบบัญชีคิดต้นทุนการผลิต การออกตัวขายสินค้า บัญชีลูกหนี้บัญชีเจ้าหนี้แยกประเภททั่วไป บัญชีควบคุมชั้นส่วนประกอบของรถยนต์ บัญชีเงินเคอ็น และบัญชีวิเคราะห์เกี่ยวกับลูกค้า ปรากฏว่าเครื่องของโจทก์ดังกล่าวสามารถทำงานได้เพียงระบบงานเดียว คือระบบบัญชีคิดต้นทุนการผลิต เช่นศาลฎีกาเห็นว่าข้อตกลงซื้อขายเครื่องคอมพิวเตอร์ในกรณีนี้เป็นสัญญาซื้อขายที่มีเงื่อนไขซึ่งการซื้อขายจะสำเร็จลงด้วยการส่งและรับมอบเครื่องใดครบถ้วนทุกระบบงานตามข้อตกลงจำเลยย่อมมีสิทธิที่จะบอกเลิกสัญญาได้ เมื่อจำเลยได้บอกเลิกสัญญาแล้วโจทก์และจำเลยหนึ่งเป็นคู่สัญญาจึงต้องกลับคืนสู่ฐานะเดิม ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 391 วรรคแรก แต่ปรากฏว่าระหว่างระยะเวลาจนถึงวันที่จำเลยบอกเลิกสัญญา จำเลยได้ยอมรับมอบระบบงานหนึ่งของเครื่องใช้ในกิจการของจำเลย จึงเป็นที่เห็นได้ว่าจำเลยเองก็ได้รับประโยชน์จาก การที่ได้ใช้เครื่องดังกล่าวอยู่ช่วงระยะเวลาหนึ่ง โจทก์ผู้ขายจึงชอบที่จะได้รับเงินเป็นการตอบแทนตามควรค่าแห่งการที่ได้ใช้ทรัพย์สิน ตามมาตรา 391 วรรค 3 ในเรื่องนี้น่าสังเกตว่าศาลฎีกาวินิจฉัยว่าการซื้อขายเป็นสัญญาซื้อขายที่มีเงื่อนไขซึ่งบังคับก่อนเนื่องกรรมสิทธิ์ในสินค้ายังไม่โอนไปยังผู้ซื้อ การซื้อขายจะสำเร็จต่อเมื่อมีการส่งและรับมอบเครื่องใดครบถ้วนทุกระบบงานตามข้อตกลง เมื่อไม่เป็นไปตามเงื่อนไขสัญญาซื้อขายก็ไม่เป็นผล แต่คำวินิจฉัยย่อมจะแย้งกันอยู่ เพราะศาลฎีกากลับวินิจฉัยว่า ผู้ซื้อไม่มีสิทธิเลิกสัญญาได้ จึงน่าสงสัยว่า เมื่อสัญญาไม่เกิด ไม่มีหนี้ต่อกัน ไม่มีความรับผิดชอบเพราะไม่ชำระหนี้ แล้วจะมีการเลิกสัญญาได้อย่างไร ในเรื่องนี้ ทานศาสตราจารย์จิติ ติงศภักดิ์ ได้บันทึกหมายเหตุไว้ว่า ตามฎีกานข้อกำหนดในสัญญาว่าเครื่องที่ขายต้องใช้งานได้ 7 ระบบ แต่กลับใช้ได้เพียงระบบเดียวนั้นไม่ใช่เงื่อนไขตามความหมายของมาตรา 144 ไม่ใช่เงื่อนไขที่ทำให้สัญญาเป็นผลตามมาตรา 145 แต่เป็นข้อสัญญาหรือหน้าที่ผู้ขายต้องชำระ ถ้าไม่ชำระต้องรับผิด เรียกว่าไม่ชำระหนี้ให้ถูกต้องหรือเรียกว่าผิดสัญญา

1

เทพวิฑูร, พระยา, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ 1. มาตรา

ในกรณีซื้อขายทรัพย์สิน ๆ ที่ขายใ้การไม่ไ้ความสัญญาที่มีความรับผิดชอบเพื่อความชำรุดบกพร่องตาม
 มาตรา 472 และถ้าจะถือว่าข้อสัญญานี้เป็นเงื่อนไขที่เทียบได้กับเงื่อนไข (condition)
 หรือ ขอรับรอง (warranty) ของสัญญาซื้อขายตามกฎหมายระบบจารีตประเพณี
 ของอังกฤษ ซึ่งตามมาตรา 459 ไม่ผิดถึงเลย ผู้เขียนเห็นด้วยกับเหตุผลที่ท่านอาจารย์-
 จิตติไค้บันทึกไว้ และถือว่าในคดีนี้ข้อสัญญาของนายรับรองสินค้าเครื่องคอมพิวเตอร์ว่าใช้
 งานได้ 7 ระยะเวลาซึ่งมีผลผูกพันผู้ขายที่เป็นคู่สัญญาจะต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดในสัญญาเช่น
 นี้ เมื่อไม่ปฏิบัติตาม เครื่องไม่มีคุณภาพตามที่รับรองก็ถือว่าผิดสัญญา ต้องรับผิดชอบในทางสัญญาต่อ
 ผู้ซื้อ และยอมเทียบได้กับคำรับประกันสินค้าตามหลักกฎหมายซื้อขายของต่างประเทศ ที่เรียก
 ว่า "warranty " หรือ "guarantee" อันหมายถึงคำรับรองหรือรับประกันเกี่ยว
 กับคุณสมบัติ คุณภาพ ของสินค้าว่าจะมีคุณภาพ มีคุณลักษณะดัง ที่รับรองนั้น เป็นข้อกำหนด
 (term) ของสัญญาซื้อขายซึ่งผูกพันคู่กรณีให้ต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดนั้น และถ้าไม่ปฏิบัติ
 ก็จะมีผลให้เป็นการเลิกสัญญาหรือเรียกค่าเสียหายได้ แล้วแต่ข้อกำหนดนั้นเป็นเงื่อนไข

(condition) หรือคำรับรองรับประกัน (warranty) ถ้าเป็นเงื่อนไขก็จะมีผลให้คู่กรณี
 บอกลเลิกสัญญาได้ แต่ถ้าเป็นเพียงคำรับประกันคู่กรณีได้แต่จะเรียกค่าเสียหายไม่มีสิทธิเลิกสัญญา

ความรับผิดชอบตามข้อสัญญาของนาย เช่นนี้อาจเป็นกรณีผู้ขายให้คำรับประกันสินค้าใด
อย่างชัดเจน เช่นรับประกันสินค้านี้เป็นเวลา 1 ปี หรือ 6 เดือน เป็นต้น โดยระบุคำ-
 รับประกันไว้ในสัญญาซื้อขายโดยตรง หรือผู้ขายส่งมอบสินค้าพร้อมด้วยใบรับประกันหรือเอก-
 สारประกอบสินค้าที่มีข้อความรับประกัน ก็ได้ ดังที่มีอยู่เสมอ ๆ ในการขายสินค้าประเภท
 เครื่องใช้ไฟฟ้า วิทยุ โทรทัศน์ ตู้เย็น เครื่องทำความเย็น อุปกรณ์ไฟฟ้าต่าง ๆ และนาฬิกา
 ซึ่งมักจะระบุควยว้รับประกันเป็นระยะเวลาสั้นเท่าใด และหากเครื่องชำรุดใช้งานไม่ได้
 หรือนาฬิกาเครื่องไม่เดินก็จะซ่อมให้ฟรีในช่วงเวลาดังกล่าวด้วย เหล่านี้เป็นคำรับประกันโดย
 ชัดแจ้งของผู้ขายซึ่งมีผลเป็นข้อสัญญาผูกพันผู้ขายได้ เพราะเป็นความตกลงเกี่ยวกับสินค้าที่ผู้
 ขายนำกับผู้ซื้อแล้ว ไม่จำเป็นว่าสัญญาจะต้องได้ทำเป็นลายลักษณ์อักษรระบุข้อสัญญาทุกเรื่อง

1
 ฎบพบัญญัติมาตรา 456 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ด้วย ซึ่งบัญญัติเป็นหลักว่า

หรือแม้ใดตกลง ในขณะที่ทำสัญญาซื้อขายแต่ผู้ขายให้คำรับประกันภายหลังและผู้ซื้อกริบเอาถือว่า
มีสัญญาที่ผู้ขายต้องผูกพันตามนั้นได้ ส่วนผู้ขายจะต้องรับผิดชอบเพียงใดขึ้นอยู่กับข้อความของข้อ
สัญญานั้น ๆ ว่าผู้ขายรับรอง รับประกันเพียงใด เช่น รับประกันในเวลาจำกัด หรือรับประกัน
เพียงจะยอมให้ส่วนความเสียหายอื่น ๆ จะไม่ชดใช้ หรือรับรองว่าจะเปลี่ยนสินค้าชนิดที่มีคุณ
ภาพที่ดีแทน หรืออาจจะรับยอมโดยคิดค่าเปลี่ยนอุปกรณ์บางอย่าง หรือรับจะยอมให้ฟรีโดยไม่
คิดมูลค่า เหล่านี้ก็ต้องเป็นไปตามนั้น

ความรับผิดชอบของผู้ขายตามข้อตกลงข้อสัญญานั้น เป็นพิเศษนอกจากจะเป็นกรณีที่ผู้ขาย
ได้สัญญาต่อเมื่อโดยเฉพาะเจาะจงแล้ว ก็นั้นยังอาจเป็นไปได้อีกคือ ผู้ขายสัญญาว่าจะขายสินค้า
ที่มีคุณภาพดี โดยการประกาศโฆษณาเป็นการทั่วไปต่อสาธารณชนทั่วไปก็ได้ ซึ่งถือว่าผู้ขายได้ให้
คำเสนอขายสินค้าโดยมีข้อสัญญาเกี่ยวกับคุณภาพของสินค้าด้วย ในกรณีเช่นนี้ เมื่อเมื่อเขา
ซื้อสินค้ากับผู้ขายนั้นโดยตรงก็มีผลเป็นการสนองรับอันก่อให้เกิดสัญญาซื้อขายระหว่างกันอัน
ผู้ขายจะต้องผูกพันตามสัญญา เรื่องนี้สาระสำคัญอยู่ที่ว่า คำเสนอที่ให้โดยการประกาศโฆษณา
นั้นต้องมีข้อความชัดเจนแน่นอนพอที่จะถือเป็นข้อผูกพันในสัญญาได้ถ้าอีกฝ่ายตกลงสนองรับ
- " สัญญาซื้อขายสิ่งหามิตรพิมายซึ่งตกลงกันเป็นราคาหารอยบาทหรือกวางนั้นขึ้นไป ถ้ามิได้มี
หลักฐานเป็นหนังสืออย่างหนึ่งอย่างใดลงลายมือชื่อผู้ต้องรับผิดชอบสำคัญ หรือได้วางประ
จำไว้ หรือได้ชำระหนี้บางส่วนแล้ว ท่านว่าจะฟ้องร้องให้บังคับคดีหาได้ไม่ " ไม่ได้บังคับว่า
การซื้อขายต้องทำเป็นหนังสือ

1. จิตติ กิ่งแก้ว, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 2 มาตรา 354 ถึง
452 ว่าด้วยมูลแห่งหนี้, โครงการตำราชุดตำราลำดับที่ 4. (กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์มหา
วิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2523), หน้า 6 ; ไชยยศ เหมะรัชตะ, " หลักกฎหมายสัญญาเปรียบเทียบ,
"วารสารกฎหมายจุฬาลงกรณ์, ฉบับรวมบทความทางวิชาการอนุสรณ์ศาสตราจารย์
หยุด แสงอุทัย (2523), 105 ; คาวพุดหัส(นามแฝง), " คำมั่นสัญญา, " คฤหาศ 4(3)
(กรกฎาคม-สิงหาคม 2519). 37-38.

หากเป็นเพียงแต่กล่าวขอความกว้าง ๆ ย่อมไม่พอจะเข้าใจไควว่าจะมีข้อผูกพันกันอย่างไรบ้าง
 ยังไม่มีลักษณะเป็นคำเสนอใด เช่นผู้ชายประกาศโฆษณาบอกคนทั่วไควว่าจะขายยาประเภท
 หนึ่งและรับรองว่ายานี้มีสรรพคุณรักษาโรคไข้หวัดใหญ่โค่นลคี และหากไม่มีสรรพคุณดังกล่าวผู้
 ชายจะรับผิดชอบกับผู้อื่นให้และแถมรางวัลด้วย เช่นนักกล่าวผู้ชายได้เสนอขายและให้ข้อสัญญา
 ทั่วไควว่ายาที่มีคุณภาพดีอย่างไรบ้าง เมื่อผู้บริโคคพบเห็นคำเสนออันนี้ขอมาใช้ เป็นการสนองรับคำ
 เสนอของผู้ชายเกิดสัญญาขึ้นแล้ว แต่ปรากฏว่ายานั้นไม่โค่นลคในการรักษาไข้หวัดใหญ่ ผู้ชายก็
 ต้องรับผิดชอบต่อผู้ซื้อตามสัญญานั้น แต่กรณีเช่นนี้จะมีผลก่อความรับผิดชอบในทางสัญญาที่ต่อเมื่อผู้ซื้อได้
 ซื้อสินค้าของผู้ชายที่เขาประกาศโฆษณาขายจากผู้ประกาศนั้นโดยตรง เช่น ผู้ชายปลักเป็นคน
 ประกาศโฆษณาและผู้ซื้อทำสัญญาซื้อจากผู้ชาย เช่นนักมีความผูกพันกันตามสัญญา แต่หาผู้ผลิต
 สินค้าเป็นผู้ประกาศโฆษณาขายและผู้ซื้อก็ซื้อจากผู้ชายปลัก มีผู้ผลิตหนึ่งเป็นผู้ประกาศโฆษณา
 ขายสินค้านั้น ก็จะต้องก่อให้เกิดสัญญาระหว่างกันไม่ได้ทั้งกับผู้ชายหรือผู้ผลิต ทั้งตามหลักกฎ-
 หมายไทยก็ไม่มีหลักเกณฑ์เกี่ยวกับสัญญาประกอบ (collateral contract) ดังเช่น
 กฎหมายอังกฤษ²

อย่างไรก็ตามผู้ชายอาจไม่ต้องรับผิดชอบในทางสัญญาที่กล่าวมานั้นไควว่ามีขอยกเว้นความ
 รับผิดชอบโดยกฎหมายหรือขอยกเว้นความรับผิดชอบตามสัญญา ขอยกเว้นความรับผิดชอบตามกฎหมายนั้น
 เป็นไปตามความในบทบัญญัติมาตรา 473 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ใน 3กรณี คือ

(1) ถ้าผู้ซื้อไควรู้อยู่แล้วแต่ในเวลาซื้อขยว่ามีความชำรุดบกพรอง หรือควรจะได้รู้
 เช่นนั้นหากได้ใช้ความระมัดระวังอันจะพึงคาดหมายได้แต่วิญญูชน เช่น ซื้อผลไม้ต่าง ๆ หนึ่ง
 ผู้ซื้อเห็นแล้วในเวลาซื้อขยว่าผลไม้เน่าก็ยังไม่รับเอาจากผู้ชาย หรือถ้าเขามีไควเห็นความชำรุด
 บกพรองของสินค้านั้นอย่างชัดแจ้งแต่เขาได้ใช้ความระมัดระวังตรวจดูสินค้านั้นอย่างระเนวิญ-
 ญูชนคือคนธรรมดาที่มีสามัญสำนึกทั่ว ๆ ไปจะได้กระทำ และการตรวจจะทำให้สามารถรู้ถึงความ

¹ จิตติ ตึงเรพิทย์, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 2 มาตรา 354 ถึง
 452 วรรคยมูลเหตุแห่งหนี้, หน้า 6.

² ดูในเรื่องความรับผิดชอบในการผลิตและในกรจำหน่ายสินค้าในประเทศอังกฤษ ดัง
 ที่กล่าวมาแล้วในหน้า 84.

ชำระคบกพร่องนั้นได้ เขายกไม่ตองรับผิดชอบ ตัวอย่าง เช่น ผู้ถือคบกพร่องที่เปลือกเน่า มีรอย
จุดดำ ๆ โดยเห็นว่าราคาถูกกว่าสมที่เขาคิดไว้ ดังนั้นจะอ้างว่าตนซื้อโดยคิดความสมนั้นจะ
ดีไม่เนาถึงข้างในไม่ได้ เพราะคนธรรมดาสามัญย่อมจะตองรู้หรือตรวจดูให้รู้ใว้ว่า การที่
ซื้อสมที่เปลือกเน่าเป็นจุดดำ ๆ นั้น สมยอมจะเนาหรืออาจจะเนาถึงเนื้อข้างในได้
แต่เขาก็ไม่ตรวจ

(๒) ถ้าความชำระคบกพร่องนั้นเป็นอันเห็นประจักษ์แล้วในเวลาส่งมอบและเมื่อ
รับเอาทรัพย์สินนั้นไว้โดยมีฉ้อฉล กรณีนี้นั้นผู้ซื้อจะไม่ถึงความชำระคบกพร่องของสินค้า
ในเวลาซื้อขาย หากแต่เวลาส่งมอบ ขอชำระคบกพร่องนั้น เห็นประจักษ์อยู่ และเมื่อรับเอา
ทรัพย์สินไว้โดยมีฉ้อฉล เช่น ผู้ถือคบกพร่องที่เปลือกเน่าจากเขายก ๆ เอาถั่วซั่มที่แตกกราว
หรือบินมาส่งมอบให้ ผู้ถือเห็นแล้วก็รับเอาถั่วซั่มเหล่านั้นไว้โดยไม่ชักทวงหรือโต้
แย้งประการใด ก็เท่ากับผู้อยอมรับความชำระคบกพร่องนั้น ดังนั้นเขายกไม่ตองรับผิดชอบ ใน
ทางปฏิบัติกรณี เช่นนี้เกิดขึ้นได้ ที่ผู้อยอมรับเอาสินค้าที่มีรอยตำหนิ ชำระคบบาง เพราะ
เห็นว่าราคาถูกกว่าสินค้าที่ไม่มีรอยตำหนิเอา เสียเลย

(๓) ถ้าทรัพย์สินนั้นได้ขายทอดตลาด ทั้งนี้เพราะว่าการขายทอดตลาด
หรือขาย เลหลังนั้นยอมเป็นการขายตามสภาพของสินค้านั้นที่ผู้ซื้อมีโอกาสตรวจดูก่อน เขา
ประมูลสุราแล้ว และเป็นกรขายโดยไม่มีการรับรองแต่อย่างใด กฎหมายจึงยก
เว้นมิให้เขายกตองรับผิดชอบเพื่อความชำระคบกพร่อง

ส่วนกรณียกเว้นความรับผิดชอบของเขายกโดยมีข้อสัญญายกเว้นความรับผิดชอบนั้นสามารถ
ทำได้ คู่สัญญา คือผู้ถือกับเขายกอาจตกลงกันล่วงหน้าว่า เขายกจะไม่รับผิดชอบสำหรับความชำระค
บกพร่องใด ๆ ก็ได้ ความใน มาตรา ๔๘๓ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ก็ได้บัญญัติ
รับรองไว้ว่า "คู่สัญญาซื้อขายจะตกลงกันว่าเขายกจะไม่ตองรับผิดชอบเพื่อความชำระคบกพร่อง
หรือเพื่อการรอนสิทธิก็ได้" แต่การที่กฎหมายอนุญาตเช่นนี้ไม่ได้หมายความว่านอกจาก
เขายกไม่ตองรับผิดชอบอย่างใด ๆ แล้วยังมีสิทธิเรียกเอาราคาทรัพย์สินไว้ได้ควย เพียงแต่ตกลงกัน
ไว้ว่าไม่ตองรับผิดชอบเมื่อสินค้าชำระคบกพร่อง เขายกยังมีหน้าที่ตองคืนราคาทรัพย์สินที่ได้รับไว้ เว้น
แต่จะได้มีการตกลงอย่างชัดแจ้งว่า "แม้จะปรากฏความชำระคบกพร่องใด ๆ ขึ้นเขายกก็ไม่
ตองคืนราคาควย" ดังนั้นเขายกจึงจะไม่ตองคืนราคาทรัพย์สิน (มาตรา ๔๘๔ ประมวลกฎหมาย
แพ่งและพาณิชย์) และยิ่งกว่านั้นแม้จะมีข้อสัญญายกเว้นความรับผิดชอบดังกล่าว มิคุ้มครอง

บกพร่องนั้นตนเองหรือผู้ขายไ้ทราบแล้วว่ามีตำหนิหรือบกพร่องแต่ก็ปกปิดไว้ไม่บอกแก่ผู้ซื้อ
เช่นผู้ขายยังคงถือรับผิดต่อผู้ซื้อ (มาตรา 485 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์) ซึ่งกรณี
ที่ผู้ขายไม่สุจริตต่อผู้ซื้อ เช่นยินยอมเป็นการสมควรที่จะไม่ให้ชวยกเว้นความรับผิดมีผลบังคับกับผู้
ขายปลดเปลื้องความรับผิดของเขาได้

ความรับผิดของผู้ขายในความชำรุดบกพร่องของสินค้าตามหลักสัญญา¹ อาจต้องรับผิด
ดังนี้คือ

- (1) ผู้ซื้อสิทธิเรียกร้องราคาที่ยังไม่ไ้จ่ายให้แก่ ผู้ขายไ้ตามความในมาตรา 488
ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หรือหากว่าไ้จ่ายไปแล้วผู้ขายก็ตองคืนราคาให้แก่ผู้ซื้อ
- (2) ผู้ขายมีความรับผิดที่จะตองใช้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายที่เกิดขึ้นอัน
เป็นผลจากความชำรุดบกพร่องของสินค้า ทั้งนี้เป็นไปตามบทบัญญัติมาตรา 215 แห่งประมวล
กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่า "เมื่อลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ให้ตองตามความประสงค์อันแท้จริงแห่งมูล
หนี้ เจ้าหนี้จะเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายอันเกิดแก่การนั้นก็ได้" กรณีที่
ผู้ขายลูกหนี้ไ้ส่งมอบสินค้าที่ชำรุดบกพร่องแก่ผู้ซื้อและผู้ซื้อไม่ยอมรับความเสียหายประการใด ๆ
เพราะความชำรุดบกพร่องของสินค้านั้น ผู้ขายก็ตองรับผิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหาย
ที่ผู้ซื้อไ้รับนั้น

ศูนย์วิทยุทรัพยากร

1 การไม่ชำระหนี้ตองตามความประสงค์อันแท้จริงแห่งมูลหนี้ หมายความว่ารวมถึงกรณี
ที่มีการชำระหนี้แต่ไม่ถูกตองครบถ้วนอันรวมทั้งกรณีส่งมอบสิ่งของที่เป็นวัตถุแห่งหนี้ชำรุดบกพร่อง
ด้วย ดูรายละเอียดได้จาก เสนีย์ ปราโมช, ม.ร.ว., ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่า
ด้วยนิติกรรมและหนี้, เล่ม 2 พ.ศ. 2478 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2505 (กรุงเทพมหานคร :
สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ, 2520), หน้า 783-784.

(3) ผู้มีสิทธิเลิกสัญญาได้ ทั้งนี้ตามความในมาตรา 387 ซึ่งบัญญัติว่า " ถ้า
 คู่สัญญาฝ่ายหนึ่งไม่ชำระหนี้ อีกฝ่ายหนึ่งจะกำหนดระยะเวลาพอสมควรแล้วบอกกล่าวให้ฝ่ายนั้น
 ชำระหนี้ภายในระยะเวลาที่กำหนด ถ้าและฝ่ายนั้นไม่ชำระหนี้ภายในระยะเวลาที่กำหนดให้ชำระ
 อีกฝ่ายหนึ่งจะเลิกสัญญาเสียก็ได้ " ในกรณีผู้ขายลูกหนี้ชำระหนี้โดยสินค้าวัตถุแห่งชำระคบก-
 พร่องซึ่งเป็นการชำระหนี้ไม่ถูกต้องสมควร ผู้ซื้อเจ้าหนี้ก็มีสิทธิบอกเลิกสัญญาได้แต่ยังไม่สิทธิ
 เลิกสัญญาในทันที จะต้องบอกกล่าวให้ลูกหนี้ชำระหนี้ให้ถูกต้องภายในระยะเวลาที่สมควรก่อน
 ถ้าผู้ขายไม่ชำระหนี้ให้ถูกต้องภายในระยะเวลาที่กำหนดนั้น ผู้ซื้อจึงจะเลิกสัญญาได้ แต่ถา
 สัญญาซื้อขายนั้นมีข้อตกลงให้เมื่อเลิกสัญญาได้หากสินค้าชำระคบกพร่อง เช่นผู้ซื้อก็ยอมมีสิทธิบอก
 เลิกสัญญาได้ทันทีโดยไม่ต้องบอกกล่าวให้ชำระหนี้ให้ถูกต้องก่อน เมื่อผู้ซื้อบอกเลิกสัญญาแล้ว
 ก็มีผลเป็นการเลิกสัญญา คู่กรณีไม่มีความผูกพันกันอีกต่อไป คู่สัญญาแต่ละฝ่ายจำต้องให้อีกฝ่าย
 หนึ่งไถ่กลับคืนสู่ฐานะดังที่เป็นอยู่เดิม และผู้ซื้อที่มีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายควย การกลับ
 คืนสู่ฐานะเดิมมีผลคือ (ก) สินค้าที่ไถ่ส่งมอบหรือโอนให้แก่นักันไปตามสัญญาซื้อขายต้องกลับสู่
 สภาพเดิมก่อนที่จะ มีการส่งมอบหรือโอน โดยการคืนสินค้านั้น ถ้าเป็นการพันวิสัยที่จะคืน
 ได้ทั้งหมดหรือบางส่วนผู้ซื้อก็ต้องชดเชยค่าเสียหาย (ดูคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 355/2508 , 1195/
 2511 , 257/2518) (ข) เงินที่ชำระแก่นักันตามสัญญาซื้อขายในกรณีนี้คือ ราคาสินค้าที่ผู้
 ซื้อได้ชำระแก่ผู้ขายแล้ว ผู้ขายต้องคืนเงินพร้อมดอกเบี้ยนับแต่วันที่ได้รับเงินไว้ ถ้ามีไถ่กำหนด
 อัตราดอกเบี้ยไว้ก็ใช้อัตราร้อยละ 7 $\frac{1}{2}$ - ต่อปีตามมาตรา 7 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
 (มาตรา 391 วรรค 2 และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1950/2515 , 2019/2515)

---

1. มาตรา 386 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
 2. มาตรา 391 " เมื่อคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งได้ใช้สิทธิเลิกสัญญาแล้ว คู่สัญญาแต่ละฝ่าย
 จำต้องให้อีกฝ่ายหนึ่งไถ่กลับคืนสู่ฐานะดังที่เป็นอยู่เดิม .....
 วรรค 4 "การใช้สิทธิเลิกสัญญานั้นหากกระทบกระทั่งถึงสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายไม่ "

(4) ถ้าความชำรุดบกพร่องของสินค้าถึงขนาดที่ทรัพย์สินซึ่งซื้อขายไปประโยชน์แก่
 ผู้ซื้อ ๆ จะไม่ยอมรับมอบทรัพย์สินนั้นแล้ว เรียกคดีใหม่ทดแทนเพื่อการไม่ส่งมอบสินค้านั้นทั้ง
 หมดที่เกี่ยวตามความในมาตรา 218 วรรค 2 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้
 กรณีนี้สาระสำคัญคือ การชำระหนี้ส่วนที่ยังเป็นหนี้จะทำไต่กันเองเป็นอันไปประโยชน์แก่เจ้า
 หนี้จริง ๆ ผู้ซื้อเจ้าหนี้จึงจะใช้สิทธิตามมาตรานี้ได้ ตัวอย่างอาจมีกรณีที่ดินชำรุดบกพร่อง
 เสียหายอย่างมากจนไม่อาจใช้ประโยชน์ตามธรรมดาทั่วไปตามประเภทของสินค้านั้นได้ หรือ
 บวมสลายมากจริง ๆ เช่น รถยนต์ที่มีเครื่องยนต์ชำรุดเสื่อมเสียมากจนไม่สามารถขับเคลื่อน
 ไปได้ หรือขับไปได้แต่อาจเกิดอันตรายอย่างมาก ใช้ประโยชน์อย่างรถทั่วไปไม่ได้ หรือ
 ตัวรถบวมสลายพังอย่างมากมาย มีใบเป็นเพียงบังโคลนบวมเล็ก ๆ น้อย ๆ หรือมีสิ่งลอกนิก ๆ หนอย ๆ
 อันเป็นเพียงความชำรุดบกพร่องเล็กน้อย ส่วนที่เป็นวิธีที่จะชำระหนี้ได้ไม่เป็นอันไปประโยชน์
 แก่ผู้ซื้อเสียทีเดียว ผู้ซื้ออีกไม่อาจใช้สิทธิตามมาตรานี้ได้ ผู้ซื้อต้องยอมรับชำระหนี้โดยลดส่วน
 อันตนจะต้องชำระทดแทนลง และเรียกคดีใหม่ทดแทนฐานชำระหนี้ชำรุดบกพร่องตามมาตรา
 215 ซึ่งตามปกติย่อมน้อยกว่าคดีใหม่ทดแทนเมื่อการไม่ชำระหนี้เสียหาย

คดีใหม่ทดแทนที่เรียกร้องได้ตามหลักกฎหมายสัญญาดังกล่าวนี้ย่อมเป็นไปได้สำหรับ
 คดีใหม่ทดแทนเพื่อความเสียหาย เช่น ความปกติยอม เกิดขึ้นแต่การชำระหนี้นั้น ส่วนความเสียหายอันเกิดแต่พฤติการณ์พิเศษจะเรียกร้องได้เฉพาะกรณีฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้คาดเห็นหรือควรจะได้
 คาดเห็นพฤติการณ์เช่นนั้นล่วงหน้าก่อนแล้ว (มาตรา 222 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์)
 ทั้งนี้เพราะในเรื่องความรับผิดชอบในทางสัญญานั้น คดีใหม่เป็นนิติสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหนี้และผู้
 อยู่ก่อนแล้ว และในขณะที่จะกำหนดหนี้เจ้าหนี้และผู้ที่เกี่ยวข้องสองฝ่ายจะต้องคาดคะเนถึงผลแห่งการ
 ไม่ชำระหนี้หรือชำระบกพร่องไว้ก่อนแล้วจึงทำการกำหนดหนี้ ฉะนั้นหากมีความเสียหายเกินจาก
 ที่คาดคะเนหรือคาดเห็นได้แล้ว แม้จะเป็นผลโดยตรงจากการไม่ชำระหนี้หรือชำระบกพร่องก็ไม่

1 มาตรา 218 วรรค 2 "ในกรณีที่การชำระหนี้กลายเป็นหนี้แต่เพียงบางส่วน ถ้าหากว่าส่วนที่ยังเป็นหนี้จะทำไต่กันเป็นอันไปประโยชน์แก่เจ้าหนี้แล้ว เจ้าหนี้จะไม่ยอมรับชำระหนี้ส่วนที่ยังเป็นหนี้จะทำไต่กันแล้วและเรียกคดีใหม่ทดแทนเพื่อการไม่ชำระหนี้เสียทั้งหมดที่เกี่ยวกันได้ "

สมควรที่จะให้ลูกหนี้ต้องรับผิดชอบเพราะจะเป็นการเกินข้อตกลงในทางสัญญาไป ต่างจากความรับผิดชอบ
 ในทางละเมิดซึ่งไม่จำกัดว่า เรียกได้เฉพาะความเสียหายที่คาดเห็นได้ เพราะก่อนเกิดการละเมิด
 ผู้ละเมิดและผู้เสียหายมีคตินิยมสัมพันธ์ระหว่างกันจึงมีได้มีการตกลงหรือคาดคะเนถึงผลแห่งละเมิด
 แต่ประการใด ตัวอย่างความเสียหายเช่นที่ตามปกติย่อมเกิดขึ้นแต่การไม่ชำระหนี้หรือชำระค
 บกพรอง เช่น ผู้ขายส่งมอบรถยนต์ที่ชำระคบกพรองให้แก่ผู้ซื้อ ๆ ต้องออกค่าใช้จ่ายซ่อมแซม ค่า
 ใช้จ่ายนั้นก็เป็นการเสียหายที่เกิดขึ้นตามปกติจากการชำระหนี้ชำระคบกพรองนั้น ส่วนความเสียหาย
 เกิดจากเหตุผิดปกติกรณีพิเศษนั้นเป็นเรื่องผิดปกติธรรมดา เช่น สิ้นค้าที่ขอมารถชำระคของผู้ซื้อต้อง
 ขอมารถเพื่อขายต่อ แต่เมื่อสิ้นค้าชำระคก็ขายไม่ได้หรือได้ราคาไม่ดี ขาดผลกำไร ผู้ซื้อ
 ย่อมเสียหาย ความเสียหายเช่นนี้ผู้ขายจะต้องรับผิดชอบเฉพาะกรณีนี้ที่คาดเห็นหรือควรจะคาด
 เห็นได้ล่วงหน้าเท่านั้น ซึ่งอาจเป็นโดยผู้ซื้อแจ้งให้ทราบว่ถ้าผู้ขายชำระหนี้บกพรองผู้ซื้อ
 จะเสียหายเป็นพิเศษอย่างไรบ้าง เช่นแจ้งว่าตนได้ตกลงกับบุคคลที่สามที่จะขายสินค้าที่ตน
 ซื้อจากผู้ขายนี้ให้เขาอีกต่อหนึ่งโดยสินค้าจะต้องปราศจากความชำระคบกพรอง มิฉะนั้น
 บุคคลนั้นจะไม่รับผิดชอบและคิดค่าเบี้ยปรับจากตนด้วย เมื่อผู้ขายชำระหนี้บกพรองนอกจาก
 ผู้ขายจะต้องชำระค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายตามปกติที่เกิดจากการชำระหนี้บกพรอง
 แล้วยังต้องรับผิดชอบสำหรับความเสียหายที่ผู้ซื้อขาดผลกำไรในการขายต่อ และค่าที่ตองจ่ายเบี้ย
 ปรับแก่บุคคลภายนอกนั้นด้วย แมวาคาขาดผลกำไรและเบี้ยปรับนั้นจะมีไรความเสียหาย
 ภัยตามปกติธรรมดาที่เกิดจากการชำระหนี้บกพรอง แต่บังคับได้เพราะกรณีนี้ผู้ซื้อได้แจ้งให้
 ผู้ขายทราบแล้ว หรือแม้ผู้ซื้อมิได้แจ้งให้ผู้ขายทราบโดยตรงแต่ตามพฤติการณ์แวดล้อม
 พฤติการณ์ที่เคยปฏิบัติกันมาสมควรที่ผู้ขายควรจะได้อาคเห็นความเสียหายพิเศษเช่นนั้นได้
 ก็ย่อมต้องรับผิดชอบค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายเช่นนี้ด้วย เรื่องนี้มีตัวอย่างคำ
 พิพากษานิติภาที่ 903/2519 (ระหว่าง บริษัท เซอร์ทิฟายด์แมนูแฟคเจอร์ส จำกัด โจทก์ กับ
 บริษัทเอ็กโซซิลิไซแอม จำกัด จำเลย) มีความว่า โจทก์ซื้อสินค้าประเภทของใช้ทำควยไม้
 สักเป็นชิ้นขนาดเล็กจำนวน 1381 อัน จากบริษัทจำเลย โดยรู้ความมุ่งหมายของกันและ

¹ จิต เศรษฐบุตร, คำบรรยายวิชากฎหมายแพ่งลักษณะทั่วไปแห่งหนี้, พิมพ์ครั้งที่ 4 (พระนคร โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2520), หน้า 53 - 54.

กันอยู่แล้วว่าซื้อไปเพื่อจำหน่ายในสหรัฐอเมริกา และโจทก์จำเลย เคยคิดต่อมือขายสินค้าประเภทของใช้ในบ้านทำควายไม้สักหลายครั้งในครั้งนั้นเมื่อสินค้าไปถึงโจทก์ที่สหรัฐอเมริกาปรากฏว่าสินค้าเหล่านั้นชำรุดบกพร่องเนื่องจากจำเลยใช้กาวที่ไม่มีคุณภาพก็มาผลิต เขียงไม้ที่ใช้ขันไม้เล็ก ๆ ประกอบติดกันนั้นชำรุดบกพร่องเพราะขันไม้สักแยกจากกันใช้ขันเนื้อ เนยไม้ได้ เป็นเหตุให้เสื่อมราคาหรือขายไม่ได้ตามความมุ่งหมายของโจทก์ในการซื้อสินค้าเหล่านั้น ดังนั้นจำเลยต้องรับผิดชอบในความชำรุดบกพร่อง โจทก์บอกเลิกสัญญาและเรียกค่าเสียหายได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 215, 387, 391 และ 472 ค่าเสียหายที่จำเลยต้องรับผิดชอบในกรณีนี้คือ จำเลยต้องคืนเงินราคาสินค้าที่รับไปจากโจทก์ ค่าที่โจทก์ไต่ถามราคาขนส่งสินค้าจากกรุงเทพมหานครถึงที่ทำการของโจทก์ในรัฐนิวยอร์ก ค่าประกันภัยสินค้าค่าภาษีขาเข้าและค่านำสินค้าออกจากศุลกากร ซึ่งนับว่าเป็นค่าเสียหายพิเศษที่จำเลยควรจะต้องคิดลงหน้าได้ว่าโจทก์จำเป็นต้องเสียเพื่อจะได้นำสินค้าที่ซื้อจากจำเลยไปยังที่ทำการของโจทก์ ตามมาตรา 222 วรรค 2 ส่วนค่าใช้จ่ายที่โจทก์จ้างผู้เชี่ยวชาญพิสูจน์สินค้าของจำเลยว่าชำรุดบกพร่องหรือไม่นั้น แม้จำเลยจะทราบเรื่องแต่ก็ไม่ประสงค์ให้พิสูจน์สินค้า กรรมการบริษัทจำเลยไม่ยอมรับข้อตกลงในเรื่องผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบสินค้าเหล่านี้ ค่าเสียหายดังกล่าวจึงเป็นค่าใช้จ่ายที่เป็นประโยชน์แก่โจทก์ฝ่ายเดียว จำเลยไม่ต้องรับผิดชอบ

ดังที่กล่าวมาเห็นได้ว่าความเสียหายที่เรียกให้ผู้ขายชดเชยค่าสินไหมทดแทนนั้นเกี่ยวกับความเสียหายในทรัพย์สิน เป็นเรื่องของตัวสินค้านั้นเอง และความเสียหายในทรัพย์สินประการอื่น แตกมิได้หมายความว่า ความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย ของผู้อื่นจะก่อความรับผิดชอบสัญญาไม่ได้ เนื่องจากกฎหมายมิได้ระบุไว้แต่อย่างใดว่า ความเสียหายที่ลูกหนี้จะต้องชดเชยนั้นได้แก่ความเสียหายประการใดบ้าง ระบุเพียงว่า "ความเสียหาย" หรือ "เสียหาย" เฉย ๆ ดังเช่นในมาตรา 213, 215, 218, 222 เป็นต้นจึงมีความเห็นของนักกฎหมายแบ่งเป็น 2 ฝ่าย ฝ่ายแรก¹ เห็นว่าบทกฎหมายในลักษณะ แอด เทส สัญญา รวมทั้ง ลักษณะ ชื่อข่าวนิติ

พจน ปุษาปาคม, คำบรรยายประมวลแห่งกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด

(กรุงเทพฯ: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2520), หน้า 396, วงษ์วิระพงษ์, คำอธิบายลักษณะละเมิด, พิมพ์ครั้งที่ 2 (พระนคร: โรงพิมพ์อักษรสารการพิมพ์, 2514), หน้า 16.

เพียงว่า ผู้ชายจะต้องรับผิดชอบในความชำรุดบกพร่องของตัวทรัพย์สินที่ขายเพียงใด เท่านั้นแต่ความรับผิดชอบอันตรรายอันเกิดต่อร่างกายของบุคคลผู้ซื้อทรัพย์สินเป็นเรื่องของกฎหมายละเมิด เช่น ชายคนหนึ่งซื้อที่ดินเป็นพัน เมื่อผู้ซื้อรับประทานแล้วเกิดเจ็บป่วย ผู้ชายต้องรับผิดชอบใช้สินไหมทดแทนในทางละเมิด

ฝ่ายที่สอง เห็นว่า ความรับผิดชอบในทางสัญญาของผู้ชายสำหรับความชำรุดบกพร่องของสินค้าข้อมวมถึง รับผิดชอบในความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย ของผู้ซื้อด้วย ในเมื่อความเสียหายนั้นเกิดขึ้นเพราะการชำรุดที่ไม่ถูกต้องสมควรของผู้ชาย เช่น โจรทักมือกระเป๋าสินාරอนจากจำเลย เมื่อโจทก์เอาไปใช้ใส่สินාරอนกระเป๋านั้นชำรุดบกพร่องจึงแตกฉกโจทก์เช่นนี้จำเลยต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่โจทก์ได้รับอันตรรายต่อร่างกาย

ผู้เขียนเองเห็นพ้องกับแนวความคิดของนักกฎหมายฝ่ายหลังนี้ เพราะไม่มีทฎหมายใดจำกัดไว้เลยว่า ความเสียหายเพื่อความรับผิดชอบในทางสัญญาหมายความเฉพาะความเสียหายต่อทรัพย์สินเท่านั้น อีกประการหนึ่งหากจำกัดว่าความเสียหายเช่นนี้ เรียกร่องโดยอาศัยหลักความรับผิดชอบในทางสัญญาไม่ได้ ใดแต่จะเรียกร่องในการดำเนินคดีละเมิดก็จะเป็นการเพิ่มภาระยุ่งยากแก่ผู้เสียหายที่จะต้องพิสูจน์ความผิดในส่วนของผู้ชาย ต้องพิสูจน์ว่าความเสียหายนั้นเกิดจากการกระทำผิดของผู้ละเมิด แทนที่หากผู้เสียหายเรียกร่องให้ผู้ชายรับผิดชอบในทางสัญญาเขาข้อมทำได้โดยไม่ต้องพิสูจน์ความผิดในส่วนของผู้ชาย พิสูจน์เพียงว่าผู้ชายถูกหน้ผิดสัญญาโดยชำระหนี้บกพร่องก็เพียงพอ ผู้เขียนจึงเห็นว่าสมควรที่ผู้ชายต้องรับผิดชอบในทางสัญญาในความเสียหายต่อชีวิตร่างกาย ของผู้ซื้อที่เกิดจากการชำระหนี้บกพร่องด้วย ทั้งนี้ขอสนับสนุนตามฎหมายซึ่งได้กำหนดความรับผิดชอบในทางสัญญาของผู้รับขนในความเสียหายต่อตัวผู้โดยสารผู้รับสัญญา ในเรื่องสัญญารับขน

¹ ปรีชา สุมาวงศ์, คำบรรยายลักษณะวิชา กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยซื้อขาย แลเปลี่ยนแปลง 171 ประพนธ์ ศาคะมาน และไพจิตร บุญพันธ์, คำอธิบายประมวลฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะซื้อขาย หน้า 151 จิก เกรษรบุตร์, คำบรรยายฎหมายแพ่งลักษณะทั่วไปแห่ง หน้า 46-47.

ซึ่งมีได้ ทั้งนี้ตามความในมาตรา 634 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

อนึ่งคำสั่งใหม่ทดแทนที่ผู้ขอจะได้รับชดเชยในทางสัญญานี้อาจลดหย่อนลงไป ไม่ได้เต็มตามความเสียหายได้ หากเป็นกรณีที่มีผู้มีความผิด มีส่วนก่อให้เกิดความเสียหายด้วยหรือเพียงแต่ไม่บำบัดป้องกันหรือไม่บรรเทาความเสียหายก็ตาม คำสั่งใหม่ก็ย่อมจะลดลงไปตามส่วนเท่าจำนวนที่ผู้ขอมีส่วนทำความเสียหายนั้น หรือไม่ได้รับคำสั่งใหม่ทดแทนในความเสียหายที่มีมากขึ้นเนื่องจากผู้ขอไม่บรรเทาความเสียหายที่มีอยู่แล้วดังกล่าว เช่น เมื่อรถยนต์คันหนึ่ง ปรากฏว่ารถนั้นบุบสลายมีรอยดลอกมากมายหลายแห่ง แต่ผู้ขอก็มีคำสั่งใจที่จะนำไปซ่อมแซมปรับปรุงให้ดี กลับทิ้งเอาไว้อาจแตกตกรากผ่น ทำให้รถยนต์นั้นชำรุดบกพร่องบุบสลายเสียหายยิ่งขึ้น เช่น ความเสียหายที่เพิ่มขึ้นนั้นผู้ขอไม่อาจเรียกร้องเอาจากผู้ขายได้ หรือกรณีที่มีอาหารมารับประทาน ปรากฏว่าอาหารเน่าบูด ผู้ขอรับประทานแล้วจึงเกิดเจ็บป่วย เมื่อเจ็บป่วยแล้วมิได้รับไปให้แพทย์ทำการรักษาให้ถูกวิธีก็กลับป่วยไวเช่นนั้น ทำให้เป็นอันตรายร้ายแรง เช่น ต่อว่าผู้ขอไม่พยายามบรรเทาความเสียหายที่เกิดขึ้น ดังนั้นจะให้ผู้ขายรับผิดชอบในความเสียหายทั้งหมดไม่ได้

ความรับผิดชอบของผู้ขายเพื่อความเสียหายอันเกิดจากความชำรุดบกพร่องที่กล่าวมาแล้วทั้งหมดนี้ เป็นความรับผิดชอบในทางสัญญานั้น ย่อมจะกบฏสิทธิและหน้าที่ผูกพันกันระหว่างคู่สัญญาและกันไปเพื่อประโยชน์ของคู่สัญญาโดยเฉพาะ ไม่มีผลผูกพันบุคคลภายนอกซึ่งมิใช่คู่สัญญาด้วย

1 มาตรา 634 "ผู้ขนส่งจะต้องรับผิดชอบต่อกันโดยสารในความเสียหายอันเกิดแก่ตัวเขาหรือในสาร....." ตามกฎหมายนี้ผู้ขนส่งมีหน้าที่จะต้องให้ความปลอดภัยแก่ผู้โดยสาร หากผู้โดยสารได้รับอันตรายถึงบาดเจ็บเนื่องจากการขนส่ง เช่น รถโดยสารคว่ำ เป็นเหตุใหญ่ผู้โดยสารบาดเจ็บเช่นชาติก เช่นนี้ผู้ขนส่งจะต้องรับผิดชอบตามสัญญา ต้องชดเชยคำสั่งใหม่ทดแทนความเสียหายนั้น

2 มาตรา 223 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

3 ตักศิลา สนองชาติ , คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและสัญญา (กรุงเทพมหานคร บริษัท บพิตรการพิมพ์, 2523), หน้า 393, เสนีย์ ปราโมช, ม.ร.ว., ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและหนี้, เล่ม 11, หน้า 508 , จีที เจริญบุรุษ,

เว้นแต่ว่าจะได้มีสัญญาเพื่อประโยชน์ของบุคคลภายนอก ตามความในมาตรา 374

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ในกรณีความรับผิดเพื่อความชำรุดบกพร่องของสินค้า ผู้ขายต้องรับผิดเฉพาะต่อผู้ซื้อสินค้าจากตนเท่านั้น ไม่ต้องรับผิดในทางสัญญาต่อบุคคลอื่น แม้เขาจะได้รับความเสียหายจากสินค้าชำรุดบกพร่องก็ตาม เว้นแต่ว่าผู้ซื้อและผู้ขายจะได้ทำสัญญารับรองประโยชน์ของบุคคลภายนอกอย่างชัดแจ้งว่าให้บุคคลใดได้รับการชดเชยจากผู้ขายในการนี้ด้วย และส่วนผู้ผลิตนั้นก็ย่อมไม่ต้องรับผิดต่อผู้ซื้อหรือบุคคลใด ๆ ตามสัญญาเลย เว้นแต่ผู้บริโภคมะจะได้อ้างสินค้าจากตนโดยตรง ดังนั้นความรับผิดในทางสัญญาก็ยังมีข้อจำกัดในการให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคเนื่องจากต้องอาศัยความสัมพันธ์ตามสัญญา (privity of contract) บางกรณีผู้บริโภคอาจจะมีโทษซื้อจึงไม่อาจได้รับการเยียวยาชดเชยความเสียหายโดยอาศัยหลักความรับผิดในทางสัญญาได้

ความรับผิดเพราะหลอกลวงขายสินค้า ความรับผิดในทางนิติกรรมสัญญาเกี่ยวกับสินค้าที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ รับผิดสำหรับการกล่าวหรือแสดงโดยหลอกลวงเกี่ยวกับสินค้า เพื่อให้ผู้ซื้อหลงเชื่อแสดงเจตนาเข้าทำนิติกรรมซื้อขายกับตน ในเรื่องนี้ผู้จำหน่ายอาจรับผิดได้ทั้งในทางสัญญาและละเมิด ซึ่งเมื่อกล่าวถึงความรับผิดในทางสัญญาแล้วก็จะกล่าวถึงความรับผิดในทางละเมิดพร้อมกันไปเลย

ในทางนิติกรรมสัญญานั้นเป็นเรื่องที่ผู้จำหน่ายแสดงกลลวงล่อลวงแก่ผู้บริโภคโดยหลอกลวงให้เขาหลงเชื่อในคุณสมบัติ คุณภาพ ความปลอดภัย ของสินค้าโดยจงใจ เมื่อผู้บริโภคหลงเชื่อจึงได้เข้าทำสัญญาซื้อขายสินค้านั้นจากผู้ขาย แต่ปรากฏว่าสินค้าไม่เป็นไปตามนั้น ผู้จำหน่ายต้องรับผิดต่อผู้ซื้อตามความในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 121 ตัวอย่างเช่น ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 626/2474 (ระหว่าง นางผิน โจทก์ นายเชษฐ ผู้จัดการร้านยี่ห้อเบจเงินอง จำเลย) ที่ว่า ร้านขายของรูปพรรณเวลา เข็มขัดทองแดงมาขายโดยมกลวงว่าเป็นแท้ที่มีทองคำปน

ถ้าเป็นของเจ้าเลยยอมรับคืน ต่อมาปรากฏว่า เข็มชักรันเป็นทองแดงไม่ไช่ขนาด เป็นโลหะ
ที่เลวความมาก ดังนั้นผู้บอกกล่าวสัญญาได้ เพราะเป็นโมฆียะตามมาตรา 121 หรือผู้ชาย
โฆษณาขายเครื่องรับโทรทัศน์ว่าเป็นโทรทัศน์ที่ผลิตในเยอรมันมีคุณภาพดี ต่อมาปรากฏว่า
โทรทัศน์เครื่องนั้นมีหลอดภาพ หลอดเสียง เป็นผลิตภัณฑ์ของประเทศญี่ปุ่น โดยที่ผู้ชายก็รู้ดี
เช่นนี้ถือว่าผู้ผลิตแสดงกลฉ้อฉลหลอกลวงให้เชื่อ ข้อสันนิษฐานตามความในมาตรา 121
ที่จะถือว่าเป็นกลฉ้อฉลนั้นพิจารณาดังนี้

(1) ต้องมีการหลอกลวงโดยจงใจของผู้ขาย ถ้าไม่มีการหลอกลวง โดยที่ผู้
ขายก็ไม่รู้ว่าสินค้าที่ขายนั้นไม่มีคุณภาพดี หรือชำรุดบกพร่อง คนใดซื้อต่อมาจากคนอื่นอีกทีหนึ่ง
เข้าใจว่ามีคุณภาพดี ไม่มีความชำรุดบกพร่องอย่างไร แม้จะได้บอกกล่าวหรือแสดงความ
เท็จเกี่ยวกับสินค้าก็ถือว่าไม่ถือว่าเป็นกลฉ้อฉล และเกี่ยวกับการแสดงความเห็นที่จริงใจก็ไม่
ถือว่าเป็นกลฉ้อฉลเช่นกัน เช่น ก.ซื้อมาจาก ข. และข. ก็บอกตามความจริงว่าเป็นม้าลา
รถ. แต่ยังคงบอกต่อไปตามความเห็นที่สุจริตใจว่า ถ้าเอาม้านั้นเข้าวิ่งแข่ง ข. เห็นว่ามี
โอกาสชนะได้ ก. เชื่อในความเห็นของ ข. จึงซื้อม้านั้นไว้ จะเรียกว่าเป็นการทำกลฉ้อฉล
ให้เขาหลงเชื่อแสดงเจตนาไม่ได้ เช่นเดียวกัน การประกาศโฆษณาขายยาอายุทนาน
หนึ่งว่าแก้โรคได้ทุกชนิดตั้งแต่หวัดตกโรคไปจนถึงรักษาแผลมกัก บุงกัก ผู้บริโภคไปซื้อมา
ใช้กลับไม่ได้ผลจริงจึงตั้งที่ผู้ชายได้โอ้อวดไว้ ในเรื่องนั้นก็กฎหมายหลายท่าน เห็นว่า
การโฆษณาเกี่ยวกับสรรพคุณของสินค้าถ้าเป็นการยืนยันข้อเท็จจริงเกี่ยวกับคุณสมบัติของสินค้า
ในทางที่เป็นเท็จ ผู้ซื้อหลงเชื่อซื้อของไปเพราะเข้าใจผิดว่ามีคุณสมบัติที่ยืนยันนั้น ซึ่งถ้าไม่
ลวงให้เข้าใจว่ามีอยู่ดังนั้นเขาก็จะไม่ซื้อ ก็ถือเป็นกลฉ้อฉลได้ดังเช่นตัวอย่าง เรื่องโฆษณา

¹ เสนีย์ ปราโมช, ม.ร.ว., ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรม
และหนี้, เล่ม 1, หน้า 103.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 111 -112, ศักดิ์ สมองชาติ, คำอธิบายประมวลกฎหมาย
แพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและสัญญา, หน้า 161, อนุมติ ใจสมุทร, คำอธิบายประมวล
กฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ 1 ว่าด้วยนิติกรรม, พิมพ์ครั้งที่ 2 (นครหลวงฯ โรงพิมพ์
อักษรสาสน์, 2515) หน้า 201, ทวี กสิยพงศ์, "เจตนาในการนิติกรรม," บทบัญญัติ
28(1) (2514) 163.

ชายโทรทัศน์ดังกล่าวข้างต้น เป็นการยืนยันข้อเท็จจริงเกี่ยวกับคุณสมบัติของสินค้า แต่การ
แสดงนั้นเป็นเพียงการโอ้อวด จะถือว่าเป็นการฉ้อฉลไม่ได้ เพราะคนมีเหตุฉ้อฉลธรรมดาควร
รู้ว่าตามวิสัยของพ่อค้าย่อมจะต้องโอ้อวดโฆษณาแข่งขันกันเป็นธรรมดา

(2) ต้องมีการหลงเชื่อตามคำแถลงแสดงอันเป็นเท็จนั้น จึงจะถือว่าเป็นการฉ้อฉล
เป็นเหตุอันชักจูงใจให้เข้ากระทำนิติกรรมคือซื้อสินค้านั้นจากผู้ขาย ซึ่งถ้ามิได้มีกตฉลผู้ซื้อก็จะ
ไม่รับสินค้านั้นเลย หากมิได้มีการหลงเชื่อ หรือการแถลงแสดงเท็จนั้นไม่ถึงขนาดชักจูงใจให้
เขาทำสัญญาซื้อขายก็จะถือว่าเป็นกตฉลอันผู้ซื้อจะบอกล้างนิติกรรมซื้อขายตามมาตรา 121
ไม่ได้เช่น ผู้ขายสินค้าอย่างหนึ่งโฆษณาบอกกล่าวเพื่อให้ผู้บริโภคซื้อสินค้าโดยกล่าวหลอกลวง
ว่าสินค้านี้มีคุณภาพดีรับรองได้โดยทั้ง ๆ ที่ตนรู้ว่าสินค้านั้นไม่มีคุณภาพเช่นที่กล่าวหรือสินค้านั้น
ชำรุดบกพร่อง แต่ผู้บริโภคก็ได้เชื่อถือถ้อยคำของผู้ขายได้ตรวจดูสินค้าและเทียบคุณภาพกับ
ราคาตามที่ไปสอบถามจากร้านค้าขายสินค้าประเภทเดียวกันหลาย ๆ ร้านจึงพอใจว่าควรซื้อ
จากร้านนี้ อาจเป็นเพราะเห็นว่าราคาต่ำกว่าร้านอื่นมาก แม้จะมีคุณภาพน้อยกว่าที่ผู้ขายบอก
กล่าวก็ตาม เช่นผู้บริโภคเขาทำสัญญาซื้อขายหาได้ไม่

เมื่อถือได้ว่าผู้ขายได้ฉ้อฉลหลอกลวงผู้ซื้อ สัญญาซื้อขายย่อมเป็นโมฆียะ (มาตรา
121) ผู้ซื้อก็มีสิทธิตามมาตรา 137 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บอกล้างสัญญาซื้อขายที่
เป็นโมฆียะนั้นได้ และเมื่อบอกล้างแล้วย่อมถือว่าสัญญาเป็นโมฆะเป็นอันเสียเปล่ามาแต่เริ่ม
แรก ในการนี้กฎหมายบัญญัติให้กรณีใดกลับคืนยังฐานะเดิม คือผู้ซื้อคืนสินค้านั้นแก่ผู้ขายโดยผู้
ขายชดเชยราคาคืนแก่ผู้ซื้อ ความรับผิดชอบของผู้ขายในกรณีนี้ไม่มีความรับผิดชอบชดเชยค่าสินไหมทด
แทนในความเสียหายของผู้ซื้อที่นอกเหนือไปอีกแต่อย่างใด เว้นแต่กรณีเป็นพันวิสัยจะให้กลับคืน

¹ เสนีย์ ปราโมช, ม.ร.ว., ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและ
หนี้, เล่ม 1, หน้า 111, เทพวิทร, พระยา, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
บรรพ 1 มาตรา 1 - 193, หน้า 455 - 457.

ยังฐานะเดิมจึงชดเชยค่าเสียหายแก่กันแทน ทั้งนี้คำพิพากษากฎีกาที่ 901/2498 ซึ่งพิพากษาว่า เมื่อใบบอกกลางสัญญาที่เป็นโมฆะแล้วสัญญาที่ตกเป็นโมฆะมาแต่เริ่มแรก ฉะนั้นโจทก์จึงไม่มีสิทธิเรียกค่าเสียหายถาวรเลย นอกจากที่จะให้คู่กรณีกลับคืนสู่ฐานะเดิมเท่านั้น ทั้งนี้ความรับผิดชอบของคู่ชายเกี่ยวกับกลฉ้อฉลถึงขนาดนั้นก็ไม่ต้องจัดการให้คู่ช้อใดกลับสู่ฐานะเดิมก่อนทำการซื้อขาย คือชดเชยราคาซื้อขายกันคืนแก่คู่ช้อเท่านั้น ส่วนสำหรับกลฉ้อฉลเพื่อเหตุกล่าวคือว่า เพียงใญ่ใจใหญ่ช้อรับเอาซึ่งช้อกำหนดอันหนักยิ่งกว่าที่เขาจะยอมรับโดยปกติ คู่ชายก็มีความรับผิดชอบตามสัญญาต่อชดเชยค่าสินไหมทดแทนในความเสียหายแก่คู่ช้อ โดยผลของสัญญาซื้อขายซึ่งยังมีผลอยู่มิได้เสื่อมเสียแต่อย่างใด (มาตรา 123 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์) เช่น ก. ตกลงช้อแจกันลายครามอย่างเกาจาก ข. แจกันนี้มีรอยร้าวซึ่ง ข. ได้เอาสีป้ายทาไว้ เพื่อคบค้าคู่ช้อและบอกว่าไม่มีตำหนิ ก. ได้ตกลงช้อเป็นราคาแพงโดยเข้าใจว่าแจกันนั้นไม่มีตำหนิ แต่ถึงแม้ ก. จะได้เห็นรอยร้าวเป็นตำหนิ ก. ก็คงจะช้อ อยู่เนืองนิจเพราะเป็นของเกาหายาก และ ก. ต้องการมาเช่าช้อ เป็นแต่คงจะให้ราคาต่ำลงมา ทั้งนี้ ก. จะเลิกสัญญาเสียที่เดียวไม่ได้ โศกแต่จะเรียกค่าสินไหมทดแทนในความเสียหายของตน เช่น เรียกเอาราคาค่าส่วนที่สูงไปสำหรับของที่มีตำหนิเช่นนั้น

การแสดงช้อเท็จจริงเกี่ยวกับสินค้าให้ผิดต่อความจริงอันเป็นกลฉ้อฉลนี้ จะทำได้โดยประการใด ๆ ก็ได้ มิได้หมายความว่า จะต้องเป็นการแสดงด้วยคำพูดหรือด้วยลายลักษณ์อักษรเท่านั้น การทำกริยาอาการอย่างใดก็ทำให้เขาหลงเชื่อแสดงเจตนาอันนับว่าเป็นการทำกลฉ้อฉลได้เช่นกัน เช่น พ่อค้าขายรถใช้แล้ว ใญ่ขายรถที่ใช้แล้วคันหนึ่งให้แก่โจทก์ โดยหมุนเครื่องวัดไมล์ 50,000 ไมล์ เป็น 15,000 ไมล์ หรือจำเลยขายรถจักรยาน

1 เทพวิฑูร, พระยา, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ 1

มาตรา 1 - 193, หน้า 450 - 459.

2 เส็นย ปราโมช, ม.ร.ว., ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและหนี้, เล่ม 1, หน้า 104, ศักดิ์ สมองชาติ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและสัญญา, หน้า 154 - 155.

การกล่าวหลอกลวงไม่ตรงต่อความจริงนี้อาจเป็นความผิดทางละเมิดตามความใน มาตรา 420 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้ ถ้าเป็นการกล่าวโดยจงใจหลอกลวง หรือกล่าวโดยประมาทเลินเล่อ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 682/2479, 702/2495, 1188/2520, 1563/2508) เมื่อผู้ผลิตหรือจำหน่ายได้แสดงการหลอกลวงต่อผู้บริโภคเกี่ยวกับสินค้าโดยจงใจ หลอกลวงทั้ง ๆ ที่รู้แล้วว่าสิ่งที่ตนแสดงไปเป็นเท็จจริงไม่จริง หรือกล่าวแสดงโดยประมาทเลิน เล่อ และการหลอกลวงเป็นผลใหญ่บริโภคหลงเชื่อซื้อสินค้านั้นไป ปรากฏว่าสินค้าดังกล่าวชำรุด บกพร่องหรือไม่คุณภาพ คุณสมบัตินั้นที่ผู้ผลิตหรือผู้ขายได้หลอกลวงไว้ และผู้บริโภคได้รับความ เสียหายจากเหตุนี้ ทั้งนี้ ผู้ผลิตหรือผู้ขายก็ต้องรับผิดชอบผู้เสียหายในผลจากการละเมิดของตน ตัวอย่างเช่น พ่อค้าหลอกลวงขายแผงสีขาว ที่เรียกว่าวงกรอบและแผงเนื้อนี้ว่าสรรพคุณทำให้ เนื้อนุ่ม แต่ปรากฏว่าจริง ๆ แล้ว แผงเหล่านี้ทำขึ้นประกอบด้วยสารบอแรกซ์หรือนำประสานทอง ซึ่งเป็นพิษ¹ และผู้ขายก็รู้แต่หลอกลวงขายหรือผู้ขายเป็นผู้ผลิตเพื่อขายเองเมื่อผู้บริโภคหลงเชื่อซื้อ ไปรับประทานหรือรับประทานจึงได้รับอันตรายต่อร่างกาย เจ็บป่วยเพราะสารเป็นพิษนั้นเป็น ผลจากการหลอกลวงของผู้ผลิตหรือผู้ขาย ๆ นั้นจึงต้องรับผิดชอบค่าเสียหายต่อบริโภคดังกล่าว

ในกรณีที่การหลอกลวงของผู้ผลิตหรือผู้ขายเป็นความผิดฐานฉ้อโกง ตามความใน มาตรา 341 ประมวลกฎหมายอาญา ที่ว่า " ผู้ใดทุจริตหลอกลวงผู้อื่นโดยการแสดงข้อความ อันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อความจริงซึ่งควรบอกให้แจ้ง และโดยการหลอกลวงดังกล่าวนั้นได้ไปซึ่ง ทรัพย์สินจากบุคคลหลอกลวงหรือบุคคลที่สาม ... " หรือเป็นความผิดฐานขายของโดยหลอกลวง ให้ผู้อื่นหลงเชื่อในแหล่งกำเนิด สภาพ คุณสมบัติ หรือปริมาณแห่งของนั้นอันเป็นเท็จ ตามความใน มาตรา 271 ถ้าผู้ที่ถูกหลอกลวงได้รับความเสียหายยอมถือว่าเป็นการกระทำโดยผิดกฎหมายของ ผู้ผลิตผู้ขาย อันเป็นการกระทำละเมิดต่อผู้ที่ถูกหลอกลวงตามความในมาตรา 420 ประมวล กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ด้วย เขาย่อมต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่ผู้บริโภคได้รับเป็นผลจาก การละเมิดนั้น และความรับผิดในทางละเมิดของผู้ผลิตผู้ขาย เช่นนี้ย่อมเป็นผลที่ต่อผู้เสียหาย

1. ขาวสารจากสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค เรื่อง แผงวงกรอบและแผงเนื้อนุ่ม

มากกว่าการบังคับตามหลักกณณณในทางนิติกรรมสัญญา ซึ่งมีข้อจำกัดว่าผู้ทำกณณณรับผิดเพียงให้คู่กรณีกลับคืนสู่ฐานะเดิม ความเสียหายนอกเหนือจากนั้นไม่อาจให้เขารับผิดได้ แต่ความรับผิดในทางละเมิดนี้ผู้ทำละเมิดโดยหลอกลวงต้องรับผิดในความเสียหายประการใด ๆ ที่เกิดต่อผู้บริโภคนั้นเป็นผลจากการหลอกลวงนั้นทั้งสิ้น ทั้งนี้เป็นไปตามหลักกฎหมายละเมิดทั่วไป ตัวอย่างเช่น จำเลยขายบันไดชำรุดให้โจทก์โดยทาสีปิดบังความชำรุดบกพร่องไว้ และแสดงต่อโจทก์ว่าเป็นบันไดที่ดีไม่ชำรุดหรือจำเลยไม่บอกให้โจทก์ทราบถึงความชำรุดนั้น เมื่อโจทก์ซื้อบันไดนั้นไปและนำไปใช้ ขณะที่ขึ้นบันได บันไดก็หัก โจทก์จึงได้รับความบาดเจ็บ เช่นนั้นนอกจากจำเลยจะต้องรับผิดในความเสียหายของตัวสินค้าบันไดชำรุดนั้นแล้วยังต้องรับผิดต่ออันตรายต่อร่างกายของโจทก์เป็นผลจากการหลอกลวงโดยละเมิดของตนด้วย

ความรับผิดในทางละเมิด

ความรับผิดตามหลักกฎหมายละเมิดทั่วไปเพราะเหตุจงใจหรือประมาทเลินเล่อ สินค้า

ต่าง ๆ ที่มีการผลิตและจำหน่ายให้คนทั่วไปเพื่อใช้หรือบริโภคนั้นมีผลกระทบต่อผู้บริโภคอย่างมากในการใช้ การบริโภคสินค้าผู้ใช้หรือบริโภคอาจได้รับอันตรายหรือได้รับความเสียหายทั้งต่อร่างกายและต่อทรัพย์สิน และแม้มิใช่ผู้บริโภคเป็นบุคคลภายนอกก็ยังสามารถได้รับความกระทบกระเทือนจากสินค้าในบางกรณี ทั้งนี้เป็นเพราะสินค้ามีความชำรุดบกพร่องคุณภาพต่ำ หรือ มีอันตรายโดยสภาพ เมื่อผู้บริโภคหรือบุคคลภายนอกได้รับความเสียหายจากการใช้สินค้าเช่นนั้นแล้ว เขาจะได้รับการเยียวยาบรรเทาความเสียหายจากใคร เพียงใด หรือไม่นั้นก็ต้องเป็นไปตามหลักกฎหมายที่ใช้อยู่ บุคคลที่จะต้องรับผิดชอบในความเสียหายต่าง ๆ ที่เกิดจากสินค้าก็ควรจะได้แก่ผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายสินค้าซึ่งเป็นผู้ทำขึ้นหรือก่อกำเนิดขึ้นเหตุแห่งความเสียหายคือสินค้า แต่เขาจะต้องรับผิดจริง ๆ หรือไม่ขึ้นอยู่กับว่าเขาได้กระทำละเมิดต่อผู้เสียหายหรือไม่ ทั้งนี้ตามหลักกฎหมายละเมิดทั่วไปตามความในมาตรา 420 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่บัญญัติว่า "ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่าผู้นั้นทำละเมิด จำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น" ดังนั้นจึงต้องพิจารณาถึงการกระทำของผู้ผลิตหรือจำหน่ายว่าเป็น

ละเมิดหรือไม่ ถ้าตามธรรมชาติบุคคลใดใคร่จะทำร้ายผู้อื่น หรือทำให้ทรัพย์สินเสียหายอย่าง
 ชัดแจ้งก็ยอมเห็นชัดได้ว่าเป็นการละเมิดแน่นอน แต่ในกรณีความเสียหายต่อร่างกายหรือทรัพย์สิน
 ของผู้อื่นเกิดจากสินค้าที่เขาทำขึ้นหรือจำหน่ายที่มีอันตรายหรือชำรุดบกพร่อง เป็นผลให้เกิดความ
 เสียหายนั้นมองเห็นได้ยาก ว่าผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายใดกระทำการละเมิดต่อผู้เสียหายอย่างไร ต้อง
 พิจารณาถึงการกระทำของเขาทั้งหมด ตั้งแต่ทำสินค้านั้นขึ้น ส่งขายขายต่อให้บุคคลอื่น ๆ ซึ่งจะ
 ถือว่าการกระทำของเขาเป็นละเมิดและเขาต้องรับผิดชอบในทางละเมิดนี้ก็ต่อเมื่อเป็นการกระทำ
 โดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมายทำให้บุคคลนั้นได้รับความเสียหาย
 หรืออีกนัยหนึ่งผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายจะต้องรับผิดชอบเมื่อมีความผิดเป็นไปตามทฤษฎีหลักที่ว่า "ถ้า
 จำเลยไม่ผิดก็ไม่ต้องรับผิดชอบ" (No Liability without fault)

การละเมิดนี้เป็นไปได้ทั้งการกระทำการ หรือละเว้นการกระทำ แต่การละเว้นการ
 กระทำจะถือว่าเป็นละเมิดก็ต่อเมื่อเป็นการละเว้นไม่ทำการที่ตนมีหน้าที่ต้องทำ การละเว้นไม่ทำ
 โดยจงใจหรือโดยไม่ระมัดระวังในสิ่งที่ไม่มีความหมายบัญญัติให้ทำหรือตนไม่มีหน้าที่จะต้องทำไม่เป็น
 ละเมิด การละเว้นการกระทำในเมื่อตนมีหน้าที่ต้องกระทำจนเกิดความเสียหายขึ้นแก่ผู้อื่นถือว่าเป็น
 การละเว้นนั้นเป็นละเมิด เพราะถือว่าผู้ที่มีหน้าที่นั้นมีหน้าที่จะต้องป้องกันความเสียหายที่เกิดขึ้น
 หน้าที่ที่กล่าวนี้อาจเป็นหน้าที่ตามกฎหมาย(ไม่ว่าตามกฎหมายแพ่งหรืออาญา) หน้าที่ตามสัญญา
 หรือหน้าที่ตามความสัมพันธ์ก็ได้ ในส่วนที่เกี่ยวกับหน้าที่ของผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายสินค้านี้สำหรับ
 สินค้าบางประเภทมีกฎหมายพิเศษกำหนดหน้าที่ของผู้ผลิตผู้จำหน่ายตลอดจนผู้นำสินค้าเข้ามาเพื่อ
 จำหน่ายในราชอาณาจักรไว้ เช่น ตามพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติ -

¹ คำพิพากษาฎีกาที่ 755/2472, 776-777/2476, 651/2492, 1172/2492,
 38/2496, 857/2521 และ 1087/2517

² จิตติ ตั้งสภิตย์, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ 2 มาตรา 354 ถึง
452 วาดวยมูลแห่งหนี้, หน้า 185; พจน อนุภาค, คำบรรยายประมวลกฎหมายแพ่งและ
พาณิชย์วาดวยละเมิด, หน้า 14; วารีนาสกุล, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
วาดวยละเมิด จัดการงานนอกสิ่ง ลากมิควรถัก (กรุงเทพฯ มงคลการพิมพ์, 2518), หน้า 28-30,

ยา พ.ศ. 2510 และ ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติควบคุมอาหารสัตว์ พ.ศ. 2506 พระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ. 2517 และพระราชบัญญัติควบคุมมาตรฐานชีววัตถุ พ.ศ. 2483 เป็นต้น เหล่านี้เมื่อผู้ผลิต ผู้จำหน่าย ผู้ส่ง เข้า ฝ่าฝืนหน้าที่ตามกฎหมายถึงกล่าวก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นก็ถือว่าใครทำอะไร ผู้ผลิต ผู้จำหน่าย หรือผู้ส่ง เขาไม่ต้องรับผิดชอบ ส่วนกรณีเกี่ยวกับสินค้าที่ไม่มีกฎหมายบัญญัติกำหนดหน้าที่ของผู้ประกอบการค้าเหล่านี้ไว้ ก็พิจารณาได้ว่ามีหน้าที่อัน เกิดจากความสัมพันธ์ทางธุรกิจจริงที่มีอยู่ระหว่างผู้ผลิตผู้จำหน่ายทั้ง เว้นกระทั่งกับผู้บริโภคที่เสียหายโดยผู้ผลิต ผู้จำหน่าย อยู่ในฐานะอันสมควรควบคุมสิ่งของใดเพื่อ ความปลอดภัยของบุคคลอื่น ย่อมมีหน้าที่ต้องทำการตามสมควร เพื่อความปลอดภัย เช่นว่า หรือในร้านที่ผู้ผลิต หรือผู้จำหน่าย เป็นผู้ส่งสิ่งของให้บุคคลอื่นเพื่อใช้ บุคคลทั่วไปย่อมเห็นได้ ว่าต้องใช้ความระมัดระวังในการส่งสิ่งของนั้น ถ้ามิฉะนั้นจะเกิดอันตรายแก่ผู้ใช้สิ่งของนั้นโดยผู้ ของก็มีหน้าที่ต้องใช้ความระมัดระวังในของที่ส่ง และในการส่งของ หน้าที่ของผู้ส่งมีอยู่ 2 ตอน คือตอนแรกเป็นหน้าที่ใช้ความระมัดระวังในของที่ส่ง ในกรณีผู้ส่งเป็นผู้ทำของนั้นขึ้นเอง เป็น ผู้ผลิต ๆ ก็ย่อมมีหน้าที่ทำให้ของนั้นปลอดภัยระวังไม่ให้ของนั้นมีอันตรายอันจะก่อความเสียหาย แก่ผู้ใช้ผู้บริโภค³ (เทียบได้จากคำพิพากษาศาลฎีกาในคดีอาญา ที่ 946-947/2475 ซึ่งวินิจฉัย ว่า จำเลยชายของสำหรับบริโภค มีหน้าที่ต้องระมัดระวังให้ของนั้นปราศจากยาเบื่อเมาโดย สมควรตามหน้าที่ของตนจักต้องมีตามวิสัย อาชีพของจำเลย เมื่อผู้เสียหายกับพวกได้เจ็บป่วยลง ด้วยขนมของจำเลยเช่นนี้ จำเลยมีความผิดฐานเดินเลาะไม่ระวังตรวจตราสิ่งของสำหรับบริโภค

(1) จิตติ คิงศกัณฑ์, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ 2 มาตรา 354 ถึง 452 ว่าด้วยมูลแห่งหนี้, หน้า 185-186, พจน ุชปาคม, คำบรรยายประมวลกฎหมายแพ่งและ พาณิชย์ว่าด้วยละเมิด, หน้า 396.

(2) กลอม อิศรพันธุ์, "หลักทั่วไปว่าด้วยความรับผิดชอบทางละเมิด" วิทยานิพนธ์ นิติศาสตร์มหาบัณฑิต แผนกวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2479, หน้า 60.

(3) เรื่องเดียวกัน, พจน ุชปาคม, คำบรรยายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยละเมิด, หน้า 397.

ที่เอาไปขาย มีโทษตามกฎหมายลักษณะอาชญามาตรา 201 ประกอบกับมาตรา 198) ตอนที่สอง เป็นหน้าที่ให้ความระมัดระวังในการส่งของ เช่น ส่งยาผิดใหญ่หรือ หรือส่งยาที่มีป้ายบอกวิธีใช้ ผิดทำให้ผู้ขายนั้นได้รับอันตราย เช่นนี้ ผู้จำหน่ายก็ต้องรับผิดชอบผู้บริโภคที่เสียหาย และในการส่งของนี้ผู้ผลิตผู้จำหน่ายมีหน้าที่ต้องแจ้งให้ผู้บริโภค ผู้ใช้ทราบถึงอันตรายอันจะเกิดจากสิ่งของนั้น ที่ตนรู้ ทั้งต้องให้คำแนะนำคำเตือนเกี่ยวกับอันตรายและการใช้ของนั้นอย่างเพียงพอด้วย เมื่อถือว่าผู้ผลิต ผู้จำหน่ายมีหน้าที่เกี่ยวกับสินค้าเหล่านี้แล้ว ถ้าเขาฝ่าฝืนจะเว้นการปฏิบัติตามหน้าที่ไม่ว่าโดยจงใจหรือประมาท และก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้บริโภคย่อมถือว่าเขากระทำ ละเมิดต้องรับผิดชอบไซ้คดีสินไหมทดแทนตามหลักกฎหมายมาตรา 420

จงใจกระทำละเมิด โดยหลักแล้วไม่ว่าจะเป็นละเมิดโดยจงใจหรือประมาทเดิน เลอาก็ไม่มีผลแตกต่างกันมากนัก ผู้ผลิตหรือจำหน่ายที่กระทำละเมิดไม่ว่าโดยจงใจหรือประมาท ก็ต้องรับผิดชอบไซ้คดีสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายเช่นเดียวกัน แต่ก็พอจะแบ่งแยก 2กรณีนี้ได้ ในหลักการว่า ละเมิดโดยจงใจ คือ กระทำโดยรู้สำนึกว่าการกระทำหรือองค์วนั้นจะมีผลก่อ ความเสียหายแก่บุคคลอื่นได้ ส่วนประมาทเดินเลอนั้นเป็นการกระทำโดยมิได้จงใจ แต่ได้กระทำโดยปราศจากความระมัดระวังอันควรคาดหมายได้จากวิญญูชนจะพึงระวังตามวิสัยและพฤติการณ์ จนเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายซึ่งการกระทำนั้น ความรับผิดชอบในทางละเมิดของผู้ผลิต หรือจำหน่ายในกรณีจงใจละเมิดนั้น นอกเหนือจากกรณีจงใจหลอกลวงจำหน่ายสินค้าที่มีคุณภาพ ไม่ดี ชำรุดบกพร่อง ซึ่งถือว่าละเมิดโดยจงใจ เพราะผู้ผลิตหรือจำหน่ายรู้ถึงความชำรุดบกพร่อง ที่สามารถก่อให้เกิดความเสียหาย เกิดอันตรายต่อผู้บริโภคโดยอยู่แล้วก็ยังไม่ยอมบอกกล่าวให้ เช่นนี้

¹ พจน ฟูปลาคม, คำบรรยายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด, หน้า 397 ; Marut Bunnag, "Products Liability of the Pharmaceutical Industry of Thailand," Law Journal of Marut Bunnag International Law Office 5(1976) 18.

² วารี่ นาสกุล, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด จัดการ งานนอกสั่ง ลากมิตวรไค , หน้า 40,56.

เขาต้องรับผิดชอบผู้เสียหายตามหลักมาตรา 420 นี้ คังกล่าวมาแล้วในหน้า 207 นั้นแล้ว ก็ยังอาจมีกรณีที่ว่าผู้ผลิตหรือจำหน่ายกระทำละเมิดโดยจงใจเช่นกัน ในการผลิต ผู้ผลิตใช้วัสดุวัตถุดิบในการผลิต. คุณภาพต่ำกว่ามาก และโดยที่ตนก็รู้ว่าใช้วัสดุเหล่านี้ประกอบ ทำขึ้นเป็นสินค้าแล้วอาจไม่ปลอดภัยต่อผู้ใช้ ผู้บริโภค แต่โดยที่ต้องการให้ต้นทุนการผลิตต่ำเพื่อจะขายคักราคาผู้ผลิตรายอื่น ๆ ได้ ก็ตัดสินใจใช้วัสดุเช่นนั้น หรือบางครั้งตัดทอนส่วนประกอบบางอย่างที่จำเป็นต้องมี เช่น เครื่องป้องกันมิให้เกิดอันตรายในการใช้สินค้านั้นออกเสีย แล้วเมื่อผลิตออกมาจำหน่ายผู้ใช้ ๆ ไปก็ได้รับอันตราย บางครั้งก็ได้รับอันตรายถึงกับชีวิต ในเรื่องนี้มีมากเกี่ยวกับสินค้าประเภท เครื่องจักร เครื่องไฟฟ้าต่าง ๆ ไม่มีเครื่องป้องกันอันตราย ไม่มีเครื่องตัดกระแสไฟฟ้าโดยอัตโนมัติ และยิ่งกว่านั้นเมื่อรู้ว่าสินค้าที่ตนผลิตมีข้อบกพร่องบางประการ(อาจโดยการทดสอบในภายหลัง หรือผู้ที่เคยใช้สินค้าประเภทนั้นมาก่อนแจ้งให้ทราบ) ก็ไม่ยอมแจ้งให้ผู้ใช้ ผู้บริโภคทราบเพราะเกรงว่าจะจำหน่ายสินค้านั้นไม่ได้ จำหน่ายได้น้อย มีตัวอย่างในกรณีที่เกิดบ่อย ๆ คือ รถยนต์บางยี่ห้อ บางรุ่น มีข้อบกพร่องในการออกแบบและการผลิต ซึ่งเมื่อถูกชนข้างหลังแล้วจะระเบิดลูกใหม่ทำให้ผู้ใช้ได้รับอันตรายสาหัส และบางครั้งก็ได้รับอันตรายถึงกับชีวิต และผู้ผลิตก็มักจะไมยอมบอกกลางให้ผู้ซื้อผู้บริโภครู้ ในเวลาที่ผ่านไปเมื่อเร็ว ๆ นี้ ก็ปรากฏจากรายงานการวิจัยของสถาบันเกี่ยวกับความปลอดภัยในการใช้รถของสหรัฐอเมริกา¹ รถยนต์โตโยต้า สองแบบคือ โคโรนา และโคโรลลา มีข้อบกพร่องที่เป็นอันตรายมาก ถ้าถูกชนท้ายถึงน้ำมันจะระเบิดไฟลุกท่วมไ้ทั้งกายและรายงานฯ เพียงช่วงเวลาระหว่างการวิจัยนี้ ทราบว่ามีจำนวนผู้เสียชีวิตจากอุบัติเหตุดังกล่าวถึง 36 คน เนื่องจากรถยนต์ทั้ง 2 แบบ คังกล่าวมีผู้ใช้มากมายในประเทศไทยและมีปริมาณการจำหน่ายสูงสุดในบรรดาประเภทเดียวกัน จึงเป็นเรื่องที่ควรพิจารณาอย่างมากในการให้ความคุ้มครองให้การเยียวยาความเสียหายแก่ผู้ใช้สินค้าประเภทนี้ สำหรับผู้จำหน่ายอื่น ๆ แม้มีข้อบกพร่องสินค้าก็อาจต้องรับผิดชอบได้ ถ้าเขาใครถึงอันตรายของสินค้าอันจะเกิดจากการใช้แล้ว ไม่แจ้งให้ลูกค้าทราบไม่ว่าจะทราบเพราะผู้ผลิตบอกกลาง หรือผู้ขายเคยรู้ว่าของในสต็อกนั้นชำรุดบกพร่องบางสิ่ง

1. "เตือนผู้ใช้รถโตโยต้าโคโรนากับโคโรลลา. นักวิจัยชี้ชนไฟช็อตลูก, " (บทบรรณาธิการ) ไทยรัฐ (17 พฤศจิกายน 2523) . 1,16.

และเกิดอันตรายแก่ผู้ใช้ไปทั่วโลกผู้ขายก็ต้องบอกกล่าว เกี่ยวกับอันตรายนั้น เพื่อให้ผู้ใช้
จะได้ระมัดระวัง เช่น ผู้ส่งขายแป้งเซอรอนมั่งกระป๋อง เคยรู้ว่ามียาหลายกระป๋องที่ระเบิดใน
ขณะเปิดแต่ไม่บอกแก่ผู้บริโภค ๆ หรือแมกริวของเขาเปิดกระป๋องนั้นแล้วระเบิด ฝากกระป๋องกระเด็น
ไปถูกตาแมกริว หรือเค็ดรับใช้ซึ่งยืนอยู่ใกล้ ๆ ผู้ขายต้องรับผิดชอบความเสียหายนั้น

ที่อาจถือได้ว่าจงใจละเมิดอย่างเห็นได้ชัดอีกประการหนึ่งคือ การปลอมแปลง
ปลอมปน คุณภาพของผลิตภัณฑ์ สินค้าต่าง ๆ โดยไม่คำนึงถึงความเสียหายอันตรายที่จะเกิด
แก่ผู้บริโภค กระทำไปเพื่อแสวงหาประโยชน์ เพื่อผลกำไรที่สูงขึ้น เช่น ปลอมยาบางประเภท
โดยผสมวัตถุสารบางอย่างซึ่งเป็นอันตรายต่อร่างกาย เช่น สารหนู หรือปรอทต่าง ๆ ให้มี
ลักษณะคล้ายตัวยาจริง เพื่อจำหน่าย หรือใช้เมทิลแอลกอฮอล์ ผสมแทน เอทิลแอลกอฮอล์
ในการทำสินค้า พวก สเปรย์หอมระงับกลิ่น กระดาษหรือผ้าเย็บเช็ดหน้า สเปรย์ฉีดผม น้ำยา
เช็ดกระจก เป็นต้น ทั้งนี้เนื่องจาก เมทิลแอลกอฮอล์มีราคาถูกกว่า ผู้ผลิต ผู้จำหน่ายหวังผล
กำไรในการผลิต, จำหน่ายโดยไม่คำนึงว่าผู้ใช้อาจตาบอดหรือถึงแก่ความตาย ไซสาร เคมีมาก
บอแรกซ์ หรือน้ำประสานทอง และโซเดียมเมตาฟอสเฟต ซึ่งปกติใช้ล้างหม้อน้ำในโรงงาน
ปั่นปลอมในผงชูรส ซึ่งอาจเกิดเป็นพิษได้³ หรือผู้ผลิตผสมสารบางอย่างพวกโซเดียมคาร์-
บอเนต ในผงซักฟอกเพื่อเพิ่มน้ำหนัก โดยไม่คำนึงว่าสารนี้จะมีอันตรายต่อผิวหนังของผู้ใช้ หรือ

¹ สดศรี สัตยธรรม, "กฎหมายว่าด้วยการพิทักษ์ สิ่งแวดล้อมและคุ้มครองสุขภาพ
ของประชาชน" กฎหมาย 25(6) (พย.-ธค. 2521): 52.

² ศูนย์ข่าวกรมประชาสัมพันธ์, "กรมวิทยาศาสตร์เตือนให้ระวังการใช้แอลกอฮอล์
เช็ดแผลอาจระคายเคืองได้," วิทยสารประจำวัน 29(2) (29 มค. 2523): 3-4.

³ ข้าราชการสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค เรื่องผงชูรส

ทำให้ระคายเคืองตา ตาอักเสบ และทำลายม่านตาได้ ผู้ผลิตน้ำส้มสายชูใช้กรดชนิดอื่น เช่นกรดกำมะถัน ที่มีความเปรี้ยวรุนแรง ผลิตภัณฑ์กรดน้ำส้ม ซึ่งอาจเป็นอันตรายร้ายแรงแก่ผู้บริโภค หรือผู้ผลิตนำเอาสารบางอย่างที่ค่อนข้างมีให้โปร่งอาหาร มาประกอบอาหาร ทำอาหารขึ้นมาอย่างเช่น ผสมสีย้อมผ้า หรือสีประเภทอื่น ๆ ที่มีโซลีนผสมอาหาร เพื่อปรุงแต่งอาหารให้สวยงามดูค่าน่ารับประทาน และอาจเพื่อปกปิด กลบเกลื่อนส่วนที่บกพร่อง หรืออาหารเสื่อมสภาพ เหล่านี้มีอยู่มากมาย เช่น ผสมในอาหารประเภทขนมหวาน ลูกกวาด ท็อปปี้ น้ำหวาน ผลไม้คองแฉ่อม น้ำส้มชวด ซึ่งรับประทานแล้วจะเป็นอันตรายต่อร่างกาย และสีบางชนิดเป็นสาเหตุของโรคมะเร็งด้วย ในเรื่องปลอมปนนี้ผู้ผลิต ผู้จำหน่ายอาจต้องรับผิดชอบ ในทางอาญาด้วยตามความในมาตรา 236 ประมวลกฎหมายอาญาซึ่งบัญญัติว่า "ผู้ใดปลอมปนอาหาร ยา หรือเครื่องอุปโภค บริโภคอื่นใดเพื่อบุคคลอื่นเสพยาหรือใช้ และอาจปลอมปนนั้น ก็จะเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่สุขภาพ หรือจำหน่ายหรือเสนอขายสิ่ง เช่นว่านั้น เพื่อบุคคลเสพยาหรือใช้ ต้องระวางโทษ .. " ซึ่งกฎหมายฉบับนี้ปรับทั้งกรณีเป็นผู้ผลิตสินค้าประเภท อาหาร ยา หรือเครื่องอุปโภค บริโภคอื่น เช่น เครื่องดื่ม เครื่องกิน เครื่องใช้สอยอื่น ๆ สบู่ ผงซักฟอก เครื่องแต่งตัว เสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม เป็นต้น และปรับในกรณีเป็นผู้จำหน่ายสินค้าปลอมปนแล้วเหล่านี้ด้วย สาระสำคัญอยู่ที่ว่าผู้ผลิตกระทำโดยเจตนาว่ารู้ว่าการปลอมปนของตนนั้นน่าจะเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่สุขภาพของผู้อื่น หรือผู้จำหน่ายรูว่าสินค้านั้นถูกปลอมปนมาแล้ว และการปลอมปนนั้นจะเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่สุขภาพของผู้อื่น ทั้ง ๆ ที่รู้เช่นนี้ก็ยังไม่ยอมจำหน่ายเพื่อบุคคลอื่นเสพยา หรือใช้

กรณีการละเมิดในการผลิตและการจำหน่ายสินค้าดังกล่าวมาข้างต้นยังมีโอกาสเป็นไปได้มากในประเทศเราซึ่งกฎหมายและสถาบัน หน่วยงานการที่ควบคุมมาตรฐานของสินค้ายังไม่พัฒนาเท่าที่ควรต่างกับในต่างประเทศที่การพัฒนาทางอุตสาหกรรมเจริญแล้ว ที่มีกฎหมายและสถาบันควบคุมเกี่ยวกับมาตรฐานความปลอดภัยของสินค้าต่าง ๆ อย่างได้ผล

1

1. ชาวสารสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค เรื่องขอควรวางก้าการใช้ผงซักฟอก

2

2. เรื่องเดียวกัน เรื่อง น้ำส้มสายชู

3

3. เรื่องเดียวกัน เรื่อง สีผสมอาหาร

พอสมควรซึ่งการผิดคือต้องดำเนินไปโดยความระมัดระวังและเป็นไปตามมาตรฐาน โอกาสที่ผู้ผลิตจะละเมิดโดยจงใจในการทำหรือผลิตสินค้าใด ๆ ให้มีคุณภาพต่ำไม่ถึงมาตรฐานความปลอดภัยที่จะนำไปใช้หรือบริโภคเป็นไปได้น้อย ส่วนใหญ่ก็จะเป็นเพราะพลั้งเผลอโดยความประมาทเลินเล่อทำให้สินค้าที่ผลิตออกมาไม่สมบูรณ์มีข้อบกพร่องมากกว่า หักกรณีพิสูจน์ถึงความจงใจของผู้ผลิตหรือจำหน่ายเป็นไปได้น้อยและลำบากอย่างมาก ดังนั้นการดำเนินคดีแพ่งเรียกร้องให้ชดเชยความเสียหายโดยอาศัยหลักละเมิดโดยจงใจจึงแทบไม่ปรากฏเลย แต่ในประเทศเรากำลังกล่าวมาแล้วว่าการจงใจละเมิดของผู้ผลิต ผู้จำหน่ายมีโอกาสที่เป็นไปได้มากอยู่ แต่ที่พบว่าการดำเนินคดีก็ยอมประสมัญหาในการพิสูจน์ความจงใจของผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายเช่นเดียวกัน ในเรื่องนี้ถ้าเสียหายใจทักพิสูจน์ได้จริง ๆ ว่าผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายจงใจละเมิด และผลจากความจงใจของเขาก่อให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงแล้ว แทนที่จะให้ผู้ผลิตหรือจำหน่ายต้องรับผิดชอบในความเสียหายเท่าที่เสียหายจริง ๆ ตามหลักกฎหมายละเมิดทั่วไปก็น่าจะพิจารณาวินิจฉัยให้จำเลยจ่ายค่าเสียหายในรูปแบบปรับให้แก่โจทก์ในลักษณะเป็นการลงโทษเพื่อเป็นเยี่ยงอย่าง (punitive damages, exemplary damages) นี้เป็นหลักการของกฎหมายโรมัน¹ ที่ศาลไทยก็มีอำนาจกำหนดเช่นนี้ได้เพราะตามความในมาตรา 438 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ให้อำนาจศาลทำได้ " ศาลใหม่ทดแทนจะพึงใช้โดยสถานใดเพียงใหนั้นให้ศาลวินิจฉัยตามควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด " และศาลไทยก็เคยใช้อำนาจเช่นนี้ในบางคดี² ตัวอย่างที่แสดงให้เห็นว่าสมควรนำหลักการกำหนดศาลสินไหมทดแทนเพื่อเป็นการลงโทษดังกล่าวมาใช้ เช่น บริษัทผลิตและจำหน่ายนมสำหรับเลี้ยงทารกปรากฏว่านมรุ่นนั้นในสต็อกของบริษัทเป็นพิษ แต่บริษัทยังฉีบนำออกจำหน่ายใน

¹ โกลด์ โสภาคย์วิจิตร, "การเปรียบเทียบกฎหมายโรมันและอังกฤษว่าด้วยความผิดฐานลักทรัพย์ ผิดต่อร่างกาย และประมาทเลินเล่อ," วารสารกฎหมายคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 4(3), (กย.-ธค. 2521): 57-59.

² คำพิพากษาฎีกาที่ 366/2473, 336/2476 และ 64/2501. ซึ่งศาลพิพากษาให้จำเลยชดเชยศาลสินไหมทดแทนให้มาก แม้โจทก์จะเสียหายแต่น้อยเป็นการลงโทษเพื่อไม่ให้เป็นเยี่ยงอย่าง.

ทองคำเพราะเกรงว่าตนจะขาดกำไรในการจำหน่าย โดยมีได้คำนึงถึงอันตรายต่อเด็กทารก
ทั้งหลายที่จะได้รับการเลี้ยงดูด้วยนมเหล่านั้น ซึ่งอาจมีเป็นจำนวนพัน จำนวนหมื่น ซึ่งคาด
เห็นผลที่จะตามมาได้อย่างชัดเจนว่าจะก่อให้เกิดกฏกรรมร้ายแรงขนาดไหน การกระทำของ
บริษัทนี้ไม่เพียงแต่ตั้งใจจะเมิดต่อผู้บริโภคทั่วไปเท่านั้น แต่แสดงให้เห็นถึงจิตใจที่ชั่วร้ายขาด
คุณธรรมของฝ่ายบริหารของบริษัทอย่างมาก ซึ่งสมควรจะได้รับการลงโทษในทางอาญา และ
นอกจากนี้ยังต้องรับผิดชอบในทางแพ่งชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ผู้บริโภคเพราะร้ายอย่างหนัก
เพื่อทดแทนให้สมกับความผิดของเขาและเพื่อเป็นแบบอย่างเพื่อเตือนผู้ผลิต ผู้จำหน่ายอื่น ๆ
มิให้กระทำโดยละเมิดกฎหมายเช่นนี้อีกด้วย

ละเมิดโดยประมาทเลินเล่อ ในส่วนที่เกี่ยวกับความประมาทเลินเล่อของ
ผู้ผลิตหรือจำหน่ายนั้น การละเมิดก็เกิดขึ้นได้ในทุกขั้นตอนของการผลิต และจำหน่ายสินค้า
อาจเป็นความบกพร่อง ผิดพลาด มิได้ใช้ความระมัดระวังในการผลิตสินค้า การใช้วัสดุ วัสดุ
ดิบเพื่อผลิต การประกอบ ทำขึ้น การบรรจุภาชนะ การเก็บรักษาสินค้าที่ผลิตแล้ว หรือความ
ระมัดระวังในการตรวจสอบ ตรวจสอบความชำรุดบกพร่องของสินค้า จนถึงในขั้นตอนการ
จำหน่ายซึ่งต้องให้คำแนะนำคำเตือนในการใช้สินค้าด้วย ตัวอย่างของความบกพร่องในการ
ผลิต, การจำหน่าย เช่น การผลิตยารักษาโรคแล้ววัตถุที่ใช้ในการผลิตมีคุณภาพต่ำ หรือขบวนการ
การผลิตไม่ดี ทำให้ยาไม่ได้มาตรฐานและอาจมีวัตถุอันปนปลอมอยู่ด้วย หรือในการผลิต
อาหารให้ทั้เด็กเทียมอาหารธรรมชาติ มิได้คุณภาพและมาตรฐานตามที่กระทรวงสาธารณสุข
กำหนด เช่นอาจมีโลหะจำพวกคัสเซียม สังกะสี ทองแดง ตะกั่ว สารหนู ปรอท ปะปนมาจาก
เครื่องมือเครื่องใช้ในการผลิต ในปริมาณเกินมาตรฐานที่กำหนดให้มีได้โดยไม่เป็นอันตราย
ต่อผู้บริโภค เหล่านี้ทำให้ผลิตภัณฑ์อาหารเป็นพิษแก่ผู้บริโภค เป็นเพราะกรรมวิธีการผลิตไม่
ดีและการควบคุมคุณภาพบกพร่อง ทั้งมิได้ใช้ความระมัดระวังในการผลิตเพื่อให้อาหารระบอง

1. สัมพันธ์ หุ่นยนต์, "กฎหมายยา: ทัศนะการคุ้มครองผู้บริโภค," วารสาร

มีคุณภาพดีและปลอดภัยสำหรับการบริโภค¹ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการใช้ภาชนะบรรจุสินค้าที่ชำรุด บกพร่องก็อาจก่ออันตรายความเสียหายแก่ผู้บริโภค อันจะถือว่าผู้ผลิตผู้จำหน่ายละเมิดต่อบริโภค ใดเช่นกัน ที่ควรพิจารณาอย่างมากเช่น แก้วบรรจุตั้งที่ใช้สำหรับการหุงต้ม ผู้ผลิต ผู้ขาย ขายให้ ผู้ใช้ แล้วถึงบรรจุนั้นไม่ปลอดภัย ชำรุด และแก๊สรั่วระเหยออกมาติดไฟเกิดอันตรายต่อผู้ใช้ และ ทรัพย์สินของเขา และบางครั้งเป็นอันตรายมากเกิดการไหม้ตามเนื้อตัวร่างกายของผู้ใช้ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะผู้ผลิตทำถังแก๊สอย่างชำรุดบกพร่องใช้ถังที่ชำรุดบรรจุแก๊ส หรือผู้ผลิต, จำหน่าย ไม่ระมัดระวังตรวจตราถังแก๊ส ให้ปราศจากความชำรุดบกพร่อง กอนำส่งแก่ผู้บริโภค อีกตัวอย่าง หนึ่งได้แก่ กรณีผู้ผลิตใช้พลาสติกพวก PVC นำมาทำเป็นภาชนะบรรจุอาหารพวกน้ำมันพืช หรือ อื่น ๆ พลาสติกนี้ทำจากสารไวนิลคลอไรด์โมโนเมอร์ หรือ VCM โดยหลอมรวมกัน ถ้าหลอมไม่ หมดก็อาจจะละลายออกมาปนกับอาหารที่บรรจุอยู่ ซึ่งเมื่อบริโภคอาหารนั้นก็อาจทำให้เป็นมะเร็ง² ก็ถือว่าผู้ผลิตประมาทเลินเล่อใช้ภาชนะบรรจุสินค้าที่ชำรุดบกพร่อง เพราะการหลอมสารไม่หมด จึงละลายออกมาปนกับอาหาร นอกจากนี้ ไขมันบางอย่าง เช่น ไขมันประเภทเอทานอลจะเกิดโดย

1. เมื่อไม่นานมานี้ หนังสือพิมพ์โคลงข่าวว่ามีครอบครัวหนึ่งในต่างจังหวัดพากันล้ม-ป่วยลง ทุกคนมีอาการชักเหมือนผีสิง แล้วก็สิ้นใจตายไปในเวลาใกล้เคียงกัน เป็นเพราะ อาหารกระป๋องเป็นพิษ และในมีปัจจุบันก็ยังมีผู้ลักลอบผลิตอาหารกระป๋องโดยไม่ได้รับอนุญาต จากกระทรวงสาธารณสุขอยู่มาก ซึ่งผู้ผลิตเหล่านี้มิได้คำนึงถึงคุณภาพ มาตรฐาน หรือ สุข-ลักษณะ ตลอดจนกรรมวิธีการผลิตที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ ดังนั้นผู้บริโภคก็มีโอกาสที่จะได้รับ อันตรายจากการบริโภคอาหารกระป๋องอีกต่อไป เขาก็ควรได้รับการชดเชยความเสียหายจาก ผู้ผลิต รายละเอียดเพิ่มเติมได้จาก ข้าราชการสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค เรื่อง คำแนะนำเรื่องอาหารกระป๋อง และจุดสารประกอบงานพิษที่ส่งผลประโยชน์ผู้บริโภค เมื่อวันที่ 31. มค. - 2 กพ. 2523 ณ. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, หน้า 24.

2. จุดสารประกอบงานพิษที่ส่งผลประโยชน์ผู้บริโภค เมื่อวันที่ 31. มค.-2 กพ. 2523 ณ. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, หน้า 25.

มาตรฐานถ้าเก็บรักษาไม่ถูกวิธีจะทำให้ยาเสื่อมคุณภาพเกิดผลเสียหายแก่ผู้ใช้ได้ ดังนั้นผู้ผลิตและผู้จำหน่ายจะต้องใช้ความระมัดระวังในการเก็บรักษายาเพื่อให้คุณภาพคงทน เช่น ยาประเภทชีวสารต้องเก็บไว้ในตู้เย็นมีฉลากจะเสื่อมคุณภาพยาปฏิชีวนะ เช่น เพนนิซิลินมีอายุการใช้จำกัด ถ้าเก็บไว้นานเกินไปคุณภาพจะลดลงและสวนพิษจะเพิ่มขึ้น และในขั้นตอนการจำหน่ายสินค้าแก่ผู้บริโภค ในบางครั้งผู้ผลิตผู้จำหน่ายจำเป็นต้องให้คำเตือน คำแนะนำ ในการใช้สินค้าให้ปลอดภัยต่อบริโภคเลย เพราะสินค้าบางอย่างถ้าใช้ไม่ถูกวิธี ใช้มากเกินไปขนาดจะก่ออันตรายแก่ผู้ใช้ และสินค้าบางอย่างก็ใช้ไม่ได้กับบุคคลบางประเภท (เช่น เด็กเล็ก ๆ สตรีมีครรภ์) ตัวอย่างที่แสดงให้เห็นได้ เช่น เครื่องสำอางประเภทลอกหน้าถ้าใช้ติดต่อกันมากเกินไป นานเกินไปอาจทำให้หน้าแดงคัน เกิดอาการพุพองเจ็บปวด ทั้งนี้เพราะมีสารปรอทในเรื่องสำอาง เช่นนี้² หรือสินค้ายาถ้าใช้หรือบริโภคเกินขนาดจะเป็นพิษรุนแรง หรือพวกอาหารนมบางประเภทใช้เลี้ยงทารกไม่ไค้ต้องมีคำเตือนว่า " อย่างใช้เลี้ยงทารก" หรือ "ปรึกษาแพทย์ก่อนใช้เลี้ยงทารก" เป็นต้น การใชยากันยุงก็ต้องมีคำแนะนำว่า"ต้องระวังไม่ให้ถูกผิวหนัง การฉีดหรือพ่นต้องระวังอย่าให้ละอองเข้าตา ปาก หรือจมูก และถ้ามีอาการเป็นพิษต้องออกจากบริเวณที่ฉีดหรือพ่นยากันยุง และพักผ่อนในที่ที่อากาศถ่ายเทตลอดเวลา และหากมีอาการรุนแรงให้ส่งแพทย์ทันทีพร้อมทั้งภาชนะที่มีฉลากยาฆ่าแมลงนั้นด้วย"³ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งสินค้าที่เป็นวัตถุมีพิษหรือเป็นวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ผู้ผลิตผู้จำหน่ายจำเป็นต้องให้คำเตือนเกี่ยวกับอันตรายเพื่อให้ผู้บริโภคระมัดระวังในการใช้การบริโภคอย่างมาก เช่น พวกยากำจัดศัตรูพืช เอเอเรนทร์ โอเรนจ์ (Arënt Orange) และพาราควอท (Paraquat) ซึ่งใช้กันแพร่หลายอยู่ในประเทศเรา สินค้าเอเอเรนทร์ โอเรนจ์ นี้หากเขาสูดร่างกาย ทางปากจะทำให้เกิดอันตรายได้ และสินค้านี้ยังมีสารที่จะไประงับการเจริญเติบโตของเซลล์ทำให้ทารกที่มารดาได้รับสารนี้เขาร่างกายพิการได้ (เรื่องนี้มีตัวอย่างที่ใส่สารนี้ในระหว่างสงครามเวียดนาม เป็น

¹ สัมพันธ์ หุนพยนต์, "กฎหมายยา ทัศนะการคุ้มครองผู้บริโภค," วารสารเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ 8(6) (คค. - ชค. 2523) : 606.

² ข่าวสารจากสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค ปีที่ 3 ฉบับที่ 3 (15 มีนาคม 2523) : 3.

³ คำแนะนำของคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคเรื่องยากันยุง (เอกสารโรเนียว)

เหตุให้ทารกที่เกิดในบริเวณที่คนพวักมีพิษพิการเป็นจำนวนมาก) ส่วนพาราควอนั้น หากเข้าสู่ร่างกายก็จะมีผลให้ถึงตายได้ และแพทย์ยืนยันว่าผู้ที่ได้รับวัคซีนพิษชนิดนี้จะเสียชีวิตทุกราย (มีรายงานของโรงพยาบาลศิริราช เมื่อปี 2519 ว่ามีผู้ป่วยอยู่หลายรายกินพาราควอนเข้าไป แม้จะได้รับการล้างท้องแล้วก็ยังเสียชีวิต) นับว่าสินค้าเหล่านี้ทำให้เกิดอันตรายแก่เกษตรกรได้ และยังสะสมพิษส่งผลไปยังสตรีและทารกในครรภ์ด้วย ในสหรัฐอเมริกากำลังมีการฟ้องร้องให้ชดเชยค่าเสียหายแก่ผู้ได้รับเคราะห์กรรมจากยากำจัดศัตรูพืช 2 ประเภทนี้บนแผ่นดินเขียว และในออสเตรเลียก็ไ้กระจายข่าวถึงอันตรายของสินค้านี้ให้ประชาชนทราบอย่างแพร่หลาย¹ ส่วนสินค้าประเภทที่มีวัตถุออกฤทธิ์ผสมอยู่ เช่นมี พิณาเมตผสมอยู่ ต้องให้คำเตือนว่า "ห้ามเด็กอายุต่ำกว่า 6 ปีรับประทาน" หรือวัตถุคาร์บิมีเมโพรบาเมตผสมอยู่ ก็ต้องให้คำเตือนว่า "สตรีตั้งครรภ์ในระยะ 3 เดือนแรกไม่ควรใช้"²

สาระสำคัญที่จะถือว่าผู้ผลิตหรือจำหน่ายไ้กระทำละเมิดเพราะประมาทเดินเลอ
อยู่ที่ว่า ไ้กระทำโดยปราศจากความระมัดระวังซึ่งบุคคลทั่วไปหากอยู่ในฐานะเช่น ผู้ผลิต
หรือจำหน่ายนั้น จะต้องพึงระวังตามวิสัยและพฤติการณ์ในกรณีนั้นหรือไม่ ตัวอย่างเช่น โจทก์ฟ้องว่าจำเลยขายน้ำอัครมให้โจทก์โดยมีแก้วมากเกินไปหรือเพราะขวดไม่ก็พอขวดจึงระเบิดถูกตาโจทก์บอก ไม่มีพยานหลักฐานว่าวิญญูชนจะอัครมซึ่งอาจระเบิดได้ กรณีที่จำเลยอ้างว่า บริษัทผลิตน้ำอัครมอื่น ๆ ก็ได้มีขวดระเบิดเช่นนี้ในขณะอัครม ในระหว่างที่ขนส่ง และในขณะที่อยู่ที่ผู้บริโภค ย่อมไม่ถือว่าเขาทำอย่างวิญญูชน ตรงกันข้ามกลับต้องถือว่าจำเลยขาดความระมัดระวังและประมาทเดินเลอในการผลิตและจำหน่ายก่อให้เกิดความเสียหายแก่โจทก์ผู้บริโภค จำเลยจึงไม่พ้นความรับผิด หรือมีตัวอย่างในกรณีข้อร้องเรียนของผู้บริโภคว่า³

¹ ชาวสารจากสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค เรื่อง ระวังอันตรายในการใช้ยากำจัดศัตรูพืชเอเจนท์ไอเรนจ และพาราควอน

² ประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2520) เรื่อง ข้อและประเภทวัตถุออกฤทธิ์ที่ต้องมีคำเตือนหรือข้อควรระวัง

³ รายงานการประชุมคณะกรรมการฝ่ายกฎหมาย คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค ครั้งที่ 22/2523 วันพุธที่ 30 เมษายน 2523 และครั้งที่ 37/2523 วันศุกร์ที่ 11 กรกฎาคม 2523

ผู้ร้องเป็นชาวไร่ชื่อยาดีกันเซอราชของบริษัทเซลดแห่งประเทศไทยผู้ผลิต จากร้านค้าขายปลีก เมื่อนำไปฉีดคนพุทรา ๆ ตายไปหลายไร่ ปรากฏภายหลังว่ามียามาหาพบมา 1. กลอง จึง อ่างว่าบริษัทผู้ผลิตอาจบรรจุกลองผิดโดยเอายวมหาหาพบมาควย ถ้าเป็นคังชอกลาวหาเซ่น นี้จริงก็ยอมถือได้ว่า ผู้ผลิตประมาทเดินเลอมีได้ใช้ความระมัดระวังเช่นวิญญูชนในฐานะอย่าง ผู้ผลิตจะต้องใช้ในการบรรจุสินค้านั้น อันเป็นผลให้เกิดความเสียหายต่อทรัพย์สินของผู้ร้อง เช่นนี้ ผู้ผลิตก็ต้องรับผิดชอบผู้ร้องที่เสียหาย ในการผลิตและการจำหน่ายนี้ ผู้ผลิตหรือจำหน่าย ไม่เพียงแต่ต้องใช้ความระมัดระวังเช่นวิญญูชนทั่วไปเท่านั้น แต่ต้องใช้ความระมัดระวัง เช่น บุคคลที่มีความรู้ความชำนาญในฐานะผู้ประกอบการอาชีพขายสินค้าเพื่อบุคคลอื่นใช้หรือบริโภคมึง ย่อมดีกว่าวิญญูชนธรรมดา เช่นเดียวกับผู้หาเลี้ยงชีพควยศิลปะศาสตร์ แพทย์ หรือการค้าที่ชำนาญ อื่น ๆ ¹ (เทียบได้จากคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 946-947/2475 แพทย์โหยาเด็กกินเกิดขนาดจน เป็นเหตุให้เด็กนั้นตาย เป็นละเมิด) ยกตัวอย่างเช่น พ่อค้าขายเสื้อขนสัตว์ใครรับความชำนาญ วาบางคนอาจแพทอสีบางชนิด เมื่อผู้ใดสมัครเข้าไปเป็นผู้ขายเสื้อขนสัตว์ก็คงเรียนรู้ในสิ่งที่ ผู้มีอาชีพเช่นนั้นเขาทำกัน

นอกจากนี้ ถ้าความเสียหายเกิดจากความบกพร่องในการผลิตในชั้นตอนใด ชั้น ตอนหนึ่ง และความบกพร่องนั้นเป็นเพราะความประมาทเดินเลอของลูกจ้าง. คนงานของตน ผู้ผลิตก็ต้องรับผิดชอบ ทั้งนี้เป็นไปตามบทกฎหมายมาตรา 425 ประมวลกฎหมายแพ่งและ พาดิษยซึ่งบัญญัติว่า "นายจ้างต้องรวมกันรับผิดชอบกับลูกจ้างในผลแห่งละเมิดซึ่งลูกจ้างได้ กระทำไปในทางการที่จ้างนั้น" ในเรื่องนี้เมื่อใดความว่าเป็นความละเมิดโดยประมาทเดิน เลอของลูกจ้างก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นเป็นผู้ใดหรือบริโภคมึงได้รับความเสียหายก็ก่อให้เกิด ผู้ผลิตมึงเป็นนายจ้างรับผิดชอบได้ และเรื่องนี้ไม่มีผู้หายุ่งยากเกี่ยวกับการตีความว่าการกระทำ ของลูกจ้างเป็นการกระทำในทางการที่จ้างหรือไม่ คังเช่นกรณีอื่น ๆ เพราะเป็นกรณีที่ผู้ผลิต จ้างคนงานมากมายมาทำงานในโรงงานของเขาเพื่อทำ ประกอบ บรรจุ สินค้าขึ้นเพื่อจำหน่าย

¹ วังษ์ วีระพงษ์, คำอธิบายลักษณะละเมิด, หน้า 153-154; กล่อม อภิรพันธ์ "หลักทั่วไปว่าควยความรับผิดทางละเมิด" วิทยานพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต แผนกวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2497, หน้า 61.

และคนงานก็ทำละเมิดในขั้นตอนการทำ ผลิตภัณฑ์สินค้าเหล่านั้นจึงเป็นการกระทำในทางการที่จ้างแล้ว เช่น หลงลืมประกอบชิ้นส่วนบางชิ้นของสินค้าชนิดนั้น หรือไมคูละเลินให้ภาระที่จะใช้บรรจุมีความสะอาดถูกสุขลักษณะอนามัย เป็นต้น ส่วนอีกกรณีหนึ่งที่ผู้ผลิตได้จ้างผู้ผลิตรายย่อยให้ทำชิ้นที่จะใช้ประกอบเป็นสินค้าของตน และชิ้นส่วนนั้นชำรุดบกพร่อง ผู้ผลิตก็นำมาประกอบเป็นสินค้าออกจำหน่ายไป เช่นนอกจากผู้ที่ได้รับความเสียหายจากสินค้านั้นจะสามารถดำเนินคดีเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากผู้ผลิตรายย่อยที่ทำละเมิดโดยจงใจหรือประมาททำให้เกิดความเสียหายแก่ตนแล้ว ยังจะสามารถเรียกร้องจากผู้ผลิตสินค้าสำเร็จรูปที่นำชิ้นส่วนนั้นมาประกอบได้หรือไม่ ในเรื่องนี้พิจารณาตามหลักกฎหมายไทยตามความในมาตรา 428 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งมีบัญญัติว่า "ผู้จ้างทำของไม่ต้องรับผิดเพื่อความเสียหายอันผู้รับจ้างก่อให้เกิดขึ้นแก่บุคคลภายนอกในระหว่างการทำงานที่จ้าง เว้นแต่ผู้จ้างจะเป็นผู้ผิด ในส่วนการทำงานที่สั่งให้ทำ หรือในคำสั่งที่ตนให้ไว้ หรือในการเลือกหาผู้รับจ้าง" ในกรณีเช่นนี้เห็นได้ว่า ตามธรรมชาติของผู้ผลิตที่จ้างเหมาให้ผู้ผลิตรายย่อยรับจ้างทำชิ้นส่วนใหญ่มิใช่ไม่ต้องรับผิดในความเสียหายที่เป็นผลจากการละเมิดของผู้รับเหมาที่ทำงานส่วนอย่างชำรุดบกพร่องในการทำงานที่จ้าง แต่กลับขอยกเว้นหลักนี้ ซึ่งผู้ผลิตอาจต้องรับผิดถ้าเขามีส่วนผิด เช่นสั่งให้ทำชิ้นส่วนนั้นโดยว่าทำบกพร่องนิดหน่อยก็ไม่เป็นไร สั่งให้ทำตามแบบที่ตนออกแบบไว้อย่างบกพร่อง หรือรู้อยู่แล้วว่าผู้รับเหมานั้นไม่มีฝีมือไม่มีความรู้ความชำนาญที่จะดำเนินการผลิตชิ้นส่วนตามที่ตนต้องการ แต่เห็นราคาถูกถูกจึงจ้างเหมาให้เขาทำโดยตนก็คาดคิดว่าผู้รับเหมานั้นยอมจะทำไมคี่แน่ เช่นผู้ผลิตยังคงต้องรับผิด

ตัวอย่างตามคำพิพากษาศาลฎีกาของไทยที่เกี่ยวกับความประมาทเลินเล่อของผู้จำหน่ายมีอยู่ 2 เรื่อง แต่ก็ไม่ชัดเจนเกี่ยวกับสินค้าทั่วไป เรื่องนี้เป็นเรื่องจำหน่ายกระแสไฟฟ้า มีรายละเอียดตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2389/2517 (ระหว่างบริษัทไฮเตคัลทิยาบิซ จำกัด-โชนทกับบริษัทไฟฟ้าบางละมุงจำกัด จำกัด) ว่า ผู้รับสับเปลี่ยนจำหน่ายกระแสไฟฟ้า จำเลยคดีคังมิเตอร์ เครื่องวัดกระแสไฟฟ้าคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง ซึ่งถือได้ว่าเป็นความประมาทเลินเล่อ ละเลยไม่ใช้มิเตอร์ เครื่องวัดกระแสไฟฟ้าให้ถูกต้องตามความเป็นจริงเป็นเหตุให้โจทก์ผู้ใช้ไฟฟ้าของจำเลยต้องจ่ายค่ากระแสไฟฟ้าให้บริษัทจำเลยเกินความจริงไปเป็นเงินจำนวนหนึ่ง

และโจทก์ต้องซื้อมิเตอร์มาทดสอบตรวจดูว่ามีเมตรของบริษัทจำเลยไม่ถูกต้อง ดังนั้นการที่โจทก์ต้องซื้อมิเตอร์มาทดสอบก็เป็นผล จากความประมาทเลินเล่อของจำเลยด้วย บริษัทจำเลยจึงต้องรับผิดชอบชำระค่ามิเตอร์ที่โจทก์ซื้อมาเท่าที่เสียราคา โดยยังขายต่อไปได้รวมทั้งค่าติดตั้งและดูแลรักษา ซึ่งเป็นผลจากการละเมิด และต้องรับผิดชอบในการปล่อยกระแสไฟฟ้าไม่สม่ำเสมอตามแผนผังแปลงที่ไม่ถูกต้อง ทำให้เครื่องทำความเย็นของโจทก์ผู้ใช้ไฟฟ้าเสียหายด้วย และอีกเรื่องหนึ่งตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 570/2509 (ระหวังกงมายแพทย บัณฑิต เลขวัต โจทก์ การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดสุพรรณบุรี โดยนายแทน บริสุทธิ์ จำเลย) โจทก์ซื้อกระแสไฟฟ้า 220 โวลตจากจำเลย ๆ ส่งกระแสไฟฟ้าตกไม่สามารถรับโทรทัศน์ได้ โจทก์จึงต้องเพิ่มไฟโดยหม้อเพิ่มไฟเพื่อให้ได้รับภาพได้ตามปกติแล้วไฟฟ้าก็ดับลงต่อมาไฟจึงดีขึ้นใหม่แรงขึ้นในทันทีทันใด ทำให้เครื่องปรับอัตโนมัติโทรทัศน์ของโจทก์เสีย ระหว่างที่ไฟฟ้าดับนั้นโจทก์ไม่โคลกหรือปลกหม้อเพิ่มไฟ และไม่ได้ออกเครื่องรับโทรทัศน์ ทั้งนี้เห็นว่าโจทก์เป็นผู้นำเอาหม้อเพิ่มไฟมาใช้เองเป็นพิเศษ โจทก์ต้องมีหน้าที่ระมัดระวังควบคุมหม้อเพิ่มไฟนั้น จะถือว่าจำเลยกระทำความผิดหรือขาดความระมัดระวังเป็นการประมาทเลินเล่อไม่ได้ คำพิพากษาศาลฎีกา 2 เรื่องนี้ จึงเป็นตัวอย่างทั้งในกรณีผู้จำหน่ายประมาท และมีได้ประมาทเพื่อเปรียบเทียบกัน

การดำเนินคดีความรับผิดชอบทางละเมิดและการระงับการพิสูจน์ ในการดำเนินคดีเรียกร้องให้ผู้ผลิตหรือผู้จำหน่าย รับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดจากสินค้า ผู้เสียหายมีภาระต้องพิสูจน์ (1) ความเสียหายของตน ¹ (2) ความจงใจหรือประมาทเลินเล่อในการผลิต หรือจำหน่ายอันเป็นการลวงละเมิดสิทธิของผู้เสียหายโดยผิดกฎหมาย ² และ(3) ความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์กระทำ

¹ ความเสียหายของโจทก์เกิดต่อร่างกายหรือทรัพย์สินเพียงไร โจทก์ต้องนำสืบเสมอ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 905/24 80) แต่ถ่าโจทก์นำสืบไม่ได้ว่าเสียหายคำนวณเป็นจำนวนเท่าใดแน่ ศาลมีอำนาจที่จะใช้ดุลพินิจกำหนดให้ตามสมควรแก่พฤติการณ์ และความร้ายแรงแห่งละเมิดตามมาตรา 438 ทั้งนี้ตามนัยคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 909/2497, 1169/2501, 162/2507

² บัญญัติ สุธีระ, "ประมาท" บทบัญญัติย21(2)(เมษายน 2506): 295; สมอินทร์ พงษ์, "ความรับผิดชอบของผู้ผลิตและผู้ขายสินค้าตามหลักกฎหมายว่าด้วยละเมิด," กฎหมาย 15(5-6) (กันยายน-ธันวาคม 2511): 169.

โดยจงใจหรือประมาทและผลแห่งความเสียหายนั้น¹ ทั้งนี้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ประมวลกฎหมาย
 วิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 84 ซึ่งบัญญัติให้ฝ่ายที่กล่าวอ้างขอเท็จจริงเป็นฝ่ายต้องนำสืบให้เห็น
 ในส่วนที่เกี่ยวกับความเสียหายที่อาจดำเนินคดีให้รับผิดชอบในทางละเมิดได้แก่ ความ
 เสียหายเกี่ยวกับเนื้อตัวร่างกาย (ชีวิต ร่างกาย อนามัย) ซึ่งนอกจากทำให้ผู้บุกรุกถึงแก่
 ความตาย ทำให้เขาได้รับความเจ็บปวด หรือเสียอวัยวะส่วนหนึ่งส่วนใดของร่างกายไป หรือทำ
 ให้เขาเสื่อมสุขภาพ แล้วยังรวมถึงความกระทบจิตใจกระทบกระเทือนแก่เส้นประสาทจนถึงเจ็บ
 ไข ความเสียหายต่อจิตใจจนสติฟั่นเฟือน หมกสติความรู้สึกเป็นเวลานาน (คำพิพากษาศาลฎีกาที่
 626/2493) ควบ แต่ความเศร้าโศกเสียใจ เจ็บใจ เช่นนี้เป็นเพียงอารมณ์หาใจอันทรายต่อ
 จิตใจไม่ คำนึงก็เรียกว่าไม่ได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1742/2499, 273/2509) ความเสีย-
 หายต่อทรัพย์สิน ทำให้บุบสลาย ทำลาย ทำให้เสื่อมค่า ทำให้ไร้ประโยชน์เช่นยอมเรียกร้อง
 ใดเช่นกัน ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นความเสียหายที่คำนวณเป็นเงินได้หรือไม่² แต่จำกัคว่าต้อง
 เป็นความเสียหายที่แน่นอน มิใช่เพียงอาจจะเสียหาย หรืออาจจะเป็นอันทราย มิใช่ไม่อาจคาด
 หมายได้ เพราะไกลเกินกว่าเหตุไป³ ประการที่สำคัญที่สุด คือความเสียหายต้องเป็นผลจาก
 ความผิดของจำเลยผู้ผลิต หรือจำหน่าย ก็มีความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผล ตามหลักกฎหมาย
 ไทยถือตามหลักทฤษฎีเงื่อนไข (ทฤษฎีความเท่ากันแห่งเหตุ) คือความเสียหายต้องเป็นผลโดย
 ตรงจากความผิดของจำเลย ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นผลที่ตามปกติควรจะเกิดขึ้นได้หรือไม่ก็ตาม (คำ-
 พิพากษาศาลฎีกาที่ 280/2494, 994/2497, 2087/2497, 22/2511) แต่อย่างไรก็ตามต้อง
 เป็นความเสียหายที่ไม่ไกลกว่าเหตุ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2087/2497) ถ้ามีเหตุการณ์ใดหรือ
 การกระทำของโจทก์หรือบุคคลที่สามสอดแทรกเข้ามาทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างเหตุแห่งความ

¹ พจน อนุภาค, คำบรรยายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด,
 หน้า 675.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 157; จิตติ ดึงตภัย, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
บรรพ 2 มาตรา 354 ถึง 492 ว่าด้วยมูลแห่งหนี้, หน้า 192.

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 151-152; เรื่องเดียวกัน.

ผิดของจำเลยและผลแห่งความเสียหายจากนั้นก็ถือว่าความเสียหายนั้นไกลกว่าเหตุ จำเลยไม่ตองรับผิดชอบ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 968/2474, 142/2457, 1176/2509) มีบางกรณีแม้มีเหตุสุดแต่กรจำเลยก็อาจต้องรับผิดชอบถ้าพิจารณาได้ว่าวิญญูชน เช่นจำเลยผู้กระทำสามารถคาดเห็นเหตุนั้นได้หรือไม่ ถ้าคาดเห็นได้จำเลยก็ยังคงต้องรับผิดชอบ หรือถ้า ผลการกระทำของบุคคลที่สามหรือของผู้อื่นเสียหาย เป็นเพียงมีส่วนร่วมกับความผิดของจำเลย ก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นไม่ถึงกับตัดความสัมพันธ์แห่งการกระทำของจำเลยและผลแห่งความเสียหายทั้งหมด เช่นนี้ผู้ผลิตผู้จำหน่ายเลยก็ย่อมไม่หลุดพ้นจากความรับผิดชอบทั้งหมด เสียที่เกี่ยว เพียงแต่มีผลให้ได้รับการพิจารณาให้ค่าใช้จ่ายเสียหายแก่โจทก์น้อยลงตามสัดส่วนแห่งความผิดเท่านั้น (มาตรา 442 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์¹)

สำหรับภาระการพิสูจน์ถึงความจริงหรือประมาทเลินเล่อของจำเลยนั้น โจทก์เสียหายต้องประสบความยุ่งยากอยู่มาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับการกระทำ หรือกเว้นของผู้ผลิตในขั้นตอนการผลิตก็ย่อมเห็นได้ว่าอยู่ในความรู้ของฝ่ายจำเลยผู้ผลิต แต่ฝ่ายเดียว แม้โจทก์จะสามารถพิสูจน์ได้ว่าความเสียหายได้เกิดขึ้นจากสินค้าที่มีอันตราย หรือชำรุดบกพร่องก็จริง แต่ไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าอันตราย, ความชำรุดบกพร่องของสินค้า เกิดได้อย่างไรและบางครั้งการพิสูจน์เช่นนั้นต้องสืบเปลืองค่าใช้จ่ายเป็นจำนวนมาก ค่าสินไหมทดแทนที่จะได้รับอาจไม่คุ้มกับค่าใช้จ่ายที่ลงทุนไป ซึ่งผู้บริโภคส่วนมากมีฐานะค่อนข้างต่ำไม่สามารถลงทุนเพื่อการพิสูจน์เช่นนั้นได้ มีกฎหมายของบางประเทศ เช่น อังกฤษ สหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย อาศัยหลักกฎหมายที่ว่า "res ipsa loquitur" มาช่วยแบ่งเบาภาระการพิสูจน์ของผู้บริโภคในคดีละเมิดโดยประมาทเลินเล่อกฎหมายนี้มีความหมายว่าขอเท็จจริงดังที่ปรากฏอยู่ย่อมแสดงอยู่ในตัวว่าจำเลยควรจะเป็นฝ่ายผิด กล่าวคือตามพฤติการณ์ต่าง ๆ

¹ จิตติ คิงส์กัทธิย์, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ 2 มาตรา 354 ถึง 452 ว่าด้วยมูลแห่งหนี้, หน้า 217-227, พจน ปรุปกคม, คำบรรยายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด, หน้า 188-196, วาริ นาสกุล, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด จักการงานนอกสั่ง ลากมีควรได้, หน้า 130-138.

แสดงให้เห็นว่าไม่มีใครนอกจากจำเลย ผู้ผลิตหรือจำหน่ายเท่านั้นที่จะต้องเป็นผู้รับผิดชอบ และการที่เกิดเหตุเช่นนั้นเกิดความเสียหายขึ้นก็ไม่มีทางสันนิษฐานเป็นอย่างอื่นได้ นอกจากต้องสันนิษฐานว่าเป็นเพราะความประมาทของผู้ผลิตหรือจำหน่ายนั้น ในกรณีเช่นนี้โจทก์มีหน้าที่นำสืบแต่เพียงว่า สินค้ามีความชำรุดบกพร่องก่อให้เกิดความเสียหายแก่ตนเท่านั้น คือนอกจากนั้นเป็นหน้าที่ของผู้ผลิตหรือจำหน่าย จำเลย จะต้องนำสืบว่าเหตุที่เกิดขึ้นนั้นมีสาเหตุเพราะความประมาทของตน ถ้าจำเลยไม่นำสืบหรือนำสืบถึงข้อต่อสู้ไม่ได้ก็ต้องรับผิด¹ แต่สำหรับประเทศเราที่ใช้หลักกฎหมายในระบบประมวลกฎหมาย (Civil Law) จะอาศัยหลัก "res ipsa loquitur" มาใช้เป็นหลักทั่วไปในการพิจารณาคดีประมาทเดินเลื่อไม่ได้ เว้นแต่จะมีบทกฎหมายสันนิษฐานไว้ให้เป็นคุณแก่ผู้เสียหายโดยเฉพาะ ดังความในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 84(2) ที่ว่า "ถ้ามีข้อสันนิษฐานไว้ในกฎหมายเป็นคุณแก่ความผิด ความผิดนั้นต้องพิสูจน์แต่เพียงว่าตนได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขแห่งการที่ตนจะได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐานนั้นครบถ้วนแล้ว" ในเรื่องนี้เห็นได้ว่ามีข้อสันนิษฐานตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดของผู้ผลิต หรือจำหน่ายอยู่ในมาตรา 422 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ว่า ถ้าความเสียหายเกิดจากการฝ่าฝืนบทบังคับแห่งกฎหมายใดอันมีที่ประสงค์เพื่อจะปกป้องผู้อื่นนอกจากจะเป็นการกระทำผิดต่อกฎหมายอันเป็นละเมิดแล้ว มาตรานี้ยังบัญญัติให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า ผู้นั้นเป็นฝ่ายผิดด้วย ถ้ามีข้อแก้ตัวอย่างไรตกเป็นหน้าที่ของฝ่ายนั้นจะต้องนำสืบก่อนซึ่งแก้ตัวได้เพราะมีขอบสันนิษฐานเค็ดขาด ความในมาตรานี้คล้ายคลึงกับบทบัญญัติมาตรา 823 วรรค 2 ของประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน เพราะมาตรา 422 นี้มีที่มาจากกฎหมายเยอรมันในมาตรา 823 วรรค 2 ดังกล่าว² ซึ่งตาม

1 บัญญัติ สุชีวะ, "ประมาท," บทบัญญัติ 21(3) (เมษายน 2506): 295-296.

2 จิตติ คิงส์ทีย์, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ วรรค 2 มาตรา 354 ถึง 452 ว่าด้วยกฏแห่งหนี้, หน้า 237; ไพจิตร บุญพันธ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2522), หน้า 23.

หลักกฎหมายเยอรมันมีการปรับข้อสันนิษฐานความผิด เช่นนี้ ในคดีความรับผิดในทางแพ่งของ ผู้ผลิตหรือจำหน่ายสินค้าบางประเภท เช่น อาหาร ยา เครื่องจักร รถยนต์ ซึ่งมีพระราชบัญญัติเฉพาะเรื่องกำหนดความผิดในทางอาญาของผู้ประกอบการค้าเหล่านี้ไว้ โดยกฎหมายเยอรมันเรียกว่า "Protective law" ผู้ผลิต หรือผู้จำหน่ายที่กระทำการใด ๆ ผ่าฝืนบทบัญญัติกฎหมายเหล่านี้ถือว่ามีความผิดโดยปริยาย ตามกฎหมายไทยก็มีบทบัญญัติในทำนองเดียวกัน อยู่หลายเรื่อง เช่น พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติยา พ.ศ. 2510 พระราชบัญญัติควบคุมมาตรฐานชีววัตถุ พ.ศ. 2483 พระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ. 2518 และที่เกี่ยวกับสินค้าประเภทอุตสาหกรรมที่มีพระราชกฤษฎีกากำหนดให้ต้อง เป็นไปตามมาตรฐานแล้วก็มีพระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม พ.ศ. 2511 ควบคุมอยู่ บทกฎหมายเหล่านี้ย่อมมีวัตถุประสงค์เพื่อปกป้องคุ้มครองความปลอดภัยของผู้บริโภค ผู้ใช้สินค้า เห็นได้จากเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติเหล่านี้ ถ้าผู้ผลิต ผู้จำหน่าย ตลอดจน ผู้ส่งสินค้าในประเภทดังกล่าวนี้ เขามาจำหน่าย ผ่าฝืนบทกฎหมายตามพระราชบัญญัติเหล่านี้อันมีวัตถุประสงค์เพื่อปกป้องคุ้มครองผู้บริโภค (ผู้ได้รับความเสียหาย) ก็สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเขามีส่วนผิด ผู้เสียหายมีการนำสืบเพียงว่า การกระทำของผู้ผลิต ผู้จำหน่าย ผู้ส่งเขา จำเลยนั้นฝ่าฝืนกฎหมาย และกฎหมายนี้มีที่ประสงค์ปกป้องตนซึ่งเป็นผู้บริโภคสินค้า เช่นนั้น และตนได้รับความเสียหายเป็นผลจากกรรฝ่าฝืนของจำเลยดังกล่าว ก็เพียงพอ หลักเกณฑ์ในมาตรา 420 ที่ว่ามีการกระทำโดยผิดกฎหมายโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อเป็นอันสันนิษฐานไว้ตามมาตรานี้ โจทก์ไม่ต้องพิสูจน์ ตัวอย่าง เช่น จำเลยผู้ชาย ขายยาซึ่งเป็นยาพิษให้ผู้ชายโดยไม่ปิดป้ายว่าเป็นยาอันตรายตามกฎหมาย ผู้ชายกินยานั้นแล้วถึงแก่ความตาย จำเลยต้องรับผิด เพราะตามพระราชบัญญัติฉบับที่ 3

¹ จิตติ กิ่งศักดิ์, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ 2 มาตรา 354 ถึง 452 ว่าด้วยมูลแห่งหนี้, หน้า 237, ไพจิตร ปุณฺณพันธ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด, หน้า 23-24, เสนีย์ ปราโมช, ม.ร.ว., ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและหนี้, เล่ม 1, หน้า 630.

พ.ศ. 2522 มาตรา 25(3)(ข) และมาตรา 16(5) กำหนดให้ผู้ผลิตหรือผู้ขายยา ต้อง
 จัดให้มีฉลากแสดงไว้ที่ภาชนะ และหีบห่อบรรจุยา และในฉลากต้องแสดงคำว่า "ยาอันตราย"
 ด้วยอักษรสีแดง เห็นได้ชัดในกรณีเป็นยาอันตราย ทั้งนี้กำหนดเพื่อคุ้มครองความปลอดภัยของ
 ผู้บริโภค ผู้ใช้ยา เมื่อจำเลยฝ่าฝืนบทบัญญัติเช่นนี้ ทำการขายยาพิษโดยไม่ปิดป้ายว่าเป็น
 ยาอันตราย ผู้ใช้ยา กินเข้าไปแล้วได้รับอันตรายถึงตาย จำเลยก็ถูกสันนิษฐานว่าได้กระทำโดย
 ผิดกฎหมายโดยจงใจหรือประมาท เมื่อผู้เสียหายพิสูจน์ถึงความเสียหายที่ได้รับ เป็นผลจาก
 การฝ่าฝืนของจำเลยแล้ว จำเลยก็ต้องรับผิดชอบในกรณีใหม่ทดแทนแก่โจทก์ เว้นแต่เขา
 จะสามารถพิสูจน์ถึงข้อต่อสู้ยกเว้นความรับผิดได้ อย่างไรก็ตามกรณีเช่นนี้จะมีผลบังคับเพียงใด
ขึ้นอยู่กับว่า ศาลในคดีความรับผิดในการผลิตและการจำหน่ายสินค้าจะวินิจฉัยตีความว่า การ
กระทำฝ่าฝืนบทกฎหมายตามพระราชบัญญัติต่าง ๆ เกี่ยวกับสินค้า เป็นการกระทำฝ่าฝืนบท
กฎหมายที่มีที่ประสงค์เพื่อปกป้องคุ้มครองโจทก์ผู้บริโภคตามความหมายของมาตรา 422 หรือ
ไม่ เพราะเพียงการกระทำฝ่าฝืนบทกฎหมายมิได้หมายความว่า เป็นการฝ่าฝืนบทกฎหมายอัน
 มีวัตถุประสงค์เพื่อปกป้องคุ้มครองบุคคลอื่นเสมอไป¹

ในคดีละ มีอในทางแพ่งนี้ ผู้ผลิตหรือจำหน่ายอาจไม่ต้องรับผิด ถ้าสามารถพิสูจน์
 ได้ว่าเขามีได้กระทำโดยจงใจหรือประมาท เลินเล่อโดยผิดกฎหมายต่อโจทก์ หรือว่าการกระทำ
 ของเขามีได้เป็นเหตุให้เกิดความเสียหายต่อโจทก์ หรือว่าความเสียหายนั้นเป็นผลจากการ
 กระทำของบุคคลอื่นหรือตัวผู้เสียหายเอง ถ้าพิสูจน์ได้ดังนี้แล้ว เขาก็ไม่ต้องรับผิด แต่กรณีที่มีการ
 กระทำของเขามีส่วนร่วมกับการกระทำของบุคคลอื่น หรือผู้เสียหายก่อให้เกิดความเสียหาย
 ขึ้นด้วยกัน ผู้ผลิตหรือจำหน่ายคงต้องรับผิดอยู่บ้าง เท่าจำนวนตามสัดส่วนแห่งความผิดของตน
 เว้นแต่เมื่อความผิดของเขามีส่วนเพียง เล็กน้อย เมื่อเทียบกับความผิดของโจทก์ซึ่งร้ายแรงมาก
 เท่านั้น กรณีเช่นนี้ศาลอาจไม่คำนึงถึงความผิดของจำเลย และไม่วินิจฉัยให้จำเลยใช้ค่า
 เสียหายเลยก็ได้ พิจารณาตัวอย่างจากหน้า 220 เรื่องผู้ร้องชื้อยาฆ่าเชื้อราจากบริษัท เซลล์

¹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1137/2509, 1098/2496, 1431/2498, 1169-1170/2509

และกล่าวหาว่าผู้ผลิตประมาทเลินเล่อในการบรรจุกล่องจึงมีมาหาพยานอยู่ ซึ่งเมื่อผู้ร้องนำไปใช้ ทำให้ตนพุทธรักษาของตนตายไปมากมาย ในกรณีนี้ บริษัทผู้ผลิตอาจต่อสู้ไต่สวน ยาทินำออกขาย บริษัทที่มีการควบคุมคุณภาพ (Quality control) ยางพาราทั้งหมดใช้คนบรรจุ เมื่อบรรจุแล้วจะนำเขาห้อง lab เพื่อ Sampling กรณีที่ยาฆ่าเชื้อราและยาฆ่าแมลงจะบรรจุผิดกล่องจึงเป็นไปได้ ความเสียหายมิได้เป็นเพราะความผิดของบริษัทผู้ผลิตแต่อย่างใด บริษัทจึงไม่ต้องรับผิดชอบ หรืออาจหลุดพ้นความรับผิดชอบถ้าพิสูจน์ได้ว่า ความเสียหายที่ตนพุทธรักษาตายไปนั้นเป็นเพราะความผิด, ความประมาทเลินเล่อของผู้เสียหายเองที่ไปภาชนะบรรจุยาผิดชนิดแล้วไม่ไต่สวนให้สะอาดนำมาบรรจุยาฆ่าเชื้อราผิดคนพุทธรักษาหรือกรณีต่อสู้ว่าผู้เสียหายมีส่วนผิดอยู่ด้วย เช่น แมวจะมียาชนิดชนิดปนมาด้วย 1 กล่อง แต่กลับกล่าวว่าเป็นความผิดของผู้เสียหายด้วย ที่ก่อนใช้ไม่ไต่สวนกล่อง, ฉลากให้ดูแล้วว่าเป็นยาอะไร คำอ้างของผู้เสียหายว่าไต่สวนมาตั้งแต่ตอนที่ 4 และไต่สวนโดยยานิติกรเป็นประจำ จึงไม่ไต่สวนกล่องก่อนผสมยานั้นฟังไม่ขึ้น กรณีที่ต่อสู้ไต่สวนเป็นความผิดของผู้เสียหายที่อาจเกิดขึ้นได้อีกประการหนึ่ง คือ ผู้ใช้สินค้าไม่ใช้ตามวิธีที่ผู้ผลิตหรือจำหน่ายตั้งใจให้ใช้ หรือแนะนำให้ใช้หรือใช้โดยเกินเลย จึงเป็นผลให้เกิดความเสียหายขึ้น เช่นผู้ผลิต หรือจำหน่ายไม่ต้องรับผิดชอบ เพราะเขาได้ให้คำแนะนำในการใช้สินค้านั้นอย่างเพียงพอแล้ว ผู้ผลิต ผู้จำหน่ายยอมผูกพันรับผิดชอบเฉพาะความเสียหายที่เกิดจากการใช้สินค้านั้นตามปกติเท่านั้น ส่วนตัวอย่างเกี่ยวกับกรณีความเสียหายเป็นเพราะความผิดของบุคคลภายนอกที่แทรกเข้ามา ก็เช่น ในคดีฟ้องผู้ผลิตยาให้รับผิดชอบ ถ้าปรากฏว่าความเสียหายเกิดจากอันตรายของยาที่เกิดแก่มนุษย์โลกมีสาเหตุจากคำแนะนำของแพทย์ที่ไม่ถูกต้องเท่านั้น ผู้ผลิตก็ไม่ต้องรับผิดชอบ เพราะเขามีส่วนก่อให้เกิดอันตราย แต่เป็นเพราะความผิดของบุคคลที่สาม แต่หากอันตรายนั้นเกิดจากทั้งตัวสินค้าที่ผลิตขึ้นเป็นความผิดของผู้ผลิตและทั้งความผิดของแพทย์ซึ่งเป็นบุคคลที่สามด้วย ผู้ผลิตก็จะต้องรับผิดชอบ เช่น เคมีโดยรับผิดชอบตามส่วนแห่งความผิดของตน นอกจากขอต่อสู้คดีกล่าวมาแล้ว ผู้ผลิตหรือจำหน่ายอาจอ้างได้อีกประการหนึ่งได้แก่ "ความยินยอมของผู้เสียหาย" "Volenti Non Fit Injuria" ซึ่งหมายความว่า ความยินยอมไม่ทำ

¹ กล่อม อิศรพันธ์, "หลักทั่วไปว่าด้วยความรับผิดทางละเมิด" วิทยานิติพนธ์นิติศาสตร์-มหาบัณฑิต แผนกวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2497, หน้า 61 ; Marut Bunnag, "Products Liability of the Pharmaceutical Industry of Thailand, " Law Journal of Marut Bunnag International Law Office 5(1)(1976):18.

ให้เป็นละเมิด ทั้งนี้เพราะเมื่อผู้เสียหายสมัครใจยอมเสี่ยงต่ออันตราย หรือความเสียหายใด ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นได้แล้ว เมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นแก่ตนก็ย่อมจะเรียกร้องให้อีกฝ่ายต้องรับผิดชอบ ต่อค้นหาได้ไม่ ซึ่งหลักกฎหมายไทยมิได้กล่าวถึงเรื่องนี้ไว้โดยตรงแต่ตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกา¹ และตามความเห็นของนักกฎหมายผู้สื่อข่าวส่วนใหญ่เห็นว่านำหลักการนี้มาใช้ปรับกับกรณีละเมิด ตามกฎหมายไทยได้ ทั้งนี้ทั้งในกรณีความเสียหายต่อร่างกายและทรัพย์สิน² แต่มีข้อจำกัดผล ของความยินยอมอยู่บางตามความในมาตรา 373 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ว่า "ความ ตกลงทำไว้ล่วงหน้าเป็นข้อความยกเว้นมิให้ลูกหนี้ต้องรับผิดชอบเพื่อถอนหนี้ หรือความประมาทเลิน- เลออย่างร้ายแรงของคณัน ทานว่าเป็นโมฆะ" และนอกจากนั้นความยินยอมนี้จะไม่เป็นผลถ้า เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ตามความในมาตรา 113 และ ตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1403/2508 ซึ่งวินิจฉัยไว้ว่า "ความยินยอมของผู้เสียหายให้ผู้ใดกระ- ทำการที่กฎหมายบัญญัติเป็นความผิดนั้น ถ้าความยินยอมนั้นไม่ขัดต่อความสำนึกในศีลธรรมอันดี และมีอยู่จนถึงขณะกระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิดแล้ว ความยินยอมนั้นเป็นข้อยกเว้น มิให้การกระทำนั้นเป็นความผิดขึ้นได้" อนึ่งความยินยอมของผู้เสียหายนั้นเป็นคนละเรื่องกับการ ที่ผู้เสียหายมีส่วนผิดอยู่ด้วย กรณีที่ผู้เสียหายมีส่วนผิดอยู่ด้วยนั้นอาจมีผลเพียงได้ลดค่าเสียหายที่ ต้องชำระ แต่กรณีผู้เสียหายสมัครใจยินยอมต่อความเสียหายมีผลให้การกระทำของจำเลยไม่ เป็นละเมิดเลยที่เดียว³ ผู้ลิดหรือจำหนายจึงกระทำการนั้นจึงไม่ต้องรับผิด ความยินยอมของ ผู้เสียหายนี้อาจจะทำโดยแจ้งชัด เช่น ทำเป็นสัญญาไว้ หรือถือว่าให้ความยินยอมโดยปริยายก็เป็นได้

¹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 63/2510, 713/2512, 714/2512

² บัญญัติ สุธีระ, "ประมาท" บทบัญญัติ 21(2) (เมษายน 2506) : 269-298 ;

ไพจิตร บุญพันธ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด, หน้า 19 - 21;

พจน ปุณฺณาคม, คำบรรยายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ความละเมิด, หน้า 58 - 60.

³ ไพจิตร บุญพันธ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด

หน้า 19; พจน ปุณฺณาคม, คำบรรยายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ความละเมิด, หน้า 42.

เช่น ผู้เสียหายรู้ว่าสินค้านั้นชำรุดบกพร่องอาจเกิดอันตรายแก่ตนหรือผู้อื่นได้ก็ยังสามารถนำมาใช้หรือบริโภคต่อไป ถือว่ายินยอมเสี่ยงภัยแห่งความเสียหายนั้นเองโดยปริยาย

อนึ่งตามหลักกฎหมายละเมิด ผู้เสียหายคนใดที่ได้รับการเสียหายจากสินค้าก็อาจดำเนินคดีได้ผู้ผลิต, ผู้จำหน่ายรับผิดชอบในทางละเมิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ตนได้ ไม่จำกัดว่าจะเป็นผู้ซื้อ ผู้บริโภค ผู้ใช้สินค้า หรือบุคคลภายนอกที่ได้รับการผลจากสินค้าก็ได้

ความรับผิดเกิดความเสียหายในทางละเมิดที่เกี่ยวกับสินค้า ที่ว่าเป็น "ความรับผิดเกิดความเสียหาย" นั้น หมายความว่า แม้ที่ต้องรับผิดไม่มีความจงใจ หรือประมาทเลินเล่อก็ยังคงรับผิด¹ คือเป็นความรับผิดแม้ไม่มีความผิด ที่เกี่ยวกับความรับผิดในความเสียหายที่เกิดจากสินค้า เกิดจากสิ่งของนั้น ก็มีบทบัญญัติในเรื่องความรับผิดเกิดความเสียหายตามความในมาตรา 437 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ซึ่งบัญญัติไว้ว่า "บุคคลผู้มีไว้ในครอบครองของตนซึ่งทรัพย์สินอันเป็นของ เกิดอันตรายได้โดยสภาพหรือโดยความมุ่งหมายที่จะใช้ หรือโดยอาการกลไกของทรัพย์สินนั้น จะต้องรับผิดชอบเพื่อการเสียหายอันเกิดแต่ทรัพย์สินนั้น เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่า การเสียหายนั้นเกิดแต่เหตุสุดวิสัย หรือเกิดเพราะความผิดของผู้ต้องเสียหายนั้นเอง" บทกฎหมายนี้เป็นการสันนิษฐานความผิดในส่วนของผู้ครอบครองทรัพย์สินอันตราย โดยไม่คำนึงว่าเขามีความตั้งใจละเมิดหรือได้ประมาทเลินเล่อในการที่ทรัพย์สินนั้นก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นหรือไม่ก็ตาม ทั้งนี้ท่านอาจารย์ ไพจิตร ได้ให้ความเห็นว่า² เหตุที่มีบทบัญญัติ เช่นนี้ให้บุคคลต้องรับผิดในการกระทำของวัตถุสิ่งของก็โดยที่มีแนวความคิดว่า บุคคลอาจมีส่วนผิดอยู่ควยในการที่เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น หรือมีความบกพร่องในการควบคุมดูแล จึงเกิดความเสียหาย

¹ ไพจิตร ปุณฺณพันธ์, คำอธิบายกฎหมายเฉพาะเรื่อง: ประมวลกฎหมายอาญาลักทรัพย์โดยใช้อบายมีได้หรือไม่และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ข้อสันนิษฐานความผิดทางกฎหมาย (กรุงเทพฯ: แสงทองการพิมพ์, 2517), หน้า 53.

² เรื่องเดียวกัน., หน้า 45.

หายแก่บุคคลอื่น

สิ่งของซึ่งก่อให้เกิดความรับผิดชอบตามมาตรา 437 เพราะก่อความเสียหายนั้นหาใช่สิ่งของทุก ๆ ชนิดดังเช่นในกฎหมายฝรั่งเศสไม่ ตามกฎหมายฝรั่งเศสเห็นว่า นิยาม "ทรัพย์สินอันตราย" นั้นไม่แน่นอนเพราะทรัพย์สินทุกชนิดย่อมจะเป็นของที่เกิดอันตรายได้มากบ้าง น้อยบ้าง เป็นลำดับกันอยู่ จะแยกให้เด็ดขาดลงไปว่าอย่างหนึ่ง เป็นของที่เกิดอันตรายได้ ส่วนอีกอย่างหนึ่ง เป็นของที่ไม่เกิดอันตรายได้เลย เป็นเรื่องที่ยากยิ่ง¹ แต่ตามกฎหมายไทยนั้นบัญญัติความรับผิดชอบเด็ดขาดเฉพาะทรัพย์สินเป็นของที่เกิดอันตรายได้ และได้จำแนกทรัพย์สินอันทรายนี้ออกเป็น 3 ประเภท คือ สิ่งของที่เป็นอันตรายโดยสภาพ เช่น ลูกกระเบิด ท่อแก๊ส น้ำมัน-เบนซิน กระแสไฟฟ้า หม้อน้ำของโรงงาน สิ่งของที่เกิดอันตรายได้โดยความมุ่งหมายที่จะใช้ เช่น ยาพิษ และสิ่งของที่เกิดอันตรายได้โดยอาการกลไกของทรัพย์สินนั้น เช่น เครื่องจักร-กลต่าง ๆ บันจัน เครื่องจักร เครื่องยนต์ เป็นต้น และกรณีที่กฎหมายสันนิษฐานให้ผู้มีไว้ในความครอบครองซึ่งทรัพย์สินเหล่านี้รับผิดชอบก็เพื่อให้ผู้ครอบครองระมัดระวังดูแลไม่ให้ทรัพย์สินนั้นไปก่อความเสียหายต่อผู้อื่น เพราะเป็นทรัพย์สินที่อาจก่อให้เกิดอันตรายได้ง่าย

กรณีที่ผู้ครอบครองจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดจากทรัพย์สินของนั้น ความเสียหายต้องเกิดแก่สภาพอันตราย หรือจากการใช้ หรือโดยอาศัยอาการกลไกของทรัพย์สินนั้น คือ ต้องมีความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเหล่านี้กับความเสียหายตามหลักเรื่องเหตุกับผล ซึ่งเป็นเรื่องให้ผู้เสียหายจะต้องพิสูจน์ แต่การพิสูจน์เช่นนี้ผู้เสียหายไม่มีภาระหนักมากเหมือนกับต้องพิสูจน์ การกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อของจำเลยผู้ทำละเมิด ในกรณีนี้ผู้เสียหายพิสูจน์เพียงว่าตนได้รับความเสียหายจากทรัพย์สินอันทรายนั้น และทรัพย์สินนั้นจำเลยเป็นผู้ครอบครองก็เพียงพอแล้ว ไม่ต้องพิสูจน์ความผิดในส่วนของจำเลยไม่ว่าเป็นการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ความรับผิดชอบตามมาตรา 437 นี้ผู้ที่ต้องรับผิดชอบได้แก่ ผู้มีไว้ในครอบครองซึ่งสิ่งของนั้น ดังนั้นกรณีที่เป็นผู้ชาย เช่น รานชายยา ชายสาวหนีไปแล้ว ผู้ซื้อ

¹ จีค เกรซรูปุตร, หลักกฎหมายแพ่งลักษณะละเมิด, โครงการตำรา ชุดตำราลำดับที่ (มปท., 2518), หน้า 243-244.

เอาไปให้ใครกินถึงตาย ย่อมไม่มีความรับผิดชอบตามมาตรา 437 เพราะไม่ได้ครอบครองต่อไปแล้ว ในเรื่องนี้ท่านอาจารย์เสนีย์ ปราโมช เห็นว่า¹ ถ้าความในมาตรา 437 วรรค 2 นี้กำหนดให้ผู้ควบคุมสิ่งของต้องรับผิดชอบ ร้านขายยา ก็อาจต้องรับผิดชอบ เพราะเป็นผู้ควบคุมการขายสารนั้น อาจารย์วงษ์ วีระพงษ์ ก็ได้ให้ตัวอย่างไว้เช่นกันว่า² ผู้ที่เก็บของ, ความคุมของที่อาจเกิดอันตรายได้ซึ่งควรจะรู้ว่าจะมีใครใช้ และได้รับอันตราย เขาต้องรับผิดชอบ เช่น เด็กวัยรุ่นหลายคนได้เอาเหยือกมาซื้อ กรด hydrofluoric ที่ร้านจำหน่าย ถูกจ้างของจำเลยเอากรดใส่เหยือก แล้วหมุนจุกปิดทันทีโดยไม่ปล่อยให้แก๊สระเหยออกมา 1-2 ชั่วโมงก่อน ขาดดับเหยือกก็ระเบิด ทำให้เกิดบาดเจ็บและการตาย จำเลยต้องรับผิดชอบ ดังนั้นตามความในบทบัญญัติ มาตรา 437 นี้ ผู้ผลิตหรือผู้ขายหากมิใช่ผู้ครอบครองทรัพย์สินก็ไม่มีความรับผิดชอบ เด็กขาดตามหลักกฎหมายนี้ มีอยู่กรณีหนึ่งที่ผู้ผลิตหรือจำหน่ายเป็นผู้ครอบครองทรัพย์สินอันตรายด้วยซึ่งอาจต้องรับผิดชอบตามหลักนี้ได้ คือ ผู้ผลิตและจำหน่ายกระแสไฟฟ้า ทั้งนี้มีคำพิพากษาของศาลฎีกาหลายเรื่องได้วินิจฉัยไว้ให้ผู้ผลิตและจำหน่ายกระแสไฟฟ้ารับผิดชอบตามมาตรา 437 นี้ เช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1869/2492 478/2523 และ 529/2523

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1869/2492 (ระหว่างนายวงน โจทก์ บริษัทเดียววงเฮง จำกัด จำเลย) ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า กระแสไฟฟ้าที่จำเลยจัดให้มีขึ้นเพื่อจำหน่ายเป็นของที่เกิดอันตรายได้โดยสภาพ ผู้ครอบครองต้องรับผิดชอบถ้าทำให้เกิดความเสียหายขึ้นตามมาตรา 437 วรรค 2 และศาลยังวินิจฉัยว่า กิจกรรมที่ผู้ครอบครองสิ่งของอันตรายเพื่อการค้า เช่น กิจกรรมจำหน่ายกระแสไฟฟ้านี้ควรจะทำหลายประการทั้งหน้าที่จะต้องระมัดระวังป้องกันมิให้ทางมะพร้าวหรือกิ่งไม้หักมาโดนสายที่พาดไปตามทางหลวงก่อให้เกิดอันตรายแก่ประชาชน การใช้สายไฟฟ้าชารุกไม่มียางหุ้มหรือไม่มีสวิชต์ตรวจสอบตราคุณภาพในเวลานับสมควรให้สมกับหน้าที่บริการสาธารณะของจำเลย ที่สำคัญคือจำเลยมีหน้าที่ป้องกันมิให้สายไฟฟ้าอันตรายมา ถูกคน ในคดีนี้ปรากฏว่าจำเลยไม่มีเครื่องมือที่จะทำให้รู้ว่าสายไฟฟ้าขาดที่ไหน

¹ เสนีย์ ปราโมช, ม.ร.ว., ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและหนี้, เล่ม 1, หน้า 654.

² วงษ์ วีระพงษ์, คำอธิบายลักษณะละเมิด, หน้า 300.

คือ สวิตช์และขั้ววน เป็นการบกพร่องในการระมัดระวังอย่างผู้มีอาชีพจำหน่ายกระแสไฟฟ้าอย่างหนึ่งแล้ว สายไฟฟ้าขาดมาตั้งแต่หลายชั่วโมง ทั้งที่ปรากฏว่าคณันมีพายุจุกก็ไม่ออกตรวจตรา ทอดทิ้งให้สายขาคอยบนถนนเป็นการละเลยไม่ทำให้ดีในอาชีพของตน

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 478/2523 (ระหว่างนางช้อย คักค์แก้ว หรือโสมเพชรพ โจทก์ องค์กรไฟฟ้าส่วนภูมิภาค จำเลย) ข้อเท็จจริงมีว่า จำเลยเป็นผู้จำหน่ายและครอบครองกระแสไฟฟ้าซึ่งพาดสายไปตามถนน มีหน้าที่ที่จะต้องระมัดระวังมิให้สายไฟฟ้าชำรุดบกพร่องอันจะเกิดอันตรายแก่ประชาชน เมื่อจำเลยละเลยไม่ตรวจตราดูแลแก้ไขให้สายไฟฟ้าอยู่ในสภาพที่คือยุดตลอดเวาจนจนเกิดมีการตายเพราะถูกกระแสไฟฟ้า จึงไม่ใช่เหตุสุดวิสัย จำเลยจึงต้องรับผิดชอบ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 529/2523 (ระหว่างนายสันตัก มนต์ประสิทธิ์ โจทก์ องค์กรไฟฟ้าส่วนภูมิภาค จำเลย) ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า กระแสไฟฟ้าเป็นทรัพย์สินอันเกิดอันตรายได้โดยสภาพซึ่งการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจำเลยผู้ผลิตและจำหน่ายเป็นผู้มีไว้ในครอบครอง จะต้องรับผิดชอบเพื่อการเสียหายที่เกิดขึ้นตามมาตรา 437 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ คำพิพากษาศาลฎีกาเหล่านี้ ไม่ว่างฎีกาที่ 1869/2492 และ 472/2523 แม้จะอ้างหลักกฎหมายมาตรา 437 เป็นหลักวินิจฉัยให้จำเลยรับผิดชอบ แต่ศาลยังกลับไปอ้างถึงหน้าที่ต้องระมัดระวังของจำเลย ทำให้อาจเข้าใจผิดได้ว่าความรับผิดชอบตามมาตรา 437 นี้ ผู้ครอบครองทรัพย์สินอันตรายต้องมีความจริงใจ หรือประมาทด้วยจึงจะต้องรับผิดชอบ ซึ่งความจริงมิใช่เช่นนั้น ดังกล่าวมาแล้ว ที่ศาลอ้างถึงเหตุความไม่ระมัดระวังดังกล่าวนี้ก็เพื่อหักล้างข้อต่อสู้ของจำเลยที่ว่าเป็นเหตุสุดวิสัยเท่านั้น แต่ถาพิจารณาจากคำพิพากษาศาลฎีกาอีก 2-3 เรื่อง จะเห็นได้ว่าความคึกของศาลไทยยังคงยึดมั่นอยู่กับหลักเกณฑ์ที่ว่า ความรับผิดชอบละเมิดตั้งอยู่บนมาตรฐานของความผิดตั้งแต่ไหนแต่ไรมา ซึ่งมีความไม่เอียงที่จะไม่นำหลักความรับผิดชอบเด็ดขาดตามมาตรา 437 นี้มาใช้ ทั้ง ๆ ที่เป็นกรณีตามมาตรานี้ เช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 963/2467, 408/2478 แต่กลับไปใช้หลักละเมิดทั่วไปตามความใน มาตรา 420 ซึ่งผู้ละเมิดจะต้องมีความจริงใจหรือประมาทเลินเล่อทำผิดโดยผิดกฎหมาย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 963/2467 (ระหว่าง หมิ่นทองทวีรามภร โจทก์ นายซังเย็ก นางเหลน จำเลย) คดีนี้จำเลยเอาชวคนำมะเนียบรรจุนำกรรคกำมะถันวางไว้ที่พื้นห้องโรง

ทำน้ำมะเน็ค เด็ก ๆ รวมทั้งบุตรโจทก์เข้าไปเล่นในโรงงานทำน้ำมะเน็ค บุตรโจทก์ยก
ชวคน้ำกรรตซึ่งหลงเข้าใจว่าเป็นน้ำมะเน็คจะดื่ม น้ำกรรตหกกราดตัวเป็นแผลสาหัส ต่อมา 20
วันถึงแก่ความตาย โจทก์ฟ้องเรียกค่าเสียหาย ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า จำเลยปล่อยให้เด็กเข้า
ไปเล่นในโรงทำน้ำมะเน็คของจำเลยอยู่เสมอซึ่งรู้หรือควรรู้ว่าเป็นที่กีดอันตราย ชำยังเอา
ชวคน้ำกรรตตั้งทิ้งไว้บนพื้นโดยไม่ระมัดระวัง เพราะเป็นของที่อาจทำอันตรายต่อร่างกายและ
ชีวิตมนุษย์ได้ วินิจฉัยว่าจำเลยเป็นผู้ประมาทเดินเลอไกลกับเหตุต้องรับผิดชอบเหตุที่เกิดขึ้น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 408/2478 (ระหว่าง กรมพระคลังข้างที่ โจทก์ บริษัทไซโกบี-
แวกคั่นคอปอเรชั่น จำเลย) ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า น้ำมันเบนซินเป็นของเกิดอันตรายได้โดย
สภาพ คดีนี้ลูกจ้างของจำเลยตอท่อสูบน้ำมันจากรถใส่ถังใต้ดินของร้านจำหน่ายน้ำมัน แต่มี
เตาตั้งเชื่อมยาวห่าง 4 เมตร ใช้น้ำมันระเหยทำให้เกิดไฟไหม้ ศาลฎีกาเห็นว่า เจ้าของ
ร้านน้ำมันต้องรับผิดชอบ ไม่ใช่บริษัทจำเลย เพราะมีหลักกฎหมายว่า บุคคลที่ก่อให้เกิดการกระ-
ทำขึ้นบนทรัพย์สินของผู้อื่น หากมิได้ใช้ความระมัดระวังตามควรและเกิดอันตรายขึ้นผู้นั้นต้อง
รับผิดชอบตามมาตรา 420 โดยไม่ต้องคำนึงว่าคนทำเองหรือให้ผู้อื่นทำ คดีนี้ความรับผิดชอบใน
การย้ายเตาไฟหรือดับไฟหรือดับไฟก่อนน้ำมันระเหยตกอยู่แถวร้านจำหน่ายน้ำมันต้องใช้ความ
ระมัดระวังเป็นพิเศษ

ท่านอาจารย์พจน์ ปุษปาคมกล่าวว่า¹

คำพิพากษาศาลฎีกาฉบับนี้เป็นตัวอย่างในข้อที่ว่าน้ำมันเบนซินเป็นทรัพย์สินอันตราย แต่การวินิจฉัย
ความรับผิดชอบได้รับคำคำหุ้จากนักกฎหมายว่ามีได้วินิจฉัยตามหลักในมาตรา 437 ซึ่งมีบัญญัติ
เป็นลายลักษณ์อักษรอยู่แล้ว จะใช้หลักกฎหมายอื่นมาเพิ่มเติมหาถูกต้องไม่.....
คดีนี้น้ำมันอยู่ในความครอบครองของจำเลย เพราะรถบรรทุกน้ำมันเป็นของจำเลย ๆ
ต้องรับผิดชอบตามมาตรา 437 กรณีนี้ไม่ใช่เหตุสุดวิสัย เพราะลูกจ้างของจำเลยค้างหาก
ประมาท ไม่ควรจะถายน้ำมันในเมื่อมีเตาไฟอยู่ใกล้ ไม่ได้ใช้ความระมัดระวัง ส่วน
โจทก์มิได้กระทำความผิดอะไรด้วย เพราะเป็นเจ้าของกิจการจึงไม่มีเหตุผลที่จำเลยนั้นจะพ้นความ
รับผิดชอบ .....

ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า ตามกฎหมายไทยหลักความรับผิดชอบเด็ดขาดของผู้ครองทรัพย์สิน
อันตรายตามความในมาตรา 437 นี้ยังไม่เป็นที่มั่นคง ไม่แน่นอนว่าจะได้รับการนำมา

¹ พจน์ ปุษปาคม, คำบรรยายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด,

ใช้โดยทั่วไป และแม้จะใช้บทบัญญัติตามมาตรา 437 นี้ได้อย่างดี แต่ความรับผิดชอบก็ตกอยู่กับผู้ผลิต หรือจำหน่ายสินค้า ซึ่ง เป็นทรัพย์สินตราที่แทบจะอาศัยหลักเกณฑ์ตามมาตรา 437 ไม่ได้เลย เพราะส่วนมากผู้ผลิตหรือจำหน่ายมิใช่ผู้ครอบครองทรัพย์สินตรา นั้น ท่างที่จะทำได้ ในกรณีผู้ได้รับความเสียหาย เป็นบุคคลภายนอกก็อาจเรียกร้องการชดเชยในความเสียหายที่เกิด จากสินค้าอันตราจากผู้ครอบครองซึ่งอาจ เป็นผู้ซื้อสินค้า) ได้โดยอาศัยประโยชน์จากมาตรา 437 เมื่อผู้ครอบครองได้จ่ายค่าสินไหมทดแทนแก่บุคคลภายนอกไปแล้ว ก็อาจจะมาเรียกร้อง เอาจากผู้ขายสินค้า หรือผู้ผลิตได้ โดยอาศัยหลักความรับผิดชอบทั่วไป ในทางสัญญาหรือละเมิด ซึ่งจะเห็นได้ว่าเป็นการดำเนินคดีหลายครั้งหลายหนในความเสียหายที่เกิดขึ้นครั้งเดียว ซึ่ง ก่อให้เกิดความสิ้นเปลืองทั้ง เวลาและเงินทอง และประสบปัญหายุ่งยากในการดำเนินคดีด้วย ดังนั้นกฎหมายของบางประเทศจึงกำหนดให้ผู้ผลิตหรือจำหน่ายต้องรับผิดชอบเกิดความเสียหายจากสินค้าโดยไม่คำนึงถึงความสัมพันธ์ในทางสัญญาและไม่ใส่ใจถึงความผิดใน ส่วนของผู้ผลิตหรือจำหน่ายด้วย เพราะสันนิษฐานแล้วว่ามีอยู่ ฝ่ายผู้ผลิตหรือจำหน่ายกลับต้อง เป็นฝ่ายที่มีการระงับข้อพิพาทประสงค์จะปลดเปลื้องความรับผิดชอบของตน ในประ-
เทศไทยไม่มีกฎหมายรับรองหลักเกณฑ์ความรับผิดชอบเช่นนี้เป็นการทั่วไป ซึ่งถือว่า
ผู้ผลิตหรือจำหน่ายรับประกันโดยปริยายต่อผู้บริโภค, ผู้ใช้ประชาชนโดยทั่วไปว่าสินค้าต้อง
ปลอดภัย อย่างไรก็ตามท่านอาจารย์มารุต บุนนาคได้ให้ความเห็นไว้ว่า¹ โดยหลักแล้ว ย่อมสามารถแสดงได้ว่า โดยธรรมชาติของสินค้าประเภทใด ๆ ประชาชนทั่วไปซื้อสินค้านั้น เพราะมีความเชื่อในคุณภาพและความปลอดภัยของสินค้า ดังนั้นก็อาจได้ว่าหลักเกณฑ์ความ รับผิดชอบหรือการรับประกันโดยปริยายดังกล่าวนี้ควรจะได้รับ การยอมรับโดยศาล ทั้งนี้ โดยอาศัยข้อสันนิษฐานตามมาตรา 4 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ว่า "อันกฎหมายนั้น ท่านว่าต้องใช้ในบรรดากรณีซึ่งต้องด้วยบทบัญญัติใด ๆ แห่งกฎหมายตามตัวอักษร หรือตาม ความมุ่งหมายของบทบัญญัตินั้น ๆ วรรค 2 เมื่อใดไม่มีบทกฎหมายที่จะยกมาปรับคดีได้ ท่าน ให้วินิจฉัยคดีนั้นตามคลองจารีตประเพณีแห่งท้องถิ่น วรรค 3 ถ้าและไม่มีจารีตประเพณี

¹ Marut Bunnag, "Products Liability of the Pharmaceutical Industry of Thailand," Law Journal of Marut Bunnag International Law Office 5(1)(1976):17.

เช่นว่านั้น ท่านให้วินิจฉัยคดีอาศัยเทียบเคียงบทกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่ง และถ้าบทกฎหมาย เช่นนี้ไม่มีด้วยไซ้ ท่านให้วินิจฉัยคดีนั้นตามหลักกฎหมายทั่วไป นอกจากนี้ยังมีผู้สนับสนุนว่าสมควรนำหลักความรับผิดชอบเกิดจากในทางละเมิดมาใช้ในคดีความรับผิดในสินค้าประเภทยาและอาหาร เพราะสินค้าประเภทเหล่านี้ไม่เข้ามาตรฐานมีอยู่มากมาย และก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้บริโภคได้ง่ายและเสมอ ๆ โดยกรณีนี้ผู้ผลิตสมควรต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ผู้บริโภคโดยเด็ดขาด และรับผิดชอบแม้ว่าจะเกิดขึ้นกับคนบางคนเป็นเปอร์เซ็นต์ที่น้อยก็ตาม¹

ความรับผิดตามพระราชบัญญัติต่าง ๆ

ในประเทศไทย มีพระราชบัญญัติอยู่หลาย ๆ ฉบับที่บัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคเกี่ยวกับสินค้าประเภทใดประเภทหนึ่งโดยเฉพาะ โดยได้กำหนดหน้าที่ของผู้ผลิต ผู้จำหน่าย หรือผู้นำสินค้าเข้ามาเพื่อจำหน่ายในราชอาณาจักรไว้ เมื่อมีการฝ่าฝืนบทกฎหมายนี้ ก็มีมาตรการลงโทษในทางอาญา และอาจมีมาตรการประการอื่น เช่น ห้ามผลิต จำหน่าย นำเข้า ซึ่งสินค้าที่ไม่มีคุณภาพตามที่กฎหมายกำหนดไว้ หรือห้ามประกาศโฆษณาใด ๆ ที่ฝ่าฝืนกฎหมายนี้ เป็นต้น กฎหมายเหล่านี้มิได้คำนึงถึงผลสุดท้ายที่ผู้บริโภคได้รับความเสียหายจากสินค้าต้องการการเยียวยาชดเชย จึงมิได้บัญญัติให้ผู้ประกอบการค้าต้องรับผิดชอบในทางแพ่งเยียวยาแก้ไขความเสียหายของผู้บริโภคที่เกิดจากสินค้าหรือชดเชยค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้บริโภคแต่อย่างใด อย่างไรก็ตามสิ่งที่กล่าวมาแล้วในส่วนที่ว่าควมรับผิดชอบในทางละเมิดว่า สมควรนำหลักกฎหมายมาตรา 422 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาปรับในกรณีความรับผิดตามพระราชบัญญัติเกี่ยวกับสินค้าต่าง ๆ อันมีวัตถุประสงค์เพื่อปกป้องคุ้มครองผู้บริโภค ซึ่งผู้ที่ฝ่าฝืนบทกฎหมายตามพระราชบัญญัติ เช่นนี้จะถูกลดขั้นนิษฐานโดยปริยายว่าได้กระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมาย และถ้าผู้เสียหายสามารถพิสูจน์ถึงความเสียหายอันเป็นผลจากการฝ่าฝืนเช่นนั้นได้ ผู้ผลิต ผู้จำหน่าย หรือผู้นำเข้า ย่อมต้องรับผิดชอบในทางแพ่งตามความในมาตรา 420 และ 422 ด้วย ทั้งนี้จึง

¹ สัมพันธ์ หุ่นพยนต์, "กฎหมายยา: ทัศนคติการคุ้มครองผู้บริโภค" วารสารเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ 8 (6) (ตุลาคม-ธันวาคม 2523): 638-640.

สมควรจะได้กล่าวถึงรายละเอียดบางประการของพระราชบัญญัติ ฉบับที่สำคัญ ๆ 2-3 เรื่อง ดังต่อไปนี้

พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 กฎหมายนี้ครอบคลุมถึงสินค้าประเภทอาหาร ทุกอย่าง การคุ้มครองตามกฎหมายนี้แบ่งเป็น 2 ระดับ ระดับที่สำคัญมาก คือ เกี่ยวกับอาหารควบคุม (ซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขจะประกาศกำหนดไว้) อันดับแรก ผู้ที่ประสงค์จะตั้งโรงงานผลิตอาหาร หรือนำเข้ามาเพื่อจำหน่ายจะต้องได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ และเมื่อจะผลิต หรือนำเข้าซึ่งอาหารควบคุมเฉพาะยังจะต้องนำอาหารนั้นมาขอขึ้นทะเบียนคำรับอาหารก่อนจึงจะผลิต หรือนำเข้าได้ (มาตรา 31) เป็นผลให้ผู้ผลิต หรือนำเข้านี้ต้องผลิต หรือนำเข้าซึ่งอาหารควบคุมเฉพาะให้ตรงตามที่ได้ขึ้นทะเบียนคำรับอาหารไว้ (มาตรา 34) ถ้าผลิต หรือนำเข้าซึ่งอาหารควบคุมเฉพาะโดยไม่ได้รับอนุญาตมีโทษตาม มาตรา 53 แต่ถ้าผลิต หรือนำเข้าโดยไม่ขอขึ้นทะเบียนคำรับมีโทษตาม มาตรา 64 และมีผลไปถึงการจำหน่ายอาหารควบคุมนี้ที่มีได้ขึ้นทะเบียนจะได้รับโทษตาม มาตรา 65 แต่หากขึ้นทะเบียนแล้วผลิตหรือนำเข้าไม่ตรงตามที่ได้ขึ้นทะเบียนไว้มีโทษตาม มาตรา 66 อาหารที่ควบคุมตามที่มีประกาศกระทรวงสาธารณสุขกำหนดไว้ได้แก่ สีสผสมอาหาร อาหารกระป๋อง อาหารกึ่งสำเร็จรูป ผงชูรส น้ำนมโค ผลิตภัณฑ์จากนม เช่น ไอศกรีม น้ำส้มสายชู อาหารอาบรังสี หัวหอมอาบรังสี น้ำบริโภค น้ำมันที่ใช้ปรุงอาหาร อาหารสำหรับเด็กอ่อนและทารก ชา กาแฟ น้ำแข็ง น้ำแร่ เนยต่าง ๆ น้ำปลา นมคัต แปลง นมเปรี้ยว นมปรุงแต่ง ครีม และซอสบางชนิด¹

ส่วนสินค้าประเภทอาหารทั่ว ๆ ไป แม้มิใช่อาหารควบคุม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขก็มีอำนาจประกาศกำหนดคุณภาพ มาตรฐาน วิธีการผลิต นำเข้า หรือจำหน่าย มาตรฐานภาชนะบรรจุ และการใช้ภาชนะบรรจุ กำหนดเกี่ยวกับการใช้วัตถุเจือปนในอาหาร การใช้วัตถุกันเสีย และวิธีป้องกันการเสีย การเจือสีหรือวัตถุใดในอาหาร กำหนดวิธีการผลิต เครื่องมือเครื่องใช้ในการผลิต และการเก็บรักษาเพื่อป้องกัน

¹ กองเผยแพร่และควบคุมการโฆษณา, สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา, กระทรวงสาธารณสุข, "อาหารที่ควบคุม" (เอกสารโรเนียว).

มีให้เป็นอาหารไม่บริสุทธิ์ กำหนดอาหารที่ห้ามผลิต นำเข้า หรือจำหน่าย ห้ามใช้วัตถุ-
 โศกเป็นภาชนะบรรจุ กำหนดประเภทและชนิดของอาหารที่จะต้องมีฉลาก ข้อความในฉลาก
 เงื่อนไขและวิธีการแสดงฉลาก ตลอดจนหลักเกณฑ์วิธีการโฆษณาในฉลาก (มาตรา 6)
 โดยทั่วไปผู้ที่ประสงค์จะตั้งโรงงานผลิต หรือนำเข้าซึ่งอาหารจะต้องได้รับอนุญาต และผู้ได้
 รับอนุญาตก็จะต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดตามประกาศซึ่งออกตามบทบัญญัติเหล่านี้ด้วย (มาตรา
 14 และ 15) ฝ่ายนี้มีโทษตามมาตรา 47-51 และยังคงต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนด
 ในกฎกระทรวงที่ออกตามความในพระราชบัญญัติอาหารด้วย ซึ่งมีกฎกระทรวงฉบับที่ 1
 (พ.ศ. 2522) ออกตามความในพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 กำหนดเงื่อนไขให้
 ผู้ผลิตอาหารต้องปฏิบัติเกี่ยวกับสุขลักษณะในการผลิตและการ เก็บรักษาอาหารให้มีคุณภาพดี
 และมีกฎกระทรวงฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2522) ออกตามความในพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ.
 2522 กำหนดเงื่อนไขให้นำเข้าซึ่งอาหาร เพื่อจำหน่ายปฏิบัติเกี่ยวกับการ เก็บรักษาคุณภาพ
 ของอาหารให้ถูกสุขลักษณะ บทบัญญัติตามกฎหมายนี้ที่ให้ความคุ้มครองผู้บริโภคอย่างสำคัญ คือ
 มาตรา 25 ที่ห้ามมิให้ผู้ใดผลิต นำเข้า เพื่อจำหน่าย หรือจำหน่ายซึ่งอาหารไม่บริสุทธิ์ อาหาร
 ปลอม อาหารฉีดยาฆ่าแมลง และอาหารอื่นที่รัฐมนตรีกำหนด ซึ่งมีความหมายดังที่บัญญัติ
 ในมาตรา 26-29 คำนวณค่ากับ อันครอบคลุมกว้างมาก ทั้งที่เกี่ยวกับอาหารค้อยคุณภาพ อาหาร
 ที่ไม่ปลอดภัยในการบริโภค ไม่ถูกสุขลักษณะ มีการปลอมแปลง หรือฉีดยาฆ่าแมลงที่รัฐมนตรี
 ประกาศกำหนด และยังรวมไปถึงภาชนะบรรจุอาหารนั้นประกอบด้วยวัตถุที่น้ำจะเป็น
 อันตรายต่อสุขภาพด้วย ผู้ใดฝ่าฝืนมีโทษตามมาตรา 58-61 และนอกจากนี้บทบัญญัติมาตรา
 30 ยังให้อำนาจสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา มีอำนาจสั่งให้ผลิตหรือคนนำเข้า
 ซึ่งอาหารที่ผลิตโดยมิได้รับอนุญาต หรืออาหารที่ปรากฏจากผลการตรวจพิสูจน์ว่าเป็นอาหาร
 ที่ไม่ควรแก่การบริโภคด้วย หากผู้ใดฝ่าฝืนมาตรานี้ย่อมมีโทษตามมาตรา 63 ต้องระวาง
 โทษปรับไม่เกิน 5 หมื่นบาท และมีมาตรการการปรับเป็นรายวัน อีกวันละ 500 บาท ตลอด
 เวลาที่ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งดังกล่าว ซึ่งได้ผลว่าการปรับครั้งเดียว เพราะถ้าฝ่าฝืนคือถึง
 ทำผิดต่อไปนานเพียงใด ก็ต้องถูกปรับมากขึ้น ๆ ตามส่วน แต่ถ้าได้ผลิต หรือนำเข้ามาแล้ว
 ก็มีมาตรการรองรับไว้ว่า พนักงานเจ้าหน้าที่ที่เข้าไปตรวจสอบอาหาร ณ สถานที่ผลิต สถานที่
 ที่เก็บ สถานที่จำหน่าย หรือสถานที่ทำการของผู้ผลิต ผู้เก็บรักษา ผู้จำหน่าย สถานที่ของ

ผู้นำหรือสิ่งเข้ามา มีอำนาจยึดหรืออายัดอาหารหรือภาชนะบรรจุที่สงสัยว่าอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพหรือผิคนามัยของประชาชนเพื่อตรวจพิสูจน์ มีอำนาจยึดหรืออายัดอาหารไม่บริสุทธิ์ อาหารปลอม อาหารผิดมาตรฐาน หรือภาชนะบรรจุที่อาจก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพ หรือผิคนามัยของประชาชน หรือที่มีลักษณะไม่ถูกต้องตามคุณภาพหรือมาตรฐานที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดตามกฎหมาย และเมื่อได้ทำการตรวจพิสูจน์ได้แน่นอนแล้วว่าบกพร่อง เป็นอันตราย ดังที่กล่าวนี้จริง ผู้อนุญาต (เลขาธิการคณะกรรมการอาหารและยา หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมาย) โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการอาหารและยาอาจสั่งทำลายหรือปฏิบัติการอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่เห็นสมควรได้ (มาตรา 43 และ 44) ลักษณะเหล่านี้เป็นมาตรการพิเศษของกฎหมายมีผลบรรเทาความเสียหายที่จะเกิดขึ้น หรือความเสียหายที่มีอยู่แล้วมิให้เกิดขึ้นต่อไป และยังมีมาตรการอีกอย่างหนึ่งตามมาตรา 30(3) สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา มีอำนาจประกาศผลการตรวจพิสูจน์ว่าอาหารรายใดเป็นอาหารไม่บริสุทธิ์ อาหารปลอม อาหารผิดมาตรฐาน หรือเป็นอาหารที่น่าจะเป็นอันตรายต่อสุขภาพหรืออนามัยของประชาชน หรือภาชนะบรรจุรายใดประกอบด้วยวัตถุที่อาจเป็นอันตรายเมื่อใช้บรรจุอาหาร โดยระบุตัวผู้ผลิต พร้อมทั้งชนิดและลักษณะอาหารหรือภาชนะบรรจุนั้น ในกรณีไม่ปรากฏตัวผู้ผลิตโดยแน่ชัดให้ระบุเจ้าหน้าที่แทน ซึ่งนอกจากจะทำให้ผู้บริโภคได้ทราบถึงอันตรายของอาหารเหล่านั้นแล้วยังมีผลด้าน Publicity Sanction ด้วย คือเป็นการประกาศความผิดของผู้ฝ่าฝืนกฎหมายให้ทราบทั่วกัน เพื่อประชาชนจะได้ไม่หลงเชื่อศรัทธาในบริษัทใช้สินค้าของบริษัทเช่นนี้ต่อไป

ที่กล่าวมาแล้วเป็นการให้ความคุ้มครองผู้บริโภคทางด้านคุณภาพ มาตรฐาน แต่นอกจากที่เกี่ยวกับคุณภาพ, มาตรฐานของสินค้าแล้ว ยังมีการควบคุมทางด้านโภชนาการด้วย บทบัญญัติที่เกี่ยวข้องคือ มาตรา 40 ห้ามโฆษณา คุณประโยชน์ คุณภาพ หรือสรรพคุณของอาหารอันเป็นเท็จ หรือเป็นการหลอกลวงให้เกิดความหลงเชื่อโดยไม่สมควรฝ่าฝืนมีโทษตามมาตรา 70 บทมาตรา 41 การโฆษณา คุณประโยชน์ คุณภาพ หรือสรรพคุณของอาหารทางวิทยุ โทรทัศน์ ฉายภาพ ภาพยนตร์ หรือทางหนังสือพิมพ์ สิ่งพิมพ์อื่น ๆ หรือด้วยวิธีอื่นใดเพื่อประโยชน์ในทางการค้า ต้องได้รับอนุญาตก่อน โดยเลขาธิการฯ จะได้ตรวจพิจารณาเสียง, ภาพ หรือข้อความที่จะโฆษณาก่อน ฝ่าฝืนมีโทษตามมาตรา 71 นอกจากมาตรการการลง-

โทษผู้ฝ่าฝืนในทางอาญาแล้ว ก็ยังมีมาตรการที่ใช้แก้ไขการกระทำที่ผิด ๆ นี้ได้ทันทีทันควัน โดยให้อำนาจเลขาธิการฯ หรือผู้ซึ่งเลขาธิการมอบหมายสั่ง เป็นหนังสือให้ผู้ผลิต ผู้นำเขา หรือ ผู้นำหน่วยอาหาร หรือผู้ทำการโฆษณาระงับการโฆษณาที่เห็นว่าเป็นการโฆษณาฝ่าฝืนมาตรา 41 และอาจสั่งให้ระงับการผลิต การนำเข้า การจำหน่าย หรือการโฆษณาอาหารที่คณะกรรมการอาหารและยา เห็นว่าไม่มีคุณประโยชน์ คุณภาพ หรือสรรพคุณตามที่โฆษณาด้วย (มาตรา 42) การลงโทษผู้ฝ่าฝืนคำสั่งดังกล่าวนี้ก็ใช้ลงโทษอาญาทั้งจำคุกและปรับ และมีมาตรการปรับเป็นรายวันตลอดเวลาที่ไม่มีปฏิบัติตามคำสั่งนี้ด้วย

กฎหมายที่คุ้มครองเกี่ยวกับสินค้าประเภทอาหารนี้ ยังมีพระราชบัญญัติสาธารณสุข พ.ศ. 2484 และพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2502 และฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2505) นอกจากนี้สำหรับอาหารสัตว์ก็มีกฎหมายเฉพาะได้แก่พระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ. 2508 และประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 204 ด้วย และจะไม่กล่าวถึง เนื้อหาสาระในที่นี้แต่อย่างใด

พระราชบัญญัติยา พ.ศ. 2510 และฉบับที่ 3 พ.ศ. 2522 ประเทศเรามีกฎหมายพิเศษควบคุมเกี่ยวกับการค้าขายอยู่หลายฉบับ ได้แก่ พระราชบัญญัติยา พ.ศ. 2510 และฉบับที่ 3 พ.ศ. 2522 ซึ่งเกี่ยวกับยาทุกประเภท พระราชบัญญัติควบคุมมาตรฐานชีววัตถุ พ.ศ. 2484 เกี่ยวกับยา เซรัม ผลิตภัณฑ์ของแบคทีเรีย วัคซีนพิษพวก Anti Toxin วิตามิน ฮอร์โมน หรือยาอื่น ๆ ที่สามารถขึ้นสู่มาตรฐานได้โดยทางชีววิทยาแต่อย่างเดียว พระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ. 2518 เกี่ยวกับวัตถุคำรับที่มีวัตถุออกฤทธิ์รวมอยู่ด้วย รวมทั้งวัตถุสำเร็จรูปทางเภสัชกรรมซึ่งพร้อมที่จะนำไปใช้แก่คนหรือสัตว์ได้ และสินค้าอีกประเภทหนึ่งซึ่งเป็นวัตถุที่มีพิษจริง ๆ หรือมีสารออกฤทธิ์ผสมอยู่ด้วย พวกยาฆ่าแมลง หรือสินค้าพวกน้ำยาฉีดผสมสตรี หรือสินค้าอื่น ๆ ที่ผสมด้วยเมธิลแอลกอฮอล์ พวกน้ำยาขับกลิ่น สารละลายในเซลล์ และสีทาบ้าน เป็นต้น ก็จำเป็นอย่างมากที่ต้องมีกฎหมายควบคุมการค้าสินค้าเหล่านี้ เพื่อความปลอดภัย และสวัสดิภาพของประชาชน ได้แก่ พระราชบัญญัติวัตถุที่มีพิษ พ.ศ. 2510 และฉบับที่ 2 พ.ศ. 2516

ส่วนตัวพระราชบัญญัติยา พ.ศ. 2510 และ 2522 นี้โดยตรงได้กล่าวถึงมาตรการควบคุมคุณภาพยาแผนปัจจุบันและยาแผนโบราณเป็นคนละส่วนแยกจากกัน การควบคุม

ยาแผนโบราณไม่คอยเข้มงวดนัก สำหรับหลักเกณฑ์การควบคุมยาแผนปัจจุบันมีหลักเกณฑ์อยู่ว่า

1. การผลิตยา ชาย หรือสิ่งเข้ามาในราชอาณาจักร ต้องได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ (มาตรา 12 พ.ร.บ. ยา พ.ศ. 2510) ผู้ยื่นมีโทษตามมาตรา 101, 111 (พ.ร.บ. ยา พ.ศ. 2510) การอนุญาตจะพิจารณาถึงตัวผู้ประกอบการว่าสามารถจะประกอบการค้าเกี่ยวกับยาได้หรือไม่ เช่น ต้องไม่เคยต้องคำพิพากษาว่ากระทำความผิดซึ่งกฎหมายบัญญัติให้ถือเอาการกระทำโดยสุจริตเป็นองค์ประกอบ หรือในความผิดตามกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ กฎหมายว่าด้วยวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท กฎหมายว่าด้วยการขายยา หรือพระราชบัญญัตินี้ เว้นแต่พ้นโทษมาแล้วไม่น้อยกว่า 2 ปี ก่อนวันขอรับใบอนุญาตไม่เป็นโรคตามที่รัฐมนตรีกำหนดในราชกิจจานุเบกษา (ประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2522) ระบุโรคที่ต้องห้ามเป็นผู้รับอนุญาตได้แก่ โรคเรื้อน วัณโรคในระยะอันตราย โรคเท้าช้างในระยะปรากฏอาการเป็นที่น่ารังเกียจแฉ่งลม โรคติดยาเสพติดให้โทษอย่างแรง โรคพิษสุราเรื้อรัง มีสถานที่ผลิตยา สถานที่ช่วยยัก สถานที่ส่งยาเข้ามาในราชอาณาจักร หรือสถานที่เก็บยา และอุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตยา ขายยา หรือเก็บยา และการควบคุมหรือรักษาคุณภาพยา ซึ่งมีลักษณะและจำนวนตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง (มาตรา 14 พ.ร.บ. ยา พ.ศ. 2522) เมื่อได้รับอนุญาตแล้ว การผลิต หรือขายจะต้องเป็นไปตรงตามประเภทของใบอนุญาต (มาตรา 15 พ.ร.บ. ยา พ.ศ. 2510) ผู้ยื่นมีโทษตามมาตรา 102 (พ.ร.บ. ยา พ.ศ. 2522) แต่กระนั้นยังมีผู้ฝ่าฝืนที่เป็นปัญหามากคือ ร้านขายยาแผนปัจจุบันเฉพาะขายบรรจุเสร็จที่มีเฝ้าฯอันตรายหรือยาควบคุมพิเศษ ได้ลักลอบขายยาอันตรายและยาควบคุมพิเศษก่อให้เกิดความไม่ปลอดภัยแก่ผู้บริโภค เพราะขาดกำลังเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการควบคุมอย่างเคร่งครัดและจริงจัง¹

2. เพื่อเป็นการควบคุมสมบัติของยา จึงมีบทบัญญัติมาตรา 79 (พ.ร.บ. 2522) ระบุว่าผู้ผลิตหรือสิ่งเข้าต้องนำตำรับยามาขึ้นทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ก่อน และเมื่อได้รับใบสำคัญการขึ้นทะเบียนตำรับยาแล้วจึงจะผลิตหรือส่งเข้าได้ ถ้าฝ่าฝืนผลิตหรือส่งเข้าหรือขายยาที่มีใ้ขึ้นทะเบียนมีโทษตามมาตรา 122 (พ.ร.บ. 2510) การรับขึ้นทะเบียน

¹ สัมพันธ์ หุ่นพยนต์, "กฎหมายยา: ทัศนะการคุ้มครองผู้บริโภค," วารสารเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ 8 (6) (ตุลาคม-ธันวาคม 2523): 634.

พนักงานเจ้าหน้าที่จะรับต่อเมื่อคณะกรรมการอาหารและยาเห็นว่าไม่เป็นยาปลอม ยานิติ-
มาตรฐาน ยาเสื่อมคุณภาพ ยาที่ทะเบียนคำรับยาถูกยกเลิก หรือถูกสั่งเพิกถอน สามารถเชื่อ
ถือในสรรพคุณได้ และปลอดภัยแก่ผู้ใช้ (มาตรา 83 พ.ร.บ. 2522) และเมื่อขึ้นทะเบียน
ไว้แล้ว หากภายหลังปรากฏว่ายานั้นไม่มีสรรพคุณตามที่ขึ้นทะเบียนไว้ หรืออาจไม่ปลอดภัยแก่
ผู้ใช้ หรือเป็นยาปลอม รัฐมนตรีโดยคำแนะนำของคณะกรรมการอาหารและยา มีอำนาจสั่ง
ให้เพิกถอนทะเบียนคำรับยานั้นได้ (มาตรา 86 พ.ร.บ. 2522) และเมื่อสั่งเพิกถอนแล้ว
ผู้ใดยังผลิต ขาย หรือนำเข้ามา มีโทษตามมาตรา 116, 120 (พ.ร.บ. 2510)

แม้ว่ากฎหมายจะกำหนดให้ผู้ผลิตที่จะผลิตยาได้ก็แต่เฉพาะยาที่รัฐมนตรีประกาศ หรือ
ขึ้นทะเบียน และได้รับอนุญาตให้ผลิตได้โดยมีเลขทะเบียนกำกับ และผู้ผลิตให้ตรงตามสูตร
ตัวยา ขนาดยา รูปแบบ สี และการบรรจุให้เป็นไปตามที่ขออนุญาต แต่ในความเป็นจริง ผู้
ผลิตจำนวนมากไม่ชอบขอร้องการผลิตยาที่ไม่ได้ขออนุญาตขึ้นทะเบียนไว้ เพราะสามารถใส่ตัวยา
ได้ตามต้องการ ทั้งชนิดและปริมาณ เนื่องจากโรงงานของผู้ผลิตเหล่านี้ไม่เคยมีสารวัตรยาเข้าไป
ไปตรวจ นอกจากนี้ยาบางชนิดได้รับอนุญาตให้ขึ้นทะเบียนคำรับยา ทั้ง ๆ ที่มีสูตรไม่ถูกต้องตาม
หลักการได้แก่ ยาผสมหลายตัวยอยู่ในยาเม็ดเดียวกัน เช่น ยาแก้ปวด ยาฆ่าเชื้อ พบว่ามีสูตร
ที่ให้มีตัวยาออกฤทธิ์เหมือนกัน แต่ปริมาณที่ใช้แต่ละตัวน้อยเกินไปจนไม่สามารถมีผลในการรักษา
หรือทำให้เกิดปัญหาเชื้อื้อยาขึ้นมาได้¹

3. กฎหมายนี้ได้กำหนดหน้าที่ของผู้ผลิต ผู้ขาย ผู้สั่งเข้าไว้ ดังนี้

ผู้ผลิต ต้องจัดให้มีการวิเคราะห์วัตถุเคมีและยาที่ผลิตขึ้นก่อนนำออกจากสถานที่
ผลิต จัดให้มีฉลากตามที่ขึ้นทะเบียนคำรับยานั้นไว้ที่ภาชนะและหีบหอบบรรจุยาที่ผลิตขึ้น และ
ในฉลากต้องแสดงรายการต่าง ๆ รวมทั้งประเภทของยว่าเป็นยาอันตราย ยาควบคุมพิเศษ
ยาใช้ภายนอก ยาใช้เฉพาะที่ ยาสามัญประจำบ้าน ยาสำหรับสัตว์ ข้อความต้องอ่านได้ชัดเจน
เอกสารกำกับยาด้าเป็นภาษาต่างประเทศต้องมีภาษาไทยด้วย สำหรับยาอันตราย ยาควบคุม
พิเศษ ยาใช้ภายนอก ยาใช้เฉพาะที่ที่ต้องแสดงตัวอักษรสีแดงเห็นได้ชัด จัดให้มีคำเตือนการ
ใช้ยาไว้ในฉลาก และที่เอกสารกำกับยา ในกรณีที่เป็นยาที่รัฐมนตรีประกาศว่าเป็นยาที่ต้อง

¹ สัมพันธ์ หุ่นพยนต์, "กฎหมายยา: ทัศนะการคุ้มครองผู้บริโภค," วารสาร
เศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ 8 (6) (ตุลาคม-ธันวาคม) 2523): 618.

แสดงคำเตือน (มาตรา 25 พ.ร.บ. 2522)

ผู้สั่งเข้า ต้องจัดให้มีใบรับรองของผู้ผลิตแสดงรายละเอียดการวิเคราะห์ยาที่นำ
เข้า และก่อนนำยาออกต้องจัดให้มีฉลากที่ภาษาชะหรือหีบหอบบรรจุท่านองเดียวกัน (มาตรา 27
พ.ร.บ. 2522)

ผู้ชาย ต้องจัดให้มีการแยก เก็บยาเป็นส่วนแยกกัน ยาอันตราย ยาควบคุมพิเศษ
ยาสำหรับสัตว์ และยาอื่น ๆ) จัดให้ฉลากที่ภาษาชะและหีบหอบบรรจุยาตามที่กำหนดไว้คงอยู่
ครบถ้วน จัดให้มีที่เป็นส่วนลึกสำหรับบรรจุยาตามใบสั่งยาของแพทย์ สัตว์แพทย์ และสำหรับ
เก็บยาที่จะใช้ในการนั้นด้วย

การฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติ ตามหน้าที่เหล่านี้มีโทษตามมาตรา 105 (พ.ร.บ. 2510)

นอกจากนี้กฎหมายนี้บังคับว่า ต้องจัดให้มีเภสัชกรประจำ ณ.สถานที่ผลิต ขาย
สั่งเข้า (มาตรา 20-24 พ.ร.บ. 2522) ผู้ผลิตจะผลิตยาไม่ได้ในระหว่างที่เภสัชกรไม่อยู่
ในสถานที่ผลิต ผู้ชายจะขายยาอันตราย หรือยาควบคุมพิเศษไม่ได้ในระหว่าง เภสัชกรไม่อยู่
ปฏิบัติหน้าที่(มาตรา 31, 32 พ.ร.บ. 2522) และเภสัชกรที่ประจำอยู่ก็จะมีหน้าที่ควบคุมการ
ผลิต การปฏิบัติเกี่ยวกับฉลากและเอกสารกำกับยา การแบ่งบรรจุยา การแยกเก็บยา การบรรจุ
ยาในตู้รับอนุญาตขายยาได้จัดไว้ การส่งมอบยาอันตราย ยาควบคุมพิเศษ หรือยาตามใบสั่งยา
ควบคุมให้มีการแบ่งขายยาบรรจุเสร็จต่างไปจากสภาพเดิมที่ผู้ผลิตได้ผลิตไว้ ควบคุมการส่งมอบ
ยาบรรจุเสร็จสำหรับสัตว์ที่เป็นยาอันตรายหรือยาควบคุมพิเศษ ควบคุมการสั่งยาเข้ามาในราช-
อาณาจักร ควบคุมการจัดเก็บยาที่นำ หรือสั่งเข้ามาในราชอาณาจักร ณ.สถานที่เก็บยา ทั้งนี้
แล้วแต่ประเภทของ เภสัชกรที่ประจำอยู่ ณ.สถานที่ใด (มาตรา 38-44 พ.ร.บ. 2522) ผู้
มีหน้าที่ที่ไม่ปฏิบัติตามที่กำหนดนี้มีโทษตามมาตรา 109 (พ.ร.บ. 2510) แต่ในทางปฏิบัติ
ปรากฏว่าการจัดให้มีเภสัชกรชั้นหนึ่งประจำอยู่ ณ.สถานที่ขายยาแผนปัจจุบันตลอดเวลาที่เปิด
ทำการไม่สามารถจะปฏิบัติได้เพราะจำนวนเภสัชกรยังมีไม่เพียงพอ¹ ดังนั้นพระราชบัญญัติ-
ยา ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2522 จึงได้มีบทเฉพาะกาลว่าในระหว่างระยะเวลา 5 ปี นับแต่วันที่
พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับผู้รับอนุญาตขายยาแผนปัจจุบันซึ่งได้รับอนุญาตอยู่ก่อนแล้วก่อนวันที่พระ
ราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ รายใดยังไม่อาจจัดหาเภสัชกรมาประจำตลอดเวลาทำการ ก็ให้มาประจำ

¹ สัมพันธ์ หุ่นพยนต์, "กฎหมายยา: ทัศนะการคุ้มครองผู้บริโภค," วารสาร
เศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ 8(6)(ตุลาคม-ธันวาคม 2523): 632.

ณ. สถานที่ขายยาไม่น้อยกว่า 3 ชั่วโมงติดต่อกันในเงาทำการ บทกฎหมายนี้กลับก่อให้เกิดผลเสียมากกว่า บทลงโทษผู้ฝ่าฝืนก็ไม่มี และทำให้ร้านขายยาที่เคยมีเภสัชกรประจำอยู่ตลอดวัน ลดลงเหลือประจำอยู่เพียง 3 ชั่วโมง/วัน

4. ตามความในมาตรา 72 (พ.ร.บ. 2522) ต้องไม่ผลิต ขาย ส่งเข้า ซึ่งยา-ปลอม ยาผิดมาตรฐาน ยาเสื่อมคุณภาพ ยาที่มีโคซินทะเล เบียนตำรับยา ยาที่ทะเล เบียนตำรับยาถูกยกเลิก หรือถูกสั่งเพิกถอน ถ้าฝ่าฝืนมีโทษตามมาตรา 117-121 (พ.ร.บ. 2510)

สำหรับยาแผนโบราณก็มีการควบคุมในลักษณะเดียวกัน แต่เคร่งครัดน้อยกว่า

ถ้าผู้รับอนุญาตผู้ใดไม่ปฏิบัติตามกฎหมายนี้ หรือกฎกระทรวงที่ออกตามพระราชบัญญัตินี้ ผู้อนุญาต (เลขาธิการคณะกรรมการอาหารและยา หรือผู้ซึ่งเลขาธิการมอบหมาย หรือผู้ว่าราชการจังหวัด แล้วแต่กรณี) โดยคำแนะนำของคณะกรรมการอาหารและยามีอำนาจสั่งพักใช้ใบอนุญาตได้ โดยมีกำหนดครั้งละไม่เกิน 120 วัน หรือในกรณีที่มีการฟ้องผู้รับอนุญาตต่อศาลว่า ได้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้จะสั่งพักใช้ใบอนุญาตไว้รอคำพิพากษาอันถึงที่สุดก็ได้ เป็นผลให้ผู้ที่ถูกสั่งพักใช้ใบอนุญาตต้องหยุดการผลิตยา การขาย หรือการนำหรือสั่งเข้ามาในราชอาณาจักร และระหว่างถูกสั่งพักใช้ก็จะขอรับใบอนุญาตใหม่ไม่ได้ (มาตรา 95 พ.ร.บ. 2510)

นอกจากโทษทางอาญา, การสั่งพักใช้ใบอนุญาตแล้วก็มีมาตรการการพิเศษเพื่อความปลอดภัยแก่ผู้บริโภคยาได้ทันทั่วถึง คือ พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจเรียกเก็บ หรือสั่งให้ผู้ผลิต ผู้จำหน่าย ผู้นำเข้า จัดเก็บยาที่ปรากฏว่าไม่ปลอดภัยแก่ผู้ใช้ หรืออาจเป็นอันตรายต่อผู้ใช้ โดยเก็บคืนภายในระยะเวลาที่พนักงานเจ้าหน้าที่กำหนด และยอมมีอำนาจทำลายยาเช่นนี้ได้ อีกประการหนึ่งมีอำนาจประกาศผลการตรวจสอบ หรือวิเคราะห์คุณภาพของยาที่นำไปตรวจสอบ หรือวิเคราะห์ให้ประชาชนทราบ โดยต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการอาหารและยา (มาตรา 91 พ.ร.บ. 2522) อันมีผลให้ความคุ้มครองความปลอดภัยของผู้ใช้ยาและเป็น

Publicity Sanction ภัย

ที่กล่าวมานี้เป็นขั้นตอนการควบคุมคุณภาพมาตรฐานของยา นอกจากนี้ยังมีการควบคุมทางด้านกรโฆษณายาอีกด้วย ทั้งนี้ตามความในมาตรา 88, 88ทวิ, 89, 90, 90ทวิ สำคัญของมาตรา 88 มีว่าการโฆษณาชื่อยา จะต้องไม่เป็นการโอ้อวดสรรพคุณยา หรือว่าดุดันเป็นส่วนประกอบของยาจนเกินไป ต้องไม่แสดงสรรพคุณอันเป็นเท็จหรือเกินความจริง และไม่ทำให้เข้าใจว่ามีวัตถุเป็นตัวยาหรือส่วนประกอบยาซึ่งความจริงไม่มีเลยหรือมีแต่ไม่เท่า

ที่ทำให้เข้าใจ ส่วนมาตรา 88 ทวิ, 89, 90 เกี่ยวกับวิธีการโฆษณาทางสื่อมวลชนต่าง ๆ ต้องได้รับอนุมัติ ห้ามการโฆษณาโดยไม่สุภาพ หรือโดยแสดงความทักขุ์ทรมาณของผู้ป่วย หรือโฆษณาขายโดยวิธีแถมพก หรือออกสลากรางวัล ผู้ใดฝ่าฝืนมีโทษจำคุกไม่เกิน 124 และเลขาธิการคณะกรรมการอาหารและยามีอำนาจสั่ง เป็นหนังสือระงับการโฆษณาขายยาที่เห็นว่าเป็นการโฆษณาโดยฝ่าฝืนพระราชบัญญัตินี้ได้ (มาตรา 90 ทวิ พ.ร.บ. 2522)

พระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม พ.ศ. 2522 และฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2522) ผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมมีมากมายหลายชนิด และส่วนมากก็มีส่วนสำคัญต่อความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สินของผู้ใช้, ผู้บริโภค เป็นอย่างมาก ผลิตภัณฑ์บางชนิดประกอบด้วยสารเป็นพิษต่อร่างกาย อาจเป็นอันตรายถึงชีวิต บางชนิดเป็นเหตุให้เกิดเพลิงไหม้ ดังนั้นกฎหมายนี้ก็ให้อำนาจคณะกรรมการมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม ที่จะกำหนดให้ผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมชนิดใดต้อง เป็นไปตามมาตรฐานใดโดยตรา เป็นพระราชกฤษฎีกา ปลอดภัยหรือเพื่อป้องกันความเสียหายอันอาจจะเกิดแก่ประชาชน (มาตรา 17) ¹ เรียกว่าเป็นมาตรฐานบังคับ ซึ่งมีผลว่า ผู้ใดทำ, นำเข้ามาเพื่อจำหน่ายในราชอาณาจักรซึ่งผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมที่มีพระราชกฤษฎีกากำหนดให้ต้อง เป็นไปตามมาตรฐาน ต้องแสดงหลักฐานให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจสอบ และได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (มาตรา 20, 21) มีข้อยกเว้นตามมาตรา 21 ทวิ รัฐมนตรีอาจอนุญาตเป็นการ เฉพาะคราว ให้ผู้ใดนำ เข้าซึ่งผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมประเภทที่มีพระราชกฤษฎีกากำหนดให้ต้อง เป็นไปตามมาตรฐานนี้ โดยผลิตภัณฑ์ที่นำ เข้านั้นแตกต่างไปจากมาตรฐานที่กำหนดไว้ เป็นครั้งคราว ถ้าผลิตภัณฑ์ดังกล่าวนี้เป็นไปตามมาตรฐานของต่างประเทศหรือมาตรฐานระหว่างประเทศที่คณะกรรมการชุกนี้เห็นชอบ โดยการนำเข้ามาต้อง เป็นไปตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด มาตรา 33 วรรค 1 ผู้ได้รับอนุญาตให้ทำ, นำเข้ามาเพื่อจำหน่าย ต้องแสดงเครื่องหมายมาตรฐานก่อนนำผลิตภัณฑ์ออกจากสถานที่ผลิต หรือรับมอบไปจากเจ้าพนักงาน

¹ ในขณะนี้ ได้มีพระราชกฤษฎีกากำหนดให้ผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมหลายอย่างต้อง เป็นไปตามมาตรฐาน เช่น บัลลัสต์สำหรับหลอดฟลูออเรสเซนต์ สัมประการะป้องกัน ไม้ขีดไฟ สายไฟฟ้าชนิดคว้านทองแดงกลมหุ้มด้วยฉนวน และเปลือกนอกโพลีไวนิลคลอไรด์ มันสำปะหลัง และยาจุกกันยุง

ศาลการ้วย สำหรับกรณียกเว้นที่ผลิตภัณฑ์ที่นำเข้ามาแตกต่างจากมาตรฐานที่กำหนดในประเทศ ผู้รับอนุญาตต้องแสดงว่าผลิตภัณฑ์นั้นไม่ได้เป็นไปตามมาตรฐาน (มาตรา 33 วรรค 2) แต่ถ้ามียุติฐานว่าผลิตภัณฑ์ที่นำเข้าเป็นไปตามมาตรฐานของต่างประเทศที่เทียบได้ไม่ต่ำกว่ามาตรฐานตามพระราชบัญญัตินี้ และมีเครื่องหมายมาตรฐานของต่างประเทศแล้ว คณะกรรมการฯ อาจยกเว้นให้ผู้รับอนุญาตไม่ต้องแสดงเครื่องหมายมาตรฐานตามวรรค 1 หรือแสดงข้อความตามวรรค 2 ได้ (มาตรา 33 วรรค 3) ผู้ใดฝ่าฝืนมีโทษตามมาตรา 48, 48 ทวิ, 59 ผู้รับใบอนุญาตตามมาตรา 20, 21 ต้องทำผลิตภัณฑ์นั้นให้เป็นไปตามมาตรฐาน หรือนำผลิตภัณฑ์ที่เป็นไปตามมาตรฐานเข้ามา แล้วแต่กรณี (มาตรา 29) ไม่ปฏิบัติตามมีโทษตามมาตรา 51 นอกจากมาตรฐานบังคับแล้ว มาตรฐานทั่วไปก็มีได้ในกรณีที่ผู้ทำผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมประเภทที่มีประกาศ (รัฐมนตรี) กำหนดมาตรฐานแล้ว ประสงค์จะแสดงเครื่องหมายมาตรฐานกับผลิตภัณฑ์ของตน ก็ให้ขออนุญาตต่อคณะกรรมการ (มาตรา 16) เมื่อได้รับอนุญาตแล้วก็ย่อมมีสิทธิใช้เครื่องหมายมาตรฐาน (มาตรา 31) ซึ่งเขาจะแสดงเครื่องหมายมาตรฐานกับผลิตภัณฑ์ที่ไม่เป็นไปตามมาตรฐานไม่ได้ (มาตรา 35) ผู้ฝ่าฝืนมีโทษตามมาตรา 54 นอกจากนั้นบุคคลใดที่ได้รับอนุญาตตามมาตรา 16, 20, 21 ก็จะใช้เครื่องหมายมาตรฐานไม่ได้ และใครจะเลียนเครื่องหมายมาตรฐานเพื่อให้ประชาชนหลงเชื่อก็ไม่ได้อีก (มาตรา 31 และ 32) ผู้ฝ่าฝืนมีโทษตามมาตรา 52

ส่วนตามความในมาตรา 36 นั้น ห้ามมิให้ผู้ใด โฆษณา จำหน่าย หรือมีไว้เพื่อจำหน่ายซึ่งผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมโดยรู้หรือไม่ว่าไม่เป็นไปตามมาตรา 16, 20, 21, 21 ทวิ, 29, 33 วรรค 1 หรือ 2 หรือโดยรู้หรือไม่ว่าเป็นผลิตภัณฑ์ที่ใช้หรือแสดงเครื่องหมายมาตรฐานอันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา 31, 32 หรือ 35

มาตราการพิเศษ ตามมาตรา 44(2) มีว่า พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจยึดหรืออายัดผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมที่มีเหตุอันควรเชื่อว่า (ก) ไม่เป็นไปตามมาตรา 16, 20, 20 ทวิ, 21, 21 ทวิ, 29 หรือมาตรา 33 วรรค 1 หรือวรรค 2 (ข) ไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ หรือเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนดตามมาตรา 20 หรือวรรค 2 หรือ 21 ทวิ วรรค 2 หรือ (ค) เป็นผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมที่ใช้หรือแสดงเครื่องหมายมาตรฐานอันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา 31, 32 หรือ 35 และเมื่อยึด อายัด ไว้แล้วคณะกรรมการฯ ก็มีอำนาจตามมาตรา 36(2) ในกรณีที่ไม่ปฏิบัติตาม

มาตรา 20 หรือมาตรา 21 หรือฝ่าฝืน หรือไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์หรือเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนดตามมาตรา 20 ทวิ วรรค 2 หรือ 21 ทวิ วรรค 2 คณะกรรมการอาจสั่งให้ทำผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมให้สิ้นสภาพ หรือในกรณีที่น่าเข้าอาจสั่งให้ส่งกลับคืนไป ถ้าไม่ส่งกลับคืนไปก็อาจสั่งให้ทำผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมนั้นให้สิ้นสภาพ หรืออาจสั่งให้รอไว้เพื่อให้ทำหรือผู้นำเข้าขอรับอนุญาตก่อนได้ (ค) ในกรณีผู้รับอนุญาตไม่ปฏิบัติตามมาตรา 29 คณะกรรมการอาจสั่งให้ทำผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมให้สิ้นสภาพ หรือในกรณีที่น่าเข้าอาจสั่งให้ส่งกลับคืนไป ถ้าไม่ส่งกลับคืนไปก็อาจสั่งให้ทำผลิตภัณฑ์นั้นให้สิ้นสภาพ

ตามพระราชบัญญัติต่าง ๆ ที่กล่าวมาเป็นตัวอย่างให้เห็นว่ามีกฎหมายให้ความสำคัญคุ้มครองผู้บริโภค ในด้านคุณภาพ มาตรฐาน และการโฆษณาที่สอดคล้อง หากแต่จะได้อะไรหรือไม่ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเป็นเรื่องสำคัญ ได้แก่ นโยบายในการควบคุมจริงจังแค่ไหน งบประมาณและอัตรากำลังคนเพียงพอหรือไม่ เรื่องนี้เป็นอุปสรรคอยู่มาก หากพนักงานเจ้าหน้าที่ที่จะบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย ที่จะคอยตรวจตราควบคุมให้มีการปฏิบัติตามกฎหมายมีไม่เพียงพอ ผู้ประกอบธุรกิจการค้าก็จะเล็งกฎหมายกันมาก แม้หลักการจะให้ความคุ้มครองผู้บริโภค แต่จะขาดผลบังคับตามที่ควรเป็น จึงไม่มีผลแก่ผู้บริโภคเลย

ความรับผิดชอบพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ฉบับนี้เป็นกฎหมายฉบับแรกของไทยที่บัญญัติขึ้นเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคโดยตรง เป็นการทั่วไป ที่นานมาคงมีเพียงกฎหมายเฉพาะเรื่องที่บัญญัติควบคุมเกี่ยวกับคุณภาพและราคาของสินค้าเป็นประเภท ๆ ไป เช่น อาหาร ยา กฎหมายฉบับนี้เองได้บัญญัติรับรองถึงสิทธิของผู้บริโภค 4 ประการ คือ (1) สิทธิที่จะได้รับข่าวสารรวมทั้งคำพรรณนาคุณภาพที่ถูกต้องและเพียงพอเกี่ยวกับสินค้าและบริการ (2) สิทธิที่จะมีอิสระในการเลือกหาสินค้าและบริการ (3) สิทธิที่จะได้รับความปลอดภัยจากการใช้สินค้าหรือบริการ และ (4) สิทธิที่จะได้รับการพิจารณา และชดเชยความเสียหาย

ประการแรก สิทธิที่จะได้รับข่าวสารรวมทั้งคำพรรณนาคุณภาพที่ถูกต้องและเพียงพอเกี่ยวกับสินค้าและบริการ ได้แก่ สิทธิที่จะได้รับการโฆษณาหรือการแสดงฉลากตามความเป็นจริง และปราศจากพิษภัยแก่ผู้บริโภค รวมถึงตลอดถึงสิทธิที่จะได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าและบริการอย่างถูกต้องและเหมาะสมเพียงพอที่จะไม่หลงผิดในการซื้อสินค้าหรือรับบริการโดยซัดทอดเจตนาารม

ประการที่สอง สิทธิที่จะมีอิสระในการเลือกหาสินค้าและบริการ ได้แก่ สิทธิที่จะเลือกซื้อสินค้าหรือรับบริการโดยปราศจากการผูกขาดทางการค้า และปราศจากการชักจูงใจโดยทุจริตหรือเอาเปรียบผู้บริโภค หรือส่งสินค้าโดยมิได้สั่งซื้อหรือตกลงใจซื้อ

ประการที่สาม สิทธิที่จะได้รับความปลอดภัยจากการใช้สินค้าหรือบริการ ได้แก่ สิทธิที่จะได้รับสินค้าและบริการที่ปลอดภัยมีสภาพและคุณภาพได้มาตรฐาน เหมาะสมแก่การใช้ ไม่ก่อให้เกิดอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สิน ในกรณีใช้ตามคำแนะนำหรือใช้ความระมัดระวังตามสภาพของสินค้าหรือบริการนั้นแล้ว

ประการสุดท้าย สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาและชดเชยความเสียหาย ได้แก่ สิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองและชดเชยค่าเสียหายเมื่อมีการละเมิดกฎหมายหรือมีการละเมิดสิทธิของผู้บริโภคตามพระราชบัญญัติ¹

การคุ้มครองผู้บริโภคตามพระราชบัญญัติฉบับนี้พอจะแบ่งได้เป็น การคุ้มครองในด้านการโฆษณา การคุ้มครองในคานฉลาก และการคุ้มครองโดยประการอื่น

(1) การคุ้มครองในคานการโฆษณา พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคได้กำหนดข้อห้ามไว้ 2 ประการเกี่ยวกับข้อความที่ใช้ในการโฆษณา และข้อห้ามเกี่ยวกับวิธีการโฆษณา

ข้อห้ามเกี่ยวกับข้อความที่ใช้ในการโฆษณานั้น ได้กำหนดว่าจะต้องไม่ใช่ข้อความที่เป็นการไม่เป็นธรรมต่อผู้บริโภค หรือใช้ข้อความที่ก่อให้เกิดผลเสียต่อสังคมเป็นส่วนรวม ไม่ว่าข้อความนั้นจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับแหล่งกำเนิด สภาพ คุณภาพ หรือลักษณะ ของสินค้าหรือบริการ ตลอดจนการส่งมอบ การจัดหา หรือการใช้สินค้าหรือบริการ (มาตรา 22) สำหรับข้อความที่ถือว่าเป็นข้อความที่เป็นการไม่เป็นธรรมต่อผู้บริโภคได้กำหนดไว้ 2 ประการ คือ (ก) ข้อความที่เป็นเท็จหรือเกินความจริง. (ข) ข้อความที่จะก่อให้เกิดความเข้าใจผิดในสาระสำคัญเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการ ไม่ว่าจะกระทำโดยใช่หรืออ้างอิงรายงานทางวิชาการ สถิติ หรือส่งหนังสือไต่ถามไม่เป็นความจริงหรือเกินความจริง หรือไม่ก็ตาม และโดยที่การกำหนดข้อความใดเป็นข้อความที่เป็นการไม่เป็นธรรมต่อผู้บริโภคอาจไม่ครอบคลุมการโฆษณา

¹ สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค, "พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522" (เอกสารโรเนียว), หน้า 1.

ที่อาจเสียหายต่อผู้บริโภคด้วยขอความอื่น ๆ อีกจึงได้กำหนดไว้อีกประการหนึ่งว่า "ขอความ
อย่างอื่นที่กำหนดในกฎกระทรวง"

ข้อห้ามประการที่สองในการโฆษณา คือ การโฆษณาจะต้องไม่กระทำด้วยวิธีการที่
อาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพร่างกาย หรือจิตใจ หรืออันอาจก่อให้เกิดความรำคาญแก่ผู้บริโภค
ซึ่งวิธีการที่ต้องห้ามนี้จะกำหนดโดยกฎกระทรวง (มาตรา 23)

การเยียวยาการฝ่าฝืนข้อห้ามเป็นไปตาม มาตรา 24, 25, 26 และ 27 หลักการ
ที่สำคัญคือ ตามบทบัญญัติมาตรา 27 ในกรณีที่คณะกรรมการว่าด้วยการค้าโฆษณาเห็นว่ากรโฆษณา
ใดซึ่งขอความที่เป็นการไม่เป็นธรรมต่อผู้บริโภค หรือด้วยคำที่อาจก่อให้เกิดผลเสียต่อผู้บริโภค
หรือฝ่าฝืน มาตรา 24(1) หรือมาตรา 25 คณะกรรมการชุดนั้นก็มีอำนาจออกคำสั่งอย่างใดหรือ
หลายอย่างดังต่อไปนี้ (1) ให้แก้ไขข้อความหรือวิธีการในการโฆษณา (2) ห้ามการใช้ข้อความ
บางอย่างที่ปรากฏในการโฆษณา (3) ห้ามการโฆษณาหรือการใช้วิธีการนั้นในการโฆษณา
(4) ให้โฆษณาเพื่อแก้ไขความเข้าใจผิดของผู้บริโภคที่อาจเกิดขึ้นแล้ว ตามหลักเกณฑ์และวิธี
การที่คณะกรรมการกำหนด คำสั่งของคณะกรรมการตาม (4) นี้ ถ้าผู้ได้รับคำสั่งไม่พอใจก็มี
สิทธิอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค (มาตรา 43) ผู้ที่ฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามคำสั่ง
ของคณะกรรมการว่าด้วยการค้าโฆษณา ตามมาตรา 27 นี้ มีโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือ
ปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา 49) แต่ถาเป็นการกระทำของเจ้าของสื่อ
โฆษณา หรือผู้ประกอบการโฆษณา ผู้ทำคงมีโทษเพียงกึ่งหนึ่ง และถ้าเป็นการกระทำความผิด
ต่อเนื่อง ผู้กระทำอาจถูกลงโทษปรับวันละไม่เกินห้าพันบาทหรือไม่เกินสอง เท่าของกำไรขายที่
ใช้สำหรับการโฆษณานั้นตลอดระยะเวลาที่ยังฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตาม (มาตรา 51)

(2) การคุ้มครองในค่านฉลาด พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522
ได้กำหนดมาตรการเกี่ยวกับการกำหนดสินค้าเป็นสินค้าที่ควบคุมฉลาดสำหรับสินค้าที่ผู้บริโภค
ต้องบริโภคเป็นประจำหรือสินค้าที่อาจก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพ ทั้งนี้ตามความในมาตรา
30 ที่ว่า คณะกรรมการว่าด้วยฉลาดมีอำนาจกำหนดให้สินค้าที่อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่สุขภาพ
ร่างกาย หรือจิตใจ เนื่องในการใช้สินค้าหรือโดยสภาพของสินค้า หรือสินค้าที่ประชาชนทั่วไป
ใช้เป็นประจำ ซึ่งการกำหนดฉลาดของสินค้านั้นจะเป็นประโยชน์แก่ผู้บริโภคในการที่จะได้ทราบ

ข้อเท็จจริงในสาระสำคัญเกี่ยวกับสินค้านั้นให้เป็นสินค้าที่ควบคุมฉลาก และเมื่อใดที่กำหนดสินค้าใดเป็นสินค้าที่ควบคุมฉลากแล้ว คณะกรรมการชุกชุมมีอำนาจกำหนดหลักเกณฑ์เงื่อนไขและรายละเอียดเกี่ยวกับลักษณะฉลากของสินค้าควบคุมได้โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา การกำหนดนั้นก็เพื่อให้ฉลากมีลักษณะประกอบด้วยความหรือข่าวสารตามประเภทของสินค้าที่ถูกต้องและเพียงพอตามที่คณะกรรมการเห็นจำเป็นว่าจะให้ความคุ้มครองผู้บริโภคได้ เมื่อมีข้อกำหนดดังนี้แล้วเป็นผลให้ผู้ประกอบธุรกิจมีหน้าที่จะต้องจัดให้ฉลากของสินค้าควบคุมนี้เป็นไปตามที่กำหนด ถ้าฝ่าฝืนคณะกรรมการมีอำนาจตามมาตรา 33 ที่จะสั่งให้ผู้ประกอบธุรกิจเลิกใช้ฉลากที่ไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ เงื่อนไข และรายละเอียดที่กำหนด หรือสั่งให้ดำเนินการแก้ไขฉลากนั้นให้ถูกต้องได้ สำหรับผู้ฝ่าฝืนข้อกำหนดหรือคำสั่งของคณะกรรมการจะต้องถูกลงโทษตามกฎหมาย ซึ่งมีทั้งโทษจำคุกและโทษปรับ (มาตรา 52, 53)

อำนาจของคณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณาและของคณะกรรมการว่าด้วยฉลากดังกล่าวมาแล้วจะใช้ต่อเมื่อไม่มีกฎหมายเฉพาะเรื่องบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น (มาตรา 21) ทั้งนี้เนื่องจากในปัจจุบันมีกฎหมายหลายฉบับ เช่น พระราชบัญญัติยา พ.ศ. 2510 พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 ควบคุมเกี่ยวกับการโฆษณา ควบคุมเกี่ยวกับเรื่องฉลาก เป็นการเฉพาะเรื่องไว้แล้ว ในกรณีมีกฎหมายบัญญัติไว้แล้ว เช่นนี้ก็ต้องบังคับไปตามกฎหมายนั้น ๆ จะนำกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคเหล่านี้ไปใช้บังคับได้ก็เพียงเท่าที่ไม่เข้าหรือขัดกับกฎหมายดังกล่าว

(3) การคุ้มครองผู้บริโภคโดยประการอื่น ทั้งนี้การใช้มาตรการเพื่อความปลอดภัยของผู้บริโภคตามมาตรา 36 ที่ว่า เมื่อมีเหตุอันควรสงสัยว่าสินค้าใดอาจเป็นอันตรายแก่ผู้บริโภค คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคอาจสั่งให้ผู้ประกอบธุรกิจดำเนินการทดสอบหรือพิสูจน์สินค้านั้นได้ ถ้าผู้ประกอบธุรกิจไม่ดำเนินการทดสอบหรือพิสูจน์สินค้า หรือดำเนินการล่าช้า โดยไม่มีเหตุอันควร คณะกรรมการฯ จะจัดให้มีการพิสูจน์โดยผู้ประกอบธุรกิจเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายก็ได้ ถ้าผลจากการทดสอบหรือพิสูจน์ปรากฏว่าสินค้านั้นอาจเป็นอันตรายแก่ผู้บริโภค และกรณีไม่อาจป้องกันอันตรายที่จะเกิดจากสินค้านั้นได้โดยการกำหนดฉลากตามมาตรา 30 หรือตามกฎหมายอื่น คณะกรรมการมีอำนาจสั่งห้ามขายสินค้านั้นได้ และถ้าเห็นสมควรจะสั่งให้ผู้ประกอบธุรกิจเปลี่ยนแปลงสินค้านั้นภายใต้เงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนดก็ได้ ในกรณีสินค้านั้นไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ หรือเป็นที่สงสัยว่าผู้ประกอบธุรกิจจะเก็บสินค้านั้นไว้เพื่อขายต่อไป

คณะกรรมการ ฯ มีอำนาจสั่งให้ผู้ประกอบธุรกิจทำลาย หรือจะจัดให้มีการทำลายโดยผู้ประกอบธุรกิจ เป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายก็ได้ ยิ่งกว่านั้นในกรณีจำเป็นและเร่งด่วน ถ้าคณะกรรมการ ฯ มีเหตุที่น่าเชื่อว่าสินค้าใดอาจเป็นอันตรายแก่ผู้บริโภค คณะกรรมการ ฯ ก็มีอำนาจสั่งห้ามขายสินค้านั้นเป็นการชั่วคราวจนกว่าจะได้มีการทดสอบหรือพิสูจน์สินค้าใดมาตรวจการนี้จะสามารถระงับหรือยับยั้งการกระทำที่จะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้บริโภคได้ทั้งหมดที่ ผู้ประกอบธุรกิจที่ขายสินค้าที่มีคำสั่งห้ามขายดังกล่าวนี้โทษตามมาตรา 56 และกรณีเป็นผู้ผลิตหรือนำเข้ามีโทษหนักกว่า

การคุ้มครองผู้บริโภคตามหลักการดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่าผู้ประกอบธุรกิจมีความรับผิดชอบทางอาญาเป็นหลัก หรือมีเจตนาเป็นไปตามมาตรการพิเศษเกี่ยวกับการดำเนินการแก้ไข ระงับการขาย หรือทำลายสินค้า กฎหมายฉบับนี้มีไว้บัญญัติโดยตรงให้ผู้ประกอบธุรกิจรับผิดชอบในทางแพ่งชดเชยค่าเสียหายแก่ผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจากสินค้า ดังนั้นการเยียวยาชดเชยความเสียหายในทางแพ่งก็เป็นไปตามหลักกฎหมายทั่วไปในทางสัญญาและละเมิด อย่างไรก็ตามกฎหมายฉบับนี้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการให้อำนาจคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคในการดำเนินคดีเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิของผู้บริโภค เมื่อมีการร้องขอของผู้บริโภค หรือที่เห็นสมควร (มาตรา 39) เรื่องนี้เป็นวิวัฒนาการสำคัญของกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค ซึ่งกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคมิได้เคยกำหนดไว้ ในการดำเนินคดีตามมาตรา 39 นี้ คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคจะได้แต่งตั้งบุคคลที่มีคุณวุฒิทางกฎหมายให้เป็นเจ้าหน้าที่คุ้มครองผู้บริโภค เพื่อทำหน้าที่ดำเนินคดีแพ่งและคดีอาญาแก่ผู้กระทำการละเมิดสิทธิของผู้บริโภคในศาล และในการดำเนินคดีเจ้าหน้าที่คุ้มครองผู้บริโภคมีอำนาจฟ้องเรียกทรัพย์สินหรือค่าเสียหายให้แก่ผู้บริโภคที่ร้องขอได้ควย และในการนี้ได้รับยกเว้นค่าธรรมเนียมในการดำเนินคดีควย การจะดำเนินการตามมาตรา 39 มีอยู่ 2 ประการคือ (1) คณะกรรมการเห็นสมควรดำเนินคดีเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิของผู้บริโภค หรือ (2) คณะกรรมการได้รับคำร้องขอจากผู้บริโภคที่ถูกละเมิดสิทธิ ซึ่งคณะกรรมการ ฯ เห็นสมควร กรณีใดกรณีหนึ่งก็อาจมอบหมายให้เจ้าหน้าที่คุ้มครองผู้บริโภคดำเนินคดีได้ ทั้งนี้ต้องเป็นกรณีที่ผู้บริโภคมีสิทธิได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัตินี้ (สิทธิตามมาตรา 44 ประการ) ทั้งยังต้องเป็นไปตามที่กฎหมายว่าควยการนั้น ๆ หรือที่พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค

บัญญัติไว้คุ้มครองในกรณีใดบ้างอันจะถือว่าผู้ประกอบการกิจใดละเมิดสิทธิของผูบริโภค อีกประการหนึ่งผูบริโภคที่จะได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัตินี้ย่อมได้แก่ ผู้ซื้อหรือได้รับบริการจากผู้ประกอบการกิจโดยมีค่าตอบแทน และหมายความรวมถึงผู้ซึ่งได้รับการเสนอหรือชักชวนจากผู้ประกอบการกิจเพื่อซื้อสินค้าหรือรับบริการด้วย (มาตรา 3) ดังนั้นจึงไม่รวมถึงผู้ที่ไม่ได้ซื้อสินค้าแต่ได้บริโภคนสินค้าฟรี เช่น พนักงานบริษัทบริโภคของบริษัทซึ่งมาให้ใช้หรือญาติหรือแขกของผู้ซื้อ เพราะได้รับจากการให้ หรือได้ใช้ฟรี มิใช่เป็นผู้ใดมาโดยให้ค่าตอบแทนเป็นเงิน หรือผลประโยชน์ใด ๆ แก่ผู้ประกอบการ บุคคลเหล่านี้มิได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย¹ แต่นิติบุคคลก็อาจถือว่าเป็นผูบริโภคซึ่งจะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายนี้ได้ เช่น ซื้อของจากผู้ประกอบการกิจคนอื่นใช้ในการประกอบหรือผลิตสินค้าขายต่อไป ซื้อมาใช้งานในบริษัท, สำนักงาน เช่น พอคาดสมบุยซื้อบุยสุตรมาผสมขาย หรือสำนักงานซื้อกระดาษมาใช้ในการทำงาน การเอากระดาษมาใช้ก็ไม่ต่างกับที่บุคคลทั่วไปซื้อกระดาษมาใช้เป็นส่วนตัว² ถ้าหากจะคัดสิทธิที่เขาจะได้รับความคุ้มครองเสียยากก็อาจไม่สมควร และในเรื่องนี้กฎหมายไทยก็มีข้อกำหนดความบังคับเฉพาะกรณีซื้อเพื่อใช้เป็นการส่วนตัว (personal use) เท่านั้น

นอกจากนี้กฎหมายฉบับนี้ยังได้บัญญัติถึงการรับรองสมาคมที่มีวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองผูบริโภคหรือต่อต้านการแข่งขันอันไม่เป็นธรรมทางการค้า และให้มีสิทธิสมาคมที่คณะกรรมการผู้ปกครองผูบริโภครับรองแล้วดำเนินคดีแพ่ง คดีอาญา เพื่อคุ้มครองผูบริโภค และมีอำนาจเรียกค่าเสียหายแทนสมาชิกของสมาคมได้ตามหนังสือมอบหมายให้เรียกค่าเสียหายแทนจากสมาชิก ในขณะที่ได้มีการรับรองสมาคมใดเพื่อให้มีสิทธิและอำนาจฟ้อง เช่นนี้ แต่ในปัจจุบันก็มีสมาคมต่าง ๆ ที่ดำเนินงานเพื่อประโยชน์ของผูบริโภคอยู่ เช่น โครงการสภาสตรีส่งเสริมผูบริโภค (ส.ส.บ.) สมาคมพิทักษ์ประโยชน์ผูบริโภคและสมาคมผูบริโภคแห่งประเทศไทย เป็นต้น

วิวัฒนาการของกฎหมายคุ้มครองผูบริโภคในเรื่องนี้เป็นการศึกษาอุปสรรคในการ

¹ ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒน์ศานต์, การอภิปรายเรื่อง "กฎหมายคุ้มครองผูบริโภค" จากสรุปผลการสัมมนากฎหมายคุ้มครองผูบริโภค กฎหมายกำหนดสินค้าและป้องกันการผูกขาด (สมาคมทนายความแห่งประเทศไทย, 2522), หน้า 33 - 34.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 33.

เยียวยาความเสียหายได้บางประการ โดยที่การดำเนินคดีของผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายเพื่อเรียกร้องค่าชดเชยความเสียหายจากผู้ประกอบธุรกิจเป็นไปได้ยาก และบางครั้งค่าเสียหายที่ได้รับก็ไม่คุ้มค่าใช้จ่ายและเวลาที่สูญเสียไปในการดำเนินคดี ผลของการดำเนินคดีนั้นก็สามารถเยียวยาได้เฉพาะความเสียหายของตนเอง ไม่มีผลบังคับผู้ประกอบธุรกิจให้ระงับการก่อความเสียหายแก่ผู้บริโภคอื่น ๆ อีกได้ ผู้ประกอบธุรกิจยังคงสามารถขายสินค้าที่ชำรุดบกพร่องนั้นได้ต่อไป และผู้บริโภคอื่นที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าก็ดำเนินคดีเรียกร้องเพื่อตนเองอีก ทั้งตามกฎหมายไทยไม่มีกฎหมายที่อนุญาตการดำเนินคดีโดยกลุ่มผู้บริโภค (Class Actions) ดังเช่นในต่างประเทศซึ่งผู้บริโภคคนใดที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าเหล่านั้นอาจดำเนินคดีรวมกันครั้งเดียวแล้วศาลมีคำสั่งให้มีผลต่อผู้บริโภคทุกคนนั้นได้ หลักการใหม่ของพระราชบัญญัติฉบับนี้มีผลขจัดภาวะในการดำเนินคดีของผู้บริโภคได้บางส่วนบางกรณี โดยให้อำนาจเจ้าหน้าที่ของรัฐและสมาคมเพื่อประโยชน์ของผู้บริโภคดำเนินคดีเพื่อประโยชน์แก่ผู้บริโภคได้ แต่ก็มีข้อจำกัดภายใต้ขอบเขตของบทกฎหมายตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวแล้ว

อนึ่ง เมื่อเร็ว ๆ นี้¹ ได้มีการสนทนาเรื่องการคุ้มครองผู้บริโภคของประเทศกลุ่มอาเซียน ที่ประเทศฟิลิปปินส์ ซึ่งมีการแลกเปลี่ยนความรู้และข้อเสนอแนะต่าง ๆ ที่จะเป็นประโยชน์ในโอกาสต่อไป รวมทั้งข้อเสนอในการปรับปรุงแก้ไขบทกฎหมายที่เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคด้วย ในประเทศกลุ่มอาเซียนมีกฎหมายซึ่งมุ่งคุ้มครองผู้บริโภคในด้านราคา คุณภาพ และความปลอดภัยของสินค้าและบริการ แต่ส่วนใหญ่ยังมิได้คำนึงถึงเรื่องการชดเชยค่าเสียหายแก่ผู้บริโภคในเมื่อเกิดความเสียหายหรืออันตรายต่อผู้บริโภค² ยกเว้นก็แต่ประเทศสิงคโปร์ซึ่งถึงแม้ไม่มีบทกฎหมายที่กำหนดถึงเรื่องนี้โดยตรง แต่อาศัยอำนาจทางบริหารวางเป็นนโยบายไว้เกี่ยวกับการชดเชยความเสียหายแก่ผู้บริโภค มีหลักว่าผู้บริโภคจะได้รับค่าชดเชยในคดีแพ่งที่เรียกร้องค่าเสียหายไม่เกิน 200 ดอลลาร์สิงคโปร์ และเจ้าหน้าที่รัฐบาลจะเป็นผู้ดำเนินการฟ้องคดีในทางแพ่งเพื่อผู้เสียหาย ซึ่งกฎหมายนี้ใช้ได้ผลมากในสิงคโปร์ เนื่องจากรัฐบาลถือปฏิบัติอย่างจริงจัง³

¹ ระหว่างวันที่ 1-4 ตุลาคม พ.ศ. 2523

² ชูวิทย์ รัตนไชย และมนตรีวรรณ กิตติโสภณ, "บันทึกเรื่องราวงานผลการสนทนาเรื่องการคุ้มครองผู้บริโภคของประเทศกลุ่มอาเซียนที่ประเทศฟิลิปปินส์," (เอกสารโรเนียวเนียว), หน้า 1-2.

และในฟิลิปปินส์ขณะนี้ก็พยายามปรับปรุงแก้ไขกฎหมายใหม่หลักการในเรื่องการชดใช้
 ค่าเสียหายแก่ผู้บริโภคเช่นกัน¹ ในการสัมมนา องค์การผู้บริโภคระหว่างประเทศ
 (IOCU) (International Organization of Consumer Union) ได้เสนอ
 ให้สมาชิกกลุ่มประเทศอาเซียนรับรองเกี่ยวกับ Code of Conducts อันเป็นบรรทัดฐาน
 หลักในการบัญญัติหลักการคุ้มครองผู้บริโภค โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องความปลอดภัย
 ของสุขภาพและร่างกาย และหลักการชดใช้ค่าเสียหายที่ผู้บริโภคต้องใช้นั้นที่ไม่ได้
 มาตราฐานหรือสินค้าที่อาจก่อให้เกิดความเสียหาย² ข้อคิดเห็นขั้นสุดท้ายของการสัมมนา
 ครั้งนี้ ประเทศสมาชิกได้ตกลงเห็นควรมีการจัดตั้งศูนย์คุ้มครองผู้บริโภคของประเทศกลุ่ม
 อาเซียน (Asean Consumer Protection Agency) ขึ้นเพื่อกำเนินงานคุ้มครอง
 ผู้บริโภคในด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับการให้การศึกษา การให้ข่าวสาร การทดสอบคุณภาพ
 และมาตรฐานสินค้า การวิจัย และเรื่องอื่น ๆ ที่จะเป็นประโยชน์ในการคุ้มครองผู้บริโภค
 ในภูมิภาคอาเซียน และตกลงว่าจะต้องจัดให้หน่วยงานคุ้มครองผู้บริโภคขึ้นในประเทศ
 โดยมีหน้าที่สนับสนุนและป้องกันสิ่งลึทธิและประโยชน์ของผู้บริโภค ให้เป็นหน่วยงานเดียว
 และควรมีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการคุ้มครองผู้บริโภค ซึ่งรวมถึงอำนาจการฟ้องร้อง
 ในกรณีเรียกค่าเสียหายด้วย และในประเทศอาเซียนยอมรับกันว่าจะให้ความสนใจใน
 ปัญหาของการค้าที่ไม่เป็นธรรม (Unfair Trade Practices) ในด้านต่าง ๆ
 ไม่ว่าจะเป็นเกี่ยวกับราคา คุณภาพ ความปลอดภัย และอื่น ๆ โดยจะมีการศึกษาถึงปัญหาดังกล่าว
 และอาจมีการตรากฎหมายเพื่อควบคุมการค้าในลักษณะนี้ รวมตลอดถึงการกำหนดหลักการ
 ในการชดใช้ค่าเสียหายแก่ผู้บริโภคเนื่องจากการค้าที่ไม่เป็นธรรมนั้น และยอมรับว่า
 Code of Conducts อาจเป็นกฎหมายที่มีส่วนช่วยควบคุมการค้าในลักษณะนี้ด้วย³

¹ ชูวิทย์ รัตนไชย และมนีวรรณ กิตติโสภณ, "บันทึกเรื่องราวรายงานผลการสัมมนา
 เรื่องการคุ้มครองผู้บริโภคของประเทศกลุ่มอาเซียนที่ประเทศฟิลิปปินส์, "(เอกสารโรเนียว),
 หน้า 6.

² เรื่องเดียวกัน., หน้า 4.

³ เรื่องเดียวกัน., หน้า 8 - 9.

ขอตกลงดังกล่าวมาแล้วของสมาชิกกลุ่มประเทศอาเซียน ซึ่งรวมทั้งหลักการเกี่ยวกับการชดเชยเยียวยาแก่ผู้เสียหายด้วย เห็นได้ว่าเป็นการริเริ่มส่งเสริมการคุ้มครองผู้บริโภคอย่างสำคัญในระดับระหว่างประเทศของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งเป็นแนวทางที่ควรจะดำเนินการให้มีผลจริงจังในโอกาสต่อไป

สรุป

1. ในประเทศไทยไม่มีกฎหมายพิเศษที่บัญญัติถึงความรับผิดชอบในทางแพ่งของผู้ผลิต, ผู้จำหน่ายสินค้าโดยเฉพาะ มีเฉพาะแต่พระราชบัญญัติที่มีโทษอาญา เช่น พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติยา พ.ศ. 2510 และฉบับที่ 3 พ.ศ. 2522 เป็นต้น รวมทั้งบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายอาญาคด้วย เช่น ความตามมาตรา 236 ความผิดฐานปลอมปนอาหารยาหรือเครื่องอุปโภคบริโภค มาตรา 271, ขายของโดยหลอกลวง พระราชบัญญัติเหล่านี้บัญญัติคุ้มครองบริโภคเกี่ยวกับสินค้าประเภทใด ประเภทหนึ่ง โดยควบคุมเกี่ยวกับคุณภาพ มาตราฐาน, ความปลอดภัยของสินค้าและควบคุมการโฆษณาด้วย มาตราการลงโทษทางอาญาแก่ ผู้ผลิต, ผู้จำหน่ายที่ฝ่าฝืนบทกฎหมายเช่นนี้หากจะ จำคุก, ปรับครั้งเดียวแล้ว บางกรณีที่มีการกระทำผิดต่อเนื่องยังใช้วิธีการปรับเป็นรายวันต่อไปตราบเท่าที่ผู้ผลิต, ผู้จำหน่ายยังทำการฝ่าฝืนอยู่อีก และยังมีมาตรการพิเศษเพื่อบรรเทาความเสียหายที่จะเกิดขึ้น หรือระงับยับยั้งมิให้เกิดขึ้นต่อไป โดยให้อำนาจเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีอำนาจตามกฎหมายฉบับนั้น ๆ (อาจเป็นคณะกรรมการ) มีคำสั่งห้ามการผลิต, การนำเข้าสิ่งสินค้าที่ขาดมาตรฐาน, ไม่ปลอดภัยหรือหากผลิต, นำเข้าแล้วก็มีอำนาจยึดอายัด เรียกเก็บมาทำลายได้ และมาตรการที่แก้ไขการกระทำที่ผิดได้ทันควัน เจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจสั่งให้ ผู้ผลิต ผู้จำหน่าย ผู้โฆษณาระงับการโฆษณาที่ฝ่าฝืนบทกฎหมายเช่นนี้ได้ สำหรับพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ซึ่งเป็นกฎหมายฉบับแรกที่บัญญัติขึ้นเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคโดยตรง เป็นการทั่วไปก็เช่นเดียวกันเป็นหลักความรับผิดชอบในทางอาญา โดยบัญญัติเป็นหลักกว้าง ๆ คุ้มครองสิทธิของผู้บริโภค 4 ประการ คือ สิทธิที่จะได้รับข่าวสารรวมทั้งคำพรรณนาคุณภาพที่ถูกต้องและเพียงพอเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการ สิทธิที่จะมีอิสระในการเลือกหาสินค้าหรือบริการ สิทธิที่จะได้รับความปลอดภัยจากการใช้สินค้าหรือบริการ และสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาและชดเชยความเสียหาย บัญญัติถึงการคุ้มครองเป็นหลักใหญ่ ๆ อยู่ 3 เรื่องคือ การคุ้มครองในด้านการโฆษณา ด้านฉลาก และ

การคุ้มครองในค่านอื่น ๆ ที่สำคัญคือมาตรการเกี่ยวกับความปลอดภัยของผู้บริโภค คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคมีอำนาจสั่งห้ามขายสินค้าที่อาจเป็นอันตราย สั่งให้แก้ไขเปลี่ยนแปลงสินค้าตามที่คณะกรรมการกำหนด สั่งให้ทำลาย มาตรการนี้จะสามารถระงับยับยั้งการกระทำที่จะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้บริโภคได้ทันเวลาที่ เกี่ยวกับการโฆษณาที่มีมาตรการเยียวยาแก้ไขการฝ่าฝืนข้อห้ามของบทกฎหมายที่มีผลคือ คณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณามีอำนาจออกคำสั่งอย่างใด ๆ ใดแก่ (1) ให้แก้ไขข้อความหรือวิธีการในการโฆษณา (2) ห้ามการใช้ข้อความบางอย่างที่ปรากฏในการโฆษณา (3) ห้ามการโฆษณาหรือการใช้วิธีการนั้นในการโฆษณา (4) ให้โฆษณาเพื่อแก้ไขความเข้าใจผิดของผู้บริโภคที่อาจเกิดขึ้นแล้ว บทกฎหมายต่าง ๆ เหล่านี้มีใ้บัญญัติให้ผู้ประกอบการค้าต้องรับผิดชอบในทางแพ่งชดเชยในความที่เกิดจากสินค้าแก่ผู้บริโภค ดังนั้นการเยียวยาชดเชยความเสียหายในทางแพ่งก็ต้องเป็นไปตามหลักกฎหมายทั่วไป เรื่องซื้อขาย สัญญา และละเมิด อย่างไรก็ตาม พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคมีบทบัญญัติที่สำคัญคือ ให้อำนาจคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคอนุญาตให้เจ้าหน้าที่คุ้มครองผู้บริโภคดำเนินคดีเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิของผู้บริโภคได้เมื่อมีการร้องขอหรือที่เห็นสมควรทั้งในคดีแพ่ง, อาญา และในการดำเนินคดีเจ้าหน้าที่มีอำนาจฟ้องเรียกทรัพย์สินหรือค่าเสียหายให้แก่ผู้บริโภคที่ร้องขอได้ ด้วย ทั้งนี้ต้องเป็นกรณีที่ผู้บริโภคมีสติวิได้รับคุ้มครองตามพระราชบัญญัตินี้ (สิทธิ 4 ประการ) และเป็นผู้บริโภคตามความหมายของกฎหมายนี้ คือเป็นผู้เช่า เช่าซื้อ ซื้อ หรือได้รับบริการ โดยให้คำตอบแทน และในทำนองเดียวกันให้อำนาจสมาคมที่มีวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองผู้บริโภคที่คณะกรรมการฯ ได้รับรองแล้วมีสิทธิฟ้องคดีแพ่ง คดีอาญา หรือดำเนินกระบวนการพิจารณาใด ๆ ในคดีเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคได้ และให้อำนาจฟ้องเรียกค่าเสียหายแทนจากสมาชิกของสมาคมด้วย เป็นหลักการใหม่ของกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคซึ่งกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคมิได้เคยกำหนดไว้เลย

2. หลักความรับผิดในทางสัญญาในการผลิตและการจำหน่ายสินค้าตามกฎหมายไทย ใ้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 472 กำหนดให้ผู้ชายต้องรับผิดในความชำรุดบกพร่องของสินค้าที่ขาย ไม่ว่าผู้ชายจะรู้ถึงความชำรุดบกพร่องนั้นหรือไม่ก็ตาม เรื่องนี้เป็นความรับผิดโดยผลของกฎหมาย แมว่าผู้ชายจะได้ขายสินค้าโดยสุจริตไม่ว่าถึงความชำรุดบกพร่องของสินค้านั้นเลยก็ต้องรับผิด ฉะนั้นในการดำเนินคดีผู้ชายรับผิดผู้ซื้อจึงไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ว่าผู้ชาย

ใครก็ตามชำระคบกพร่องในสินค้านั้น ผู้ซื้อมีการพิจารณาเพียงว่ามีสัญญาซื้อขายระหว่างกันและสินค้านั้นมีความชำระคบกพร่องทำให้เสื่อมราคา, เสื่อมประโยชน์ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ตนอย่างไรก็ตามความรับผิดชอบตามกฎหมายลักษณะซื้อขายนี้จำกัดกรณีรับผิดชอบไว้เฉพาะความชำระคบกพร่องที่ถึงขนาดทำให้สินค้าเสื่อมราคาหรือเสื่อมความเหมาะสมแก่ประโยชน์อันมุ่งจะใช้เป็นปกติหรือประโยชน์ที่มุ่งหมายโดยสัญญา และเป็นความชำระคบกพร่องที่มีอยู่ในขณะทำสัญญา นอกเหนือจากนี้แล้ว เช่น สำหรับความชำระคบกพร่องเล็กน้อย ๆ จะให้ผู้ชายรับผิดชอบโดยอัตโนมัติของตกลงเป็นสัญญาซื้อขายกันให้รับผิดชอบ ทั้งนี้ตามหลักกฎหมายสัญญาทั่วไป กรณีนี้อาจเป็นข้อสัญญาหรือคำรับรองคุณภาพของสินค้าซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งแห่งข้อสัญญาซื้อขายซึ่งผูกพันให้ผู้ชายต้องปฏิบัติตามชำระหนี้ให้เป็นไปตามข้อสัญญานั้น และผู้อาจฟ้องให้ผู้ชายรับผิดชอบในทางสัญญาได้หากผู้ชายชำระหนี้โดยชำระคบกพร่องไม่เป็นไปตามข้อสัญญาที่ให้ไว้ เรื่องนี้เทียบได้กับ คำรับประกันโดยชัดแจ้งของผู้ขายตามกฎหมายของหลาย ๆ ประเทศ

ความรับผิดชอบของผู้ขายตามหลักกฎหมายสัญญา ในกรณีสินค้าชำระคบกพร่องนี้ได้แก่

(1) ผู้ซื้อที่มีสิทธิเรียกร้องราคา (2) มีสิทธิเลิกสัญญาโดยต้องบอกกล่าวล่วงหน้าให้ชำระหนี้ก่อน เว้นแต่กรณีที่มีข้อตกลงว่าถ้าสินค้าชำระคบกพร่องให้ผู้ซื้อที่มีสิทธิเลิกสัญญาได้ เช่นนี้บอกเลิกได้ทันทีเมื่อเลิกสัญญาแล้วกรณีก็กลับสู่ฐานะเดิม คือผู้ออกสินค้าให้ผู้ชาย ๆ คืนราคาให้ผู้ออก (3) หากกรณีความบกพร่องถึงขนาดที่ทรัพย์สินซึ่งซื้อขายไว้ประโยชน์แก่ผู้ออก ๆ จะไม่ยอมรับมอบทรัพย์สินนั้นแล้ว เรียกคืนสินไหมทดแทนเพื่อการไม่ส่งมอบสินค้านั้นทั้งหมดที่เกี่ยวได้และ (4) ผู้ชายต้องรับผิดชอบใช้คืนสินไหมทดแทนความเสียหายที่เกิดแก่ผู้ออกอันเป็นผลจากความชำระคบกพร่องของสินค้าในความเสียหาย เช่นที่ตามปกติย่อมเกิดแต่การไม่ชำระหนี้คบกพร่องนั้น เช่น ค่าใช้จ่ายในการซ่อมแซมสินค้าที่ชำระคบกพร่อง สำหรับความเสียหายอันเกิดแต่พฤติการณ์พิเศษผู้เสียหายจะเรียกได้เฉพาะกรณีที่ถูกกรณีฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้คาดเห็นหรือควรจะได้คาดเห็นพฤติการณ์เช่นนั้นล่วงหน้าก่อนแล้ว เช่นกรณีซื้อเพื่อขายต่อ เมื่อสินค้าชำระคบกพร่องก็ขายไม่ได้ หรือได้ราคาไม่คุ้มขาดผลกำไร หรือต้องจ่ายเบี้ยปรับแก่บุคคลที่ซื้อต่อ เป็นความเสียหายอันเกิดแต่พฤติการณ์พิเศษ เห็นได้ว่าในส่วนความเสียหายเกี่ยวกับทรัพย์สินเกี่ยวกับตัวสินค้าเอง เงินที่ต้องใช้จ่ายไปเกี่ยวกับสินค้าความเสียหายทางเศรษฐกิจ เหล่านี้เรียกร้องได้แน่นอนตามหลักกฎหมายสัญญา แต่สำหรับความเสียหายต่อชีวิต ร่างกายของผู้ออกนั้นจะได้รับการเยียวยาหรือไม่ยังมีความเห็นแยกกันอยู่เป็น 2 ฝ่าย

อนึ่งความรับผิดชอบในทางสัญญาที่กล่าวมานี้มีข้อจำกัดในการให้ความคุ้มครองเยียวยาแก่ผู้บริโภคบางประการ ทั้งนี้ตามหลัก Privacy Rule ซึ่งบางกรณีผู้บริโภคอาจจะมีข้อมูลจึงไม่อาจได้รับการเยียวยาชดเชยความเสียหายโดยอาศัยหลักความรับผิดชอบในทางสัญญาได้และนอกจากนี้กฎหมายซื้อขายก็ยอมรับให้สัญญากำหนดยกเว้นความรับผิดชอบในความชำรุดบกพร่องของสินค้าได้ แต่ก็มีข้อจำกัดอยู่ว่าผู้ขายจะทำสัญญาว่าจะไม่ตองรับผิดชอบในผลแห่งความชำรุดบกพร่องอันผู้ขายกระทำเองหรือผู้ขายใครอยู่แล้วและปกปิดไว้ไม่แจ้งแก่ผู้ซื้อย่อมไม่ได้ อย่างไรก็ตามยังมีอีกหลายกรณีที่ผู้ซื้ออาจไม่ได้รับการเยียวยา เพราะผู้ขายยกเว้นความรับผิดชอบของเขาไว้ล่วงหน้า

ความรับผิดชอบของผู้ขายตามหลักกฎหมายนิติกรรมสัญญามีอีกเรื่องหนึ่ง คือ ความรับผิดชอบสำหรับการกล่าวหรือแสดงโดยหลอกลวงเกี่ยวกับสินค้า เพื่อให้ผู้ซื้อหลงเชื่อแสดงเจตนา เขาทำสัญญาซื้อขายกับตน สารสำคัญของหลักกฎหมายอยู่ที่ความจงใจฉ้อฉลหลอกลวง และผู้ซื้อหลงเชื่อตามคำแถลงแสดงอันเป็นเท็จนั้น ก็กล่าวได้ว่าผู้ขายแสดงฉ้อฉลแล้ว สัญญาซื้อขายนั้นก็เป็นโมฆียะ ผู้ซื้อบอกกล่าวก็กลายเป็นโมฆะเสียเปล่าแต่เริ่มแรก และกรณีใดกลับคืนสู่ฐานะเดิม คือ ผู้ซื้อคืนสินค้าและผู้ขายชดเชยราคาคืน ถ้าเป็นเพียงฉ้อฉลเพื่อเหตุสัญญาซื้อขายไม่เป็นโมฆียะ ผู้ขายต้องรับผิดชอบเพียงชดเชยราคาสินไหมทดแทนในความเสียหายซึ่งผู้ซื้อต้องรับเอาข้อกำหนดอันหนักยิ่งกว่าที่ควรจะยอมรับโดยปกติ เช่น ชดเชยสำหรับราคาสินค้าส่วนที่สูงเกินไปสำหรับของที่มีค่าหืนเช่นนั้น ความรับผิดชอบของผู้ขายในกรณีเหล่านี้ไม่มีความรับผิดชอบที่ต่อชดเชยราคาสินไหมทดแทนในความเสียหายที่นอกเหนือกว่านี้อีกแต่อย่างใด การจะเรียกร้องค่าเสียหายในความเสียหายอื่น ๆ เช่น ความเสียหายต่อร่างกายต้องไปอาศัยกฎหมายละเมิด

3. ความรับผิดชอบในทางละเมิดในคดีความรับผิดชอบในการผลิตและการจำหน่ายสินค้าก็ต้องอาศัยหลักทั่วไปในเรื่องละเมิดตามมาตรา 420 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ซึ่งต้องพิจารณาถึงการกระทำของผู้ผลิตผู้จำหน่ายตั้งแต่ ๓ ฝ่าย ชาย ชาย ให้บุคคลอื่น ๆ เป็นการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายหรือไม่และถือว่าผู้ผลิตผู้จำหน่ายทำละเมิดได้เช่นกันถ้าคนไม่กระทำการซึ่งตนมีหน้าที่ต้องทำจนเกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น ทั้งนี้ที่ตามกฎหมาย เช่น พระราชบัญญัติ ยา อาหาร เครื่องสำอาง ควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ และหน้าที่อื่นเกิดจากความสัมพันธ์ทางขอเท็จจริงที่มีอยู่ระหว่างผู้ผลิต

ผู้จำหน่ายกับผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหาย ได้กำหนดไว้ในฐานะ เป็นผู้ส่งสิ่งของใหม่บุคคลอื่นเพื่อ
ใช้ ต้องใช้ความระมัดระวังในการส่งสิ่งของนั้น ถ้ามีฉะนั้นจะเกิดอันตรายแก่ผู้ใช้ได้ ซึ่งแบ่งเป็น
2 ตอน ตอนแรกต้องใช้ความระมัดระวังในของที่ส่ง ผู้ผลิตต้องทำสิ่งของนั้นใหม่โดยทันทีไม่มีอันตราย
ตอนที่ 2 ต้องใช้ความระมัดระวังในการส่งและต้องให้คำแนะนำคำเตือนเกี่ยวกับอันตรายและกร
ใช้ของนั้นอย่างเพียงพอด้วย

กรณีจิตใจละเมิดอาจมีโทษหลายๆ ประการ เช่นจิตใจหลงกลวงขายสินค้าที่มีคุณภาพ
ไม่ดี ชำรุดบกพร่อง กระทำโดยจงใจในการผลิต โดยใช้วัสดุ, วัตถุดิบในการผลิตคุณภาพต่ำหรือ
ตัดทอนส่วนประกอบที่จำเป็นเพื่อป้องกันอันตรายออก โดยตระหนักดีว่าเมื่อทำขึ้นเป็นสินค้าแล้ว
อาจไม่ปลอดภัยต่อผู้ใช้ผู้บริโภค และเมื่อรู้ว่าสินค้าที่ตนผลิตบกพร่องอันจะเกิดอันตรายใดก็ไม่ยอม
แจ้งให้ผู้บริโภคทราบ ผู้จำหน่ายก็เช่นกันถ้ารู้อันตรายอันจะเกิดจากการใช้สินค้าแล้วไม่แจ้งให้ลูก
ค้าทราบ ผู้จำหน่ายต้องรับผิดชอบ อีกกรณีหนึ่ง ผู้ผลิต ผู้จำหน่าย ปลอมแปลง ปลอมปนคุณภาพผลิตภัณฑ์
สินค้าต่าง ๆ โดยไม่คำนึงถึงความเสียหายอันตรายที่จะเกิดแก่ผู้บริโภค ในการดำเนินคดีให้ผู้ผลิต
ผู้จำหน่ายรับผิดชอบในกรณีจิตใจละเมิดนี้ การพิสูจน์ถึงความจงใจของจำเลยเป็นไปได้โดยยากมาก
ดังนั้นถ้าพิสูจน์ได้ประจักษ์ว่าจงใจ และผลของความจงใจก่อให้เกิดความเสียหายร้ายแรงแล้ว ผู้
เขียนเห็นว่าสมควรนำหลักการชดเชยค่าเสียหายในรูปค่าปรับเป็นจำนวนสูงเป็นลักษณะการลงโทษ
เพื่อเป็นตัวอย่างมาปรับใช้ในคดีเช่นนี้ อันจะมีผลเป็นการเตือนผู้ผลิตผู้จำหน่ายรายอื่น ๆ มิให้
กระทำโดยละเมิดกฎหมายอย่างร้ายแรง เช่นนี้อีกด้วย

สำหรับกรณีประมาทเลินเล่อ การละเมิดเกิดได้ในทุกขั้นตอนของการผลิตการจำหน่าย
สินค้า อาจเป็นความบกพร่องผิดพลาดมิได้ใช้ความระมัดระวังในการผลิตสินค้า การใช้วัสดุ,
วัตถุดิบเพื่อผลิต การประกอบ ทำขึ้น การบรรจุภาชนะ การเก็บรักษาสินค้าที่ผลิตแล้ว หรือความ
ระมัดระวังในการตรวจสอบ, ตรวจสอบตราความชำรุดบกพร่อง จนถึงในขั้นตอนการจำหน่ายจึงต้อง
ให้คำแนะนำคำเตือนในการใช้สินค้าด้วย

ความรับผิดชอบตามกฎหมายละเมิดคือ การชดเชยค่าสินไหมทดแทนในความเสียหาย
ทั้งเกี่ยวกับเนื้อตัว ร่างกาย ทรัพย์สิน ที่สำคัญคือความเสียหายนั้นต้องเป็นผลจากความผิดของ
ของจำเลยผู้ผลิต, ผู้จำหน่าย ดังนั้นการที่จะดำเนินคดีให้ผู้ผลิต, ผู้จำหน่ายรับผิดชอบ ผู้เสียหายมีภาระ
ต้องพิสูจน์ว่า (1) ตนได้รับความเสียหาย (2) ความจงใจหรือประมาทในการผลิตหรือจำ
หน่ายอันเป็นการลวงละเมิดสิทธิของผู้เสียหายโดยผิดกฎหมาย และ (3) ความสัมพันธ์ระหว่าง

เหตุการณ์กระทำโดยจงใจ, ประมาท และผลแห่งความเสียหายนั้น ภาระหนักตกอยู่ที่ผู้กระทำ
 ผู้ได้รับความเสียหายจะต้องพิสูจน์รวมทั้งการที่ตนพิสูจน์ถึงความจงใจหรือประมาทของจำเลย
 ด้วยซึ่งโจทก์ต้องประสบความสำเร็จอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับการกระทำหรือความ
 ของผู้ผลิตในชั้นตอนการผลิตก็ยอมเห็นได้ว่าอยู่ในความรู้ของฝ่ายจำเลยผู้ผลิตแต่ฝ่ายเดียว
 แม้โจทก์จะสามารถพิสูจน์ว่าความเสียหายใดเกิดขึ้นจากสินค้าที่ชำรุดบกพร่องก็จริง แต่ไม่สามารถ
 พิสูจน์ได้ว่าความชำรุดบกพร่องของสินค้าเกิดได้อย่างไร จำเลยโจทก์หรือประมาทอย่างไร
 และบางครั้งการพิสูจน์เช่นนั้นต้องสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายเป็นจำนวนมากค่าสินไหมทดแทนที่จะได้รับอาจ
 ไม่คุ้มค่าใช้จ่ายที่ใช้ไป ซึ่งผู้บริโภคส่วนมากมีฐานะค่อนข้างต่ำไม่สามารถลงทุนเพื่อการพิสูจน์เช่น
 นี้ได้ อย่างไรก็ตามอาจใช้หลักกฎหมายบางเรื่องแบ่งเบาภาระการพิสูจน์ของโจทก์ได้ในกรณีมีข้อ
 สันนิษฐานเป็นคุณแก่โจทก์ เช่นหลักกฎหมายตามมาตรา 422 ถ้าความเสียหายเกิดจากการฝ่าฝืน
 บทบังคับแห่งกฎหมายใดอันมีที่ประสงค์เพื่อจะปกป้องผู้อื่น ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้นั้นเป็นฝ่ายผิด ถ้า
 มีข้อเท็จจริงใดที่ตกเป็นหน้าที่ของฝ่ายนั้นจะต้องนำสืบให้เห็น ซึ่งผู้เขียนสนับสนุนว่าควรนำมาใช้
 ปรับใช้ในกรณีผู้ผลิต ผู้จำหน่าย ฝ่าฝืนบทกฎหมายอันมีที่ประสงค์ปกป้องคุ้มครองผู้บริโภค เช่น
 พระราชบัญญัติยา อาหาร ซึ่งผู้ฝ่าฝืนบทกฎหมายตามพระราชบัญญัติเหล่านี้จะถูกสันนิษฐานโดย
 ปรีชาว่าได้กระทำโดยจงใจหรือประมาทเดินเล็ดลอดทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมาย และถ้าผู้เสียหาย
 สามารถพิสูจน์ถึงความเสียหายอันเป็นผลจากการฝ่าฝืนเช่นนั้นได้ ผู้ผลิต, ผู้จำหน่ายยอมต้องรับผิด
 ในทางละเมิดตามความในมาตรา 420 กังกล่าว แต่ในเรื่องนี้ยังไม่มีแนวคำพิพากษาว่าจะใช้
 มาตรา 422 ปรับในกรณีความรับผิดในการผลิตตำรายาจำหน่ายสินค้าหรือไม่ เคยมีคำพิพากษาศาลฎีกา
 ในกรณีอื่น ๆ ปฏิเสธที่จะปรับบทมาตรา 422 ให้เป็นคุณแก่โจทก์ในคดีที่ฝ่าฝืน พระราชบัญญัติบาง
 เรื่อง เพราะถือว่าเพียงการกระทำฝ่าฝืนบทกฎหมายใดมิได้หมายความว่าเป็นการฝ่าฝืนบทฎ
 หมายอันมีวัตถุประสงค์เพื่อปกป้องคุ้มครองบุคคลอื่นตามมาตรา 422 เสมอไป

อย่างไรก็ตามผู้ผลิต, ผู้จำหน่ายอาจหลุดพ้นจากความรับผิดในทางละเมิดได้ ถ้า
 พิสูจน์ได้ในประการใดประการหนึ่งดังนี้ (1) ตนมิได้กระทำโดยจงใจหรือประมาทเดินเล็ดลอดโดย
 ผิดกฎหมายต่อโจทก์ (2) การกระทำของเขามีได้เป็นเหตุให้เกิดความเสียหายต่อโจทก์หรือ
 ว่าความเสียหายนั้นเป็นผลจากการกระทำของบุคคลอื่นหรือตัวผู้เสียหายเอง หรือ (3) ความ
 ยินยอมของผู้เสียหายตามหลัก Volenti Non Fit Injuria